

תכנית רודרמן
ללימודי יהדות
ארצות הברית

הקול היהודי: כוח פוליטי וזהות בבחירות לנשיאות ארצות הברית

מאת גיל טרוי

תרגום ועריכה: עלית קרפ

הגהה: הילה קלור

תכנית רודרמן ללימודי יהדות ארצות הברית היא תכנית אקדמית ייחודית וחלוצית שפועלת משנת 2013 באוניברסיטת חיפה. התכנית עוסקת במגוון רחב של נושאים הנוגעים לחיים היהודיים בארצות הברית, לחברה האמריקאית ולקשר ארוך הטווח והחשוב בין הקהילה היהודית באמריקה למדינת ישראל ולחברה הישראלית. מטרתה העיקרית של התכנית היא חיזוק הקשר בין החברה הישראלית לקהילה היהודית בארצות הברית, באמצעות הרחבת הידע, הפצתו ויצירת קהילה מקצועית מבוססת ומשכילה שתפעל באקדמיה ובשדה המקצועי הישראלי. התכנית פועלת בשני מסלולים: **האחד** תכנית לימודים רב תחומית ומקיפה ללימודי תואר שני; **והשני** שמטרתו לקדם מחקר על יהדות ארצות הברית בעבר ובהווה וליצור בסיס ידע עבור מקבלי החלטות, מובילי דעת קהל, מעצבי מדיניות, בעלי מקצוע ועבור כל מי שמשתתף בעשייה הציבורית ובשיח הציבורי בישראל.

נייר המחקר הראשון הרואה אור במסגרת התכנית נכתב על ידי פרופ' גיל טרוי מאוניברסיטת מק'גיל בקנדה. מחקרו, **"הקול היהודי: כוח פוליטי וזהות בבחירות לנשיאות ארצות הברית"**, מתחקה באופן כרונולוגי אחר דפוסי ההצבעה של היהודים האמריקאים ומבקש להבין את מורכבותו של המונח "הקול היהודי". המחקר בוחן מנקודת מבט היסטורית וחברתית את השפעתה של יהדות ארצות הברית על מערכות הבחירות לנשיאות ארצות הברית: האם כוח ההצבעה היהודי הוא שולי או מרכזי בבחירות לנשיאות, והאם מייחסים חשיבות מופרזת להשפעתם של היהודים על הפוליטיקה האמריקאית.

פרופ' גור אלרואי

ראש תכנית רודרמן ללימודי יהדות ארצות הברית

אוניברסיטת חיפה

גיל טרוי – ביוגרפיה

פרופסור גיל טרוי הוא מומחה להיסטוריה נשיאותית של ארצות הברית ומרצה להיסטוריה באוניברסיטת מק'גיל, מונטריאול. בשנה שעברה היה עמית מחקר במכון ברוקינגס ובסתיו הקרוב יחל ללמד בתכנית רודרמן ללימודי יהדות ארצות הברית באוניברסיטת חיפה. הוא כתב יותר מעשרה ספרים העוסקים במסעות הבחירות ובהיבטים שונים של המדיניות הנשיאותית בארצות הברית. ספרו האחרון, "עידן קלינטון: אמריקה בשנות ה-90", זכה לביקורות נלהבות; ספרו, "הרגע של מויניהאן: מלחמתה של אמריקה נגד תפיסת הציונות כגזענות", הוכתר על ידי האתר *Jewish Ideas Daily* כאחד הספרים היהודיים הטובים ביותר לשנת 2012; וספרו, "מדוע אני ציוני: ישראל, זהות יהודית והאתגרים היום", הפך לרב־מכר.

טרוי כותב טור שבועי באתר *The Daily Beast* החושף את האופן שבו התנהלו דמויות היסטוריות מאחורי הקלעים, ומדי פעם סוקר את מסע הבחירות ב־*New York Times*. מאמריו מתפרסמים בעיתונים רבים וביניהם: *the Jerusalem Post*, *the Jewish Week*, *the Canadian Jewish News* ודבריו פורסמו וצוטטו באופן נרחב בתקשורת האמריקאית והקנדית. בשנת 2015 זכה בפרס *Simon Rockower* להצטיינות בכתביה מאגודת העיתונות היהודית-אמריקאית על מאמרו "דמוקרטיה, יהדות ומלחמה" שצייד במדיניות ישראל בעת העימות בעזה.

פרופסור טרוי מתגורר בירושלים ביחד עם אשתו לינדה וארבעת ילדיו. הוא מרצה על ציונות, על הנשיאות האמריקאית, על זהות יהודית מודרנית, על היסטוריה אמריקאית, על יחסי ישראל-ארצות הברית, על יחסי ישראל-תפוצות ועל המאבק בדה-לגיטימציה. ספרו הבא יהיה מהדורה חדשה לספרו הקלסי של ארתור הרצברג, "הרעיון הציוני".

giltroy@gmail.com

- לקראת הבחירות לנשיאות ארצות הברית בנובמבר 2016, התעורר גל נבואות ותובנות מימין ומשמאל סביב "הקול היהודי".
- יהדות ארצות הברית מהווה כשני אחוז בלבד מציבור הבוחרים האמריקאי, ושיעור היהודים בכלל האוכלוסייה אינו יכול להטות את הכף לכאן או לכאן. ואף על פי כן, אין עוד ציבור בוחרים בסדר גודל דומה שהמועמדים לנשיאות ארצות הברית מנהלים מאבקים עזים כל כך כדי לזכות בתמיכתו.
- מאז שנות ה־30 שזורים היהודים במארג החיים הפוליטיים בארצות הברית. ממעורבותם במאבקי זכויות אזרח ועד לזכויות נשים, עמדו היהודים בחזיתותיהן של תנועות פוליטיות ליברליות, הובילו רפורמות חברתיות ועיצבו את המדיניות האמריקאית מבפנים. היהודים האמריקאים הם עשירים גדולים יחסית, הם נדבנים גדולים ומחויבים מאוד פוליטית, ומשום כך הם תורמים ביקורתיים, שמתבלטים גם בקרב תורמים עשירים אחרים וגם בקרב תורמים רבים שתורמים סכומים צנועים יותר. במרוץ לנשיאות 2016 נותרה חשיבותו של הקול היהודי "הכלכלי" בעינה – כאשר ההערכות הן, כי התרומה היהודית היוותה כ־50 אחוז מסך כספי התרומות למפלגה הדמוקרטית וכ־25 אחוז מסך התרומות למפלגה הרפובליקאית.
- יהודים בולטים בנוף הפוליטי בארצות הברית מכיוון שיהודים רבים, במספר שאינו משקף את שיעורים באוכלוסייה הכללית, מאכלסים משרות בכירות או שהם פעילים פוליטית. לזאת נוסף "אפקט המגפון" של חבר האלקטורים: במדינות מפתח "מתנדנדות" המסייעות לקבוע את תוצאות הבחירות יש ריכוז גבוה של יהודים. כך לדוגמה, כאשר בבחירות של שנת 2000 טעו יהודים קשישים במדינת פלורידה בסימון פתקי ההצבעה והצביעו עבור המועמד פט ביוקן במקום עבור המועמד הדמוקרטי אל גור, טעותם גרמה לקיפאון אלקטורלי שהוביל, בסופו של דבר, לבחירתו של ג'ורג' וו' בוש לנשיא.
- אף על פי שלעיתים קרובות מגזימים בהערכת משקלו של הקול היהודי בקביעת תוצאות הבחירות בארצות הברית, הבנתה של התופעה הזאת מבהירה שאלות שנוגעות לזהות היהודית אמריקאית. מאז הבחירות בשנת 1928 היו רוב רובם של היהודים ליברלים גאים, וכ־70 אחוז הצביעו עבור המפלגה הדמוקרטית.
- הסיפור על הקול היהודי הוא סיפור על האהבה הגדולה וההדדית בין אמריקה ליהודיה, ששורשיה נטועים בבדלנות האמריקאית. מדוע היהודים בארצות הברית הם ליברלים? זו התעלומה היהודית-אמריקאית הגדולה. מילטון הימלפרב זיהה את האנומליה הזאת ב־1973 ואמר עליה את אמירתו הנודעת על פיה: "יהודים מרוויחים כמו אפיסקופלים ומצביעים כמו פורטוריקאים".
- חוקרים שונים ניסו לעמוד על טיבה של תופעה זו והציעו הסברים שונים, החל מהערכים היהודיים של צדק חברתי ועד לחששותיהם של היהודים, שמקורם בזיכרון ההיסטורי שהם נושאים עמם, מפני שלטון מדכא. על פי הניתוח הזה, שמציע פרספקטיבה היסטורית, אותן דרכי פעולה – הצבעה לדמוקרטים והיותם ליברלים – היו בעלות מוטיבציות שונות ונשאו משמעויות שונות במהלך השנים. במהלך הדורות התגבשה זהות פוליטית שמאלית שהיהודים האמריקאים הליברלים זיהו אותה עם היהדות, אבל היא לא רק יהודית, אלא היא תמצית "האמריקאיות" או "היהודית-אמריקאית", ועל כן ניתן לראות בה עיבוד מסוים של היהדות.
- יהודים אמריקאים רבים רואים בליברליות שלהם חלק מהותי מהמורשת היהודית כמו סיפור הגירה רב השראה, כמו פמוטות הכסף וכמו מתכון הקניידלך של סבתא.
- יהודים אמריקאים ירשו את הרעיון המזרח אירופי על פיו "אין אויבים בשמאל", וזו אחת הסיבות לכך שרק מעטים מהם נוטשים את השמאל גם כאשר השמאל הקיצוני נוטה לכיוון אנטי-ציוני.
- החל בשנות ה־80 של המאה ה־19, הדור הראשון של מי שניתן לכנותם בשם "בורגנים בולשוויקים", המהגרים ממזרח אירופה וילדיהם, הגיעו לעולם החדש ובאמתחתם אידיאליזם סוציאליסטי וערכים של איגודי עובדים. הם קיוו להתקדם באופן אישי ומשפחתי, ובכל זאת היו נכונים לשמוע על מהלכים רדיקליים במגרש הקהילתי והלאומי ולתמוך בהם. הנשיא פרנקלין רוזוולט הפך לאייקון הליברלי הגדול – ולמושא הערצתם של יהודי אמריקה – והוא שאסף אותם אל חיק המפלגה הדמוקרטית.
- בני הדור השני המכונים "יאפים בעלי מצפון", זכרו את המאבקים שהיו מנת חלקם של הוריהם, והיו אסירי תודה לתכנית ה"ניו דיל" שאפשרה למשפחותיהם לזכות מחדש בחייהן. רבים מהם היו גם יהודים לעת צרה, שמחים להשתלב בחברה ככל האפשר, אבל כשהם או בני עמם הותקפו הם נקראו לדגל.
- בני הדור השלישי הם נאמני חירות, תומכים בזכות לביצוע הפלות, אמריקאים בכל לבבם ובכל מאודם, גם אם הם אינם נוצרים בעליל. האופן שבו הבינו את עברם כשלצדו רעיונות שאותם ספגו מהתרבות הפוסט מודרנית גרם להם לרתיעה ממגבלות, מהתחייבויות ומנורמות שנכפות עליהם מבחוץ, במיוחד על ידי ממשל או דת. הם חפצים בחופש מעכבות מסורתיות ומאיסורי החוק על מין לפני הנישואים, על גירושים, על הפלות ועל הומוסקסואליות – ולעיתים קרובות הרצון הזה הוא שמגדיר את זהותם היהודית.

- למרות הספדים חוזרים ונשנים, הברית הליברלית-יהודית-דמוקרטית הולכת ומתחזקת מאז כהונתו של הנשיא הרפובליקאי רונלד רייגן. אף על פי שהמפלגה הרפובליקאית יותר פרו-ישראלית מבעבר, ואף נתפסת כיותר פרו-ישראלית מהמפלגה הדמוקרטית, ממשיכים היהודים האמריקאים להצביע עבור השמאל שמייצג עבורם מנטליות, אידאולוגיה וזהות תרבותית.
- אף על פי שהעדפת האינטרס היהודי מיוחסת ליהודים האמריקאים ובמיוחד בכל הנוגע לישראל, בפועל הם נוטים להצביע בקלפי בעד ערכים ליברלים, ותומכים לדוגמה בזכות לבצע הפלות, יותר מאשר בעד ישראל.
- עובדה זו אינה מעידה על כך שיהודים אמריקאים הם אנטי-ישראלים, אדרבה, הם תופסים את המפלגה הדמוקרטית כנוקטת עמדה פרו-ישראלית איתנה – ואינם רואים כלל וכלל בצירוף "ציוני-ליברלי" דבר והיפוכו.
- ישראלים ישתעשעו לשמע העובדה שיהודים אמריקאים מגדירים את היהדות כליברלית וכן יתפלאו לדעת שיהודים אמריקאים רבים רואים בארצות הברית את הארץ המובטחת.
- כיום יותר מתמיד יהודים אמריקאים דבקים בליברליות שלהם. הם מאוחדים סביב הפחד שלהם מאוונגליסטים, מ"דונלד טראמפים" למיניהם ומאנשי מסיבת התה; הליברליזם שלהם מוגדר על ידי חופש, שחרור ואוטונומיה.
- הקונסנזוס הפרו-ישראלי בארצות הברית עדיין חי וקיים: במרוץ לנשיאות של שנת 2016, ממש כמו במרוצי הבחירות שקדמו לו, המועמדים הדמוקרטיים והרפובליקאים נאבקים ביניהם מי יותר פרו-ישראלי ומי יגן טוב יותר על המדינה היהודית.

הקול היהודי: כוח פוליטי וזהות בבחירות לנשיאות ארצות הברית

הנה הם יוצאים לדרך. כשהילארי קלינטון ודונלד טראמפ נאבקים זה בזה בבחירות לנשיאות, עסקנים, פרשנים וכל מאן דהוא מפריחים באוויר שלל נבואות ותובנות מימין ומשמאל, מי יזכה, איזו טקטיקה עובדת ומי תומך במי. בבחירות המתעטעות הללו, שהיהודים מתבדחים בהן על כך שלשני המועמדים של שתי המפלגות יש חתנים יהודים, בעוד שלמועמד היהודי הראשון לנשיאות אי פעם אין נכדים יהודים, מתעופפות באוויר אמירות גורפות רבות בנוגע ליהודים. מספרים לנו, שיהודים לא יצביעו להילארי קלינטון כדי להעניש את ברק אובמה על ההסכם שחתם עם אירן ועל יחסיו העכורים עם ביבי. אומרים לנו, שיהודים דווקא כן יצביעו להילארי קלינטון כדי להודות לה על תמיכתה בישראל, במיוחד בעת שהייתה סנטורית של מדינת ניו יורק, וכדי להשיב לה טובה תחת טובה על המסירות שגילה בעלה כלפי מדינת ישראל. מספרים לנו, שיהודים לא יצביעו לדונלד טראמפ משום שנשבע לשמור על "ניטרליות" במשא ומתן בין ישראל לפלסטינים ומשום שציץ תמונה אנטישמית של מגן דוד על רקע של ערמת שטרות של דולר, כדי להציג את האשמות השחיתות שהוא מטיח ב"הילארי המושחתת". ואומרים לנו שיהודים דווקא כן יצביעו לדונלד טראמפ משום שחיזר אחרי היהודים בוועידת איפאק, וחוזר שמה, הוא עמד, כפי שהוא מזכיר שוב ושוב לקהלים יהודיים שבפניהם הוא מופיע, בראש מצעד התמיכה בישראל שהתקיים בניו יורק בשנת 2004, והיה כמובן המצעד הטוב ביותר אי פעם.

ממש כפי שהשדולות והבחירות המקדימות, ההסכמות והוויכוחים הם חלק מכל מערכת בחירות לנשיאות בארצות הברית, כך גם ההשערות הרגילות בנוגע ל"קול היהודי". עוד ועוד מאמרים מאשרים את המוסכמה שעל פיה יש "קול יהודי", שהזכייה בקול הזה הכרחית לניצחון בבחירות, ושבסיבוב הבחירות הנוכחי, "נמצא הקול היהודי על קו פרשת המים", עם התחזית הרגילה שעל פיה יהודים נסחפים אל עבר הרפובליקאים. היהודים אכן נראים חזקים מאוד באופן מפתיע בארצות הברית. באחת מכותרת עיתון "הארץ" בשנת 2012 נכתב: "הקול היהודי בארה"ב מצלצל בקופות יותר מאשר בקלפי".¹ במדינה שבה רק בקושי 50 אחוז מכלל האוכלוסייה משתתף בבחירות, יש בקרב היהודים השתתפות של 85 אחוז בממוצע. במערכת פוליטית שמשועבדת לתרומות ולגיוס תרומות, יהודים תורמים כ־50 אחוז מכלל התרומות למפלגה הדמוקרטית וכ־25 אחוז מכלל התרומות למפלגה הרפובליקאית. מעבר לחלקם של יהודים ושל קרובי משפחה יהודים במרוץ הנשיאותי של שנת 2016, יש גם עשרה סנטורים יהודים, 19 חברי קונגרס יהודים ושלושה שופטים יהודים בבית המשפט העליון. יתרה מזאת, דווקא במשטר נשיאותי שמדגיש את חשיבותן של מדינות מפתח "מתנדדות" שהקולות בהן נחלקים כמעט שווה בשווה בין רפובליקאים לדמוקרטים, כמו בפלורידה, באוהיו, בפנסילבניה ובמישיגן, יש ריכוזים גדולים של אוכלוסייה יהודית, [כמו למשל] בדרום פלורידה, בקליבלנד, בפילדלפיה, בפייטסבורג ובפרוורי דטרויט. ומכיוון שהיהודים והרפובליקאים מזוהים עם עושר, עם עוצמה ועם שגשוג, די מובן להדגיש את העוצמה היהודית ואת נטייתם של היהודים אל עבר השמרנות.

למעשה, למרות עלייתה של האינדיבידואליות בקרב היהודים האמריקאים והפלטפורמה הרפובליקאית הפרו ישראלית הנלהבת, רק ההנחה הראשונה, שעל פיה יש תופעה שניתן לכנותה בשם "קול יהודי" נראית נכונה בשנת 2016. אף על פי שכל קול יהודי הוא קול בפני עצמו והם אינם מצביעים בחבורה, יש די קונפורמיות קהילתית כדי שאפשר יהיה לדבר על "הקול היהודי". אלא שסיכויי של הקול היהודי שמהווה רק שני אחוז מציבור הבוחרים, להשפיע על תוצאות הבחירות קטנים למדי, ולא נראה שהוא פונה ימינה, משנה את דרכו או את נטייתו. למעשה, היהודים הלא אורתודוכסים, ילידי סוף המאה ה־20 מסורים לאג'נדה של הליברליזם עוד יותר מהוריהם, והם שותפים לחשש המקנן בלבות עמיתיהם מהמדינות ה"כחולות", הליברליות, מפני הרפובליקאים והנוצרים האוונגליסטים. אף על פי שהחשיבות והגחמנות שמיחסות לקול היהודי מוגזמות לעתים קרובות, אין לזלזל במידת הרלוונטיות של הקול היהודי בניסיון להבין את הזהות היהודית-אמריקאית.

אם לעדכן את הבדיחה היהודית הישנה על היהודי שבשנות ה־30 של המאה הקודמת קרא את סמרטוטון התעמולה הנאצי "דר שטרימר", ושמח מאוד, מפני ש"כולו מלא חדשות טובות ועל פיהן אנחנו שולטים בבנקים, באמצעי התקשורת ובכל היתר", הרי שיהודים אמריקאים ואנטישמים הן שתי הקבוצות שנוטות להפריז, יותר מכל השאר בהשפעתו של הקול היהודי. אלא שכמי שחיבר ספר על מסע הבחירות לנשיאות באמריקה שמעולם לא הזכיר את "הקול היהודי", וכעורך באנציקלופדיה שעוסקת בהיסטוריה של הבחירות לנשיאות באמריקה ובקושי מזכירה יהודים, אוכל לקבוע בסמכותיות, שהיהודים מילאו רק תפקיד שולי ברוב תוצאות הבחירות. הקול היהודי המשמעותי ביותר, היה למעשה טעות שנעשתה בשנת 2000 על ידי 19,000 מצביעים יהודים קשישים קצרי רואי בדרום קליפורניה, רבים מהם כאלה שנודדים אליה בעונת החורף מניו יורק, שסימנו בפתקי ההצבעה שלהם את שמו של המועמד הנאצי הישראלי פט ביוקן במקום את שמו של אל גור, תומך ישראל (או למען שניהם), ויצרו שוויון שהביא לבחירתו של ג'ורג' וו' בוש (ובכך שללו מאמריקה את סגן הנשיא היהודי הראשון שלה, ג'וזף ליברמן). או באופן קצת פחות ישיר, ב־1980, יהודים רבים שסלדו ממדיניותו של קרטר באו"ם סייעו לטד קנדי לנצח בבחירות המקדימות בניו יורק, מה שהותיר את הליברל ממסצ'וסטס במרוץ עד הסוף המר, ובסופו של דבר החליש את קרטר חצי שנה אחר כך מול רונלד רייגן.

1 פישר, ישראל, "הקול היהודי בארה"ב מצלצל בקופות יותר מאשר בקלפי", **הארץ**, 5 בנובמבר, 2012.
<http://www.themarket.com/wallstreet/usaelection2012/1.1857189>

כדאי לציין אפילו השפעה בלתי ישירה כמו זאת מכיוון שהיא מחזקת את הטענה המרכזית. יהודים מהווים כ־2 אחוז מקולות הבוחרים באמריקה. גם עם אחוז הצבעה גבוה של יהודים וריכוז יהודי במדינות מפתח שבהן מתנהל המאבק ובשווקי התקשורת החשובים, פשוט אין די יהודים אמריקאים כדי להשפיע על הבחירות באמריקה.

זולת שוליותו של כוח ההצבעה היהודי, שממדיו האמיתיים מוגדלים באמצעות ההפרזה בכוח השפעתם של היהודים, העובדה השנייה שמגדירה את הפוליטיקה היהודית באמריקה היא, שמאז שנות ה־20 של המאה הקודמת, הצביעו רוב היהודים האמריקאים לדמוקרטים, והם ליברלים או "כחולים" – כשכחול הוא הצבע שמזוהה עם השמאל האמריקאי משנת 2000, כשהמפות שהוצגו בשידורי הטלוויזיה הציגו את המדינות שבהן היה רוב לדמוקרטים בכחול, ואת המדינות שבהן היה רוב לרפובליקאים באדום, ללא שום סיבה ממשית. הליברליזם העיקש של היהודים הללו הרגיז את השמרנים עשרות בשנים – והוביל לתחזיות שנשמעו שוב ושוב מצדם של רפובליקאים סמוקי פנים בנוגע לתזוזת היהודים ימינה. מחקרים אכן מראים שבניו יורק, בירת הכחולים באמריקה ובירת יהדות אמריקה, הגידול המשמעותי ביותר [במספר המצביעים הרפובליקאים] נרשם בקרב יהודים אורתודוקסים בעלי נטייה שמרנית ובקרב יהודים ממוצא רוסי. ואף על פי כן, הרוב המוחץ של יהודי אמריקה הם ליברלים גאים – וכמוהם גם ילדיהם. ממש כפי שרוב האמריקאים במאה ה־19 הגדירו את עצמם כדמוקרטים או כרפובליקאים "כי זה מה שאבא שלי וסבא שלי הצביעו", ההצבעה לדמוקרטים נחשבת, לעתים קרובות, כחלק מהותי מהמורשת היהודית כמו סיפור הגירה רב השראה, כמו פמוטות הכסף וכמו מתכון הקניידלך של סבתא. דובר הבית הלבן בזמן ממשל ג'ורג' וו' בוש, ארי פליישר, נהג לומר לעתים קרובות שכאשר גילו הוריו ה"מבועתים" שהפך לרפובליקאי פעיל בעת לימודיו בקולג', אמרו לשכנים אוהדים בווצ'סטר: "לפחות הוא לא נרקומן".²

יתרה מזאת, כשהדברים אמורים בהצבעה, אף על פי שהעדפת האינטרס היהודי מיוחסת ליהודים האמריקאים ובמיוחד בכל הנוגע לישראל, האמת היא, שהם נוטים להצביע בקלפי בעד הזכות לבצע הפלות יותר מאשר בעד ישראל – ולמרות זאת הם עדיין בעד ישראל די הצורך כדי להוכיח, שליברליזם וציונות עולים בקנה אחד בקלות, וזאת בניגוד לטענותיהם של מבקרים רבים. למעשה, מכיוון שהשמאל הקיצוני הפנה עורף לישראל בארצות הברית כפי שעשה גם באירופה, יש ליהודים הדמוקרטים הזדמנות חשובה להראות לליברלים כיצד להיות פרו ישראלים ופרוגרסיביים, כשהם מסבירים, שכפי שהקואליציה הציונית-שמאלית "עמנו" מתקשת לומר: "ציוניליברלי אינו דבר והיפוכו".³

הליברלים היהודים האמריקאים שרואים לעתים קרובות בליברליזם שלהם משהו פשוט, טבעי, "יהודי" ללא ספק, מתנגדים לא רק לבני דודיהם היהודים השמרנים בארצות הברית, אלא ליהודים לא ליברלים מכל רחבי העולם, כולל אלה מישראל. למעשה, הליברליזם היהודי אמריקאי הוא אמריקאי מעצם טבעו. הזהות הפוליטית העיקשת שלהם מגלה רבות על אודות הקהילה היהודית באמריקה ועל אודות אמריקה עצמה. בסופו של דבר, הסיפור על הקול היהודי הוא סיפור על האהבה הגדולה וההדדית בין אמריקה ליהודיה, ששורשיה נטועים בבדלנות האמריקאית, תופעה שהיטיבה עם הנשיא ברק אובמה במהלך המרוץ שלו לנשיאות, אף על פי שדחה אותה מבחינה אידיאולוגית. הבדלנות האמריקאית הזאת, שמדגישה כמה ייחודית היא ההיסטוריה האמריקאית, במיוחד בהשוואה לאירופה, משתקפת בהצלחה המדהימה שלה זכו היהודים באמריקה – למספר הרב של אמריקאים ידועים ומיליארדרים, אינטלקטואלים ומנהיגים, שכולם יהודים, כמו גם תחושת הנינוחות העמוקה שהיא מנת חלקם של רוב היהודים שחיים באמריקה.

זהו, אם כן, סיפורו של הקול היהודי אמריקאי – סיפור של סתירות ומבוכות, של תסכול לימין ושל השראה לשמאל, סיפור שעוסק בסופו של דבר בזהות תרבותית ובפחדים משותפים יותר מאשר בעמדות פוליטיות או באישים פוליטיים.

הפתעות לישראלים

ישראלים שנשלטו מאז 1977 בידי ממשלות ימין יותר מאשר בידי ממשלות שמאל וחשים חוסר נוחות הולך וגובר מהשמאל, ישתעשעו אולי לשמע העובדה שיהודים אמריקאים מגדירים את היהדות כליברלית מטבע בריאתה (וכך יגרסו גם יהודים אמריקאים אורתודוקסים ומסורתיים, שהופכים יותר ויותר שמרנים מבחינה פוליטית ודתית). הם יתפלאו לדעת, שיהודים אמריקאים רבים רואים בארצות הברית את הארץ המובטחת. הם יצטערו לשמוע שיהודי ארצות הברית מצביעים בדרך כלל למען האינטרס האמריקאי ורק לעתים נדירות במחשבה על האינטרס הישראלי. אבל ישראלים ישמחו לגלות, שלמרות ההזנחה ביום הבחירות ובניגוד לכותרות ההיסטריות הרבות, הרוב המכריע של יהודי אמריקה תומך בישראל – כשהסקרים של מרכז מוריס ומרלין כהן באוניברסיטת ברנדייס מראים שמי

Berdichevsky, Norman, "American Jews' Paradoxical Allegiance to the Democratic Party," *New England Review*, 2 September, 2010 http://www.newenglishreview.org/Norman_Berdichevsky/American_Jews'_Paradoxical_Allegiance_to_the_Democratic_Party/

Ameinu, "Progressive Zionism". <http://www.ameinu.net/about-ameinu/progressive-zionism> 3

שנמצאים בעשור השלישי לחייהם תומכים בישראל אפילו יותר מאלה שנמצאים בעשור הרביעי לחייהם.⁴ זאת ועוד, מכיוון שרוב האמריקאים והפוליטיקאים האמריקאים אינם רק חסידי הרעיון של מדינה יהודית, אלא הם גם תומכים נלהבים בישראלים ומעדיפים אותם על פני הפלסטינים, המצביעים מעולם לא נאלצו לבחור בין מועמד תומך ישראל לבין כזה שמתנגד לה. ייתכן, שכמה פוליטיקאים אמריקאים מהזרם המרכזי היו ביקורתיים יותר כלפי ישראל או גילו סימפטיה כלפי הפלסטינים יותר מאחרים, אבל לשום מפלגה מרכזית שמציגה מועמד לנשיאות לא הודבקה מעולם תווית אנטי ישראלית וגם לא תווית של מי שמתנגדת לזכות הקיום של ישראל. למעשה, ברוב מערכות הבחירות, כמו גם בשנת 2016 הן המועמד הדמוקרטי והן המועמד הרפובליקאי התכתשו ביניהם בשאלה מי אוהד ישראל גדול יותר, ומי יגן על המדינה היהודית טוב מיריבו.

המסתורין היהודי אמריקאי: מדוע "אנו" ליברלים?

השאלה מדוע היהודים הם ליברלים, הייתה לאחת התעלומות האידיאלוגיות, הפוליטיות והסוציולוגיות הגדולות ביותר בנוגע ליהדות אמריקה. רוב האנשים מעדיפים להצביע על סיבה אחת ויחידה – הערכים היהודיים של צדק חברתי, הערכה למשטרים ליברלים, פחדים של היהודים שדוכאו בעבר בכוח השלטון ותהליך הסוציאליזציה באוניברסיטאות העילית. במקרה הטוב, רוב המלומדים נכנעו וקשרו שתי תופעות זו לזו. הניתוח הזה, שמציע פרספקטיבה היסטורית, טוען שאותן דרכי פעולה – הצבעה לדמוקרטים והיותם ליברלים – היו בעלות מוטיבציות שונות ונשאו משמעויות שונות במהלך השנים. אמריקה שינתה פניה, הליברליזם השתנה, והקהילה היהודית השתנתה. אבל אף על פי ששוב ושוב ספדו לברית הזאת, הקשר הליברלי-יהודי-דמוקרטי התחזק ולא התרופף. רוב יהודי אמריקה כחולים. אין זאת אומרת שהם אינם אמריקאים – אלא רק שהפס הכחול בטריקולור האדום, לבן כחול שלהם הוא הפס הכי עבה, הכי חזק והכי עשיר. בדומה לכך, אין בעובדה הזאת כדי להפוך אותם למתנגדי ישראל, שצבעיה כחול ולבן, אלא רק לגרום להם לגלות התלהבות רבה יותר מהאחרים בנוגע להיבטים מסוימים שקשורים בישראל.

ההסבר הקלאסי לכך שיהודים הם ליברלים הוא שהיהדות היא ליברלית. בשנת 1955 הסביר לורנס פוקס, היסטוריון מאוניברסיטת ברנדייס שעוסק בהגירה, שרוב היהודים תרגמו מושגי יסוד ביהדות כמו צדקה, צדק וצדק חברתי לעמדות בפוליטיקה האמריקאית (Fuchs, 1955). כמעט שלושה עשורים אחר כך, בשנת 1983 יכתוב הדמוגרף סטיבן מ' כהן: "יהודים אמריקאים רבים גדלו עם ההבנה שליברליות או רדיקליות פוליטית הן מהותה של היהדות, ופג תוקפם של כל השאר – טקסים, תפילות, ארגונים קהילתיים – [והם בגדר] שרידי קישוט לדת בעלת מסר מוסרי ופוליטי שמגולם בליברליות" (Cohen, 1983, p.35).

באופן מודגש יותר, נורמן פודהרוץ, הפרשן השמרני והמרקסיסט לשעבר טען, שעבור הרוב המכריע של היהודים האמריקאים הליברליות "הפכה ליותר מהשקפה פוליטית. היא החליפה מכל הסיבות המעשיות את היהדות והפכה לדת בזכות עצמה. הם מקיימים את הדוגמות של הדת הזאת ואת מצוותיה במסירות העיקשת שבה קיימו אבות אבותיהם את דת משה וישראל. עבור רבים, התלוותה התזוזה ימינה בתחושת החרדה שאותה חשו אבותיהם כלפי התנצרות".⁵ בשנת 1988, אמר במפורש לאונרד פיין, הסופר והעורך היהודי האמריקאי הליברלי הגדול: "הפוליטיקה היא דת: הזרם החביב עלינו הוא הליברליות" (Fein, 1988, p.224). הצדקנות היהודית הגאה הזאת הסבירה את האנומליה שאותה זיהה מילטון הימלפרב באמירתו הקלאסית משנת 1973: "יהודים מרוויחים כמו אפיסקופלים ומצביעים כמו פורטוריקאים".⁶

ההסבר הזה, גם אם הוא עדיין פופולרי, אינו לגמרי מדויק. כפי שציין החוקר היהודי והמומחה לאתיקה בירון שרווין (Sherwin, 2000): "המוסר החילוני שיהודים רבים מזהים עם היהדות קשור רק בקשר רופף לדת אבותיהם. ייתכן שזהו המוסר של חלק מהיהודים, אבל זה אינו המוסר היהודי". יהודים אמריקאים מתבוללים רבים נטשו את המסורת היהודית, אבל דבקו בליברליות היהודית המסורתית. וכן, כפי שהבחינה ההיסטוריונית דבורה דש מור, "כאשר נוצר עימות בין המענה היהודי שמספקת היהדות ההיסטורית לערכים האמריקאים, הדת היהודית האזרחית [ליברלית] נוטה לבחור בערכים האמריקאים" (Moore, 1990, p.105). יתרה מזאת, הסקירות האחרונות מראות, שככל שאדם דתי ומסורתי יותר, גם אם הוא מתון, פוחתת הסבירות שיאמץ את סדר היום היהודי-אמריקאי-ליברלי במלואו.⁷

Sasson, Theodore et al., "Still Connected: American Jewish Attitudes about Israel," Maurice and Marilyn Cohen Center, Brandeis University, August, 2010, p. 11 4

.Podhoretz, Norman, "Why Are Jews Liberals?" *The Wall Street Journal*, Sept. 10, 2009 5
<http://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203440104574402591116901498>

.Himmelfarb, Milton, "The Jewish Vote (Again)," *Commentary Magazine*, June 1, 1973 6
[/https://www.commentarymagazine.com/articles/the-jewish-vote-again](https://www.commentarymagazine.com/articles/the-jewish-vote-again)

"A Portrait of American Orthodox Jews." Pew Research Center, Washington, D.C., August 26, 2015 7
<http://www.pewforum.org/2015/08/26/a-portrait-of-american-orthodox-jews/>;

"A Portrait of Jewish Americans" Pew Research Center, Washington, D.C., October 1, 2013
[/http://www.pewforum.org/2013/10/01/jewish-american-beliefs-attitudes-culture-survey](http://www.pewforum.org/2013/10/01/jewish-american-beliefs-attitudes-culture-survey)

פודהורץ הציע הסבר בעל אוריינטציה היסטורית יותר בשנת 2009, ועל פיו היהודים נותרו אסירי תודה למשטרים הליברליים באירופה שהעניקו להם אמנסיפציה, והם זוכרים באופן אינסטינקטיבי את כוחות הימין שהגיבו באנטישמיות שבסופו של דבר הביאה לעולם את הנאציזם ואת השואה (Podhertz, 2009). היסטוריון האוניברסיטה העברית הישראלי המנוח יונתן פרנקל (Frankel, 1984) נהג ללמד, שבעוד שהפוליטיקה היהודית במזרח אירופה הפיקה לעתים קרובות תנועות המונים אוטופיות ולאומיות ששורשיהן נטועים באידיאולוגיות סדורות, רוב התנועות הפוליטיות היהודיות במערב אירופה ובאמריקה היו יותר "אינטגרטיביות", ואם להוסיף תווית שאותה הציע עמיתו של פרנקל, עזרא מנדלסון (Mendelsohn, 1993): הן היו פרגמטיות, מתבוללות, אינדיבידואליסטיות ובעלות נטייה ימינה. ניתן לומר, שהפוליטיקה המזרח אירופית הייתה שמאלית מטבעה, ושהפוליטיקה היהודית אמריקאית הייתה ליברלית.

נראה, שניואנסים מסוג זה הם הראשונים להישכח, מכיוון שיהודים אמריקאים צעירים נוטים לאבד את הזיכרון ההיסטורי שלהם. והיהודים הליברלים באמריקה סירבו בעקשנות לנטוש את השמאל למרות הדיכוי הסובייטי של שלושה מיליון יהודים במשך עשרות שנים, ועל אף החיבוך המוחץ, לעתים הקטלני, שלו זכו אנטי ציונים ואנטישמים מהשמאל כחלק מהברית הבלתי סבירה בעליל, שבמסגרתה השמאל הרדיקלי מצדיק את האלימות שמכוונים אסלאמיסטים ופלסטינים כלפי יהודים ומערביים רבים אחרים. ילדיו המהפכנים של טוביה (החולב), הודל ופרצ'יק, מתו לפני עשרות שנים, אבל האמרה המזרח אירופית על פיה "אין אויבים בשמאל" עדיין חיה.

בספרו *Quest for Inclusion* ("הרצון להשתייך") מחבר היסטוריון היהודי אמריקאי מרק דולינגר בין הליברליות היהודית אמריקאית לתשוקה היהודית האמריקאית העמוקה – להצליח ב"גאלדענע מדינה". לטענתו:

ההשפעה הפוליטית של היהודים צמחה מתוך התשוקה העמוקה של הקהילה להבטיח את הפרס המתעתע מכול בכל ההיסטוריה שלה: קבלתה בחברה הלא יהודית מבחינה חברתית, כלכלית ופוליטית. בכל תקופה היסטורית ובמרחבים גיאוגרפיים גדולים, הנהיגו יהודים אמריקאים כמה מהקמפינים המרשימים ביותר של רפורמות הליברליות בהיסטוריה של הפוליטיקה האמריקאית. כשהם מסכנים לעתים את ביטחונם האישי בנקיטת מדיניות שהייתה מנוגדת להלך הרוח הלאומי השולט, הפעילו יהודים אמריקאים לחץ כדי להוציא לפועל רפורמות שיצרו אומה שוויונית יותר, פלורליסטית יותר וסובלנית יותר. עבור יהודים שהתכוונו להתעלות מעבר לאמצעים המוגבלים שעמדו לרשות הוריהם וסביבתם המהגרים, הוכיחה את עצמה הליברליות כמחשבה הפוליטית המשמעותית והחיונית ביותר (Dollinger, 2000, p.4).

על פי הטיעון הזה, השאפתנות האמריקאית הצרופה שמניעה את הרומן היהודי הקלאסי של בוד שולברג, שעוסק בסמי גיבורו השואף לצמרת בספר *What Makes Sammy Run?* ("מה מריץ את סמי?") מתחזקת על ידי התופעה של "מה מצביע סמי?". עלייתם המטאורית של יהודי ארצות הברית הן מבחינה כלכלית והן מבחינה חברתית גם התאפשרה הודות לשימוש הממולח שנעשה בעוצמה היהודית בשינוי פניה של אמריקה מעסק סגור ללבנים-אמריקאים-פרוטסטנטים בלבד, לעסק רב תרבותי שפתוח לכולם, במיוחד משום שיהודים הפכו ממי שנחשבו לבני גזע אחר, לחלק מה"חברה הלבנים" שאפילו לא שווה להעניק להם מעמד של מיעוט בהערכות שנעשות בנוגע להעדפה מתקנת. לא רק זה: היא גם אפשרה את התופעה הזאת.

טיעון דומה, שמדגיש בתבונה את החלומות היהודיים ואת חלומותיהם של מי שדומים להם בוחן את התמיכה האינטנסיבית של היהודים ושל האמריקאים ממוצא אסייתי במפלגה הדמוקרטית. טבי ד' טרוי ולנהי ג' צ'ן קושרים שלוש תופעות זו בזו: ראשית, אמריקאים ממוצא אסייתי ויהודים אמריקאים מסורים בלב ובנפש לנושא ההשכלה – ובמיוחד ללימודים במכללות העילית באמריקה. שנית, "לימודים בקולג' לתואר ראשון או שני מנבאים בקרב האוכלוסייה הכללית בארצות הברית השתייכות למפלגה הדמוקרטית". שלישית, "נטייתם הליברלית של פרופסורים רבים במוסדות העילית ממלאת, סביר להניח, תפקיד חשוב". יהודים, ועמיתיהם האסייתיים – מתחנכים על הערצת המקדש האמריקאי שכרגע הוא ליברלי מטבעו, באופן אינסטינקטיבי ועמוק.⁸

חלק מהסיבה שבגללה נחלו יהודי אמריקה הצלחה כבירה באופן אישי, אקדמי ומקצועי, נעוץ בצירוף "מתוך רבים אחד", הברכה האוניברסלית שמקדמת את כל המהגרים [לארצות הברית]. הרבה הרפורמית דנה און קפלן אומרת ש"רוב היהודים באמריקה רואים במסורת היהודית מסורת קוסמופוליטית ואוניברסלית. הם סבורים שהיהדות יותר פרגמטית מאשר אידיאולוגית, תועלתנית יותר מאשר דתית ורציונלית יותר מאשר מיסטית... היהודים הללו רואים בליברליות יהדות שימושית, והם מזהים את היהדות עם מטרות חברתיות ליברליות" (Kaplan, 2005, p.2). הם גם מקבלים את הפירוש הרפורמי ליהדות ולליברליות – וזאת הסיבה לכך שהפרשן השמרן ריצ'רד ברוקהייזר פלט, שהיהדות הרפורמית נבדלת מהפוליטיקה הדמוקרטית רק בחגים שהיא חוגגת (Shapiro, 2005, p.173).

סטיבן מ' כהן וצ'רלס ליבמן המנוח הסבירו שהקוסמופוליטיות הזאת היא גם "אינטרס של קבוצת מיעוט" אצל היהודים וגם ה"מודרניזם הדתי" שלהם. תערובת המניעים הזאת, כך הם סבורים, מסייעת בהסבר האופן שבו יהודים מודרניים הם ליברליים: "הפרדת הדת מהמדינה (תפילה בבית הספר), קודים חברתיים (בגדול, סוגיות הנוגעות למין) ולחלוקת תקציב המדינה" (Cohen & Liebman, 1997, p.1).

Troy, Tevi D., & Chen, Lanhee J., "The Mystery of Jewish and Asian-American Democratic Loyalty: Progressive Proselytizing at Top Universities May Explain Why So Many Jews and Asians Are Liberals" *Wall Street Journal*, June 15, 2016

דורות: בורגנים בולשוויקים, יאפים עם מצפון ונאמני חירות

הטיעונים הללו חשובים בניסיון להבין את שני הדורות הראשונים של יהודים אמריקאים מודרניים, אם נתחיל להתחקות אחרי ההיסטוריה היהודית באמריקה משנות ה־80 של המאה ה־19, כשהאוכלוסייה היהודית החלה לגדול באופן משמעותי (ההיסטוריה היהודית באמריקה מתחילה במאה ה־17, אבל הקהילה היהודית גדלה רק במאה ה־19). הדור הראשון של מי שניתן לכנותם בשם "בורגנים בולשוויקים", המהגרים ממזרח אירופה וילדיהם, הגיעו לעולם החדש עם המטען הכבד מהעולם הישן שאותו מזהים שלל מלומדים שונים. בין היתר הביאו איתם גם הרבה אידיאליזם סוציאליסטי וערכים של איגודי עובדים ששטפו את אירופה באותם ימים. בעת שעבדו כמו חמורים וחלמו לקדם את ילדיהם הודות למרכיב סודי בהצלחה האמריקאית, ההשכלה, פזלו באופן אינסטינקטיבי פוליטית שמאלה.

יהודי הדור הראשון הזה היו בורגנים בולשוויקים, שקיוו להתקדם באופן אישי ומשפחתי, ובכל זאת היו נכונים לשמוע על מהלכים רדיקליים במגרש הקהילתי והלאומי ולתמוך בהם. הייתה להם הפוליטיקה של האיגוד הבינלאומי לבגדי נשים (ILGWU) ושל ארגון עובדי ההלבשה המאוחדים של אמריקה (ACWA), הפוליטיקה של פדרציית העבודה האמריקאית (AFL) וזאת של קונגרס הארגונים התעשייתיים (CIO), שני איגודי העובדים הגדולים באמריקה. הם היו אלה שהתקוטטו על פוליטיקה אירופית ועל דוקטרינות קומוניסטיות באינטנסיביות רבה כל כך עד שאפילו כשאירחו את הוועדים המנהלים של הקואופרטיבים בניו יורק בשנות ה־80 של המאה הקודמת עדיין היו חלוקים בדעותיהם בשאלה מי הקדים לגמור עם סטאלין ומי איחר לעשות זאת בשלהי שנות ה־50.

אחד הגיבורים הפוליטיים של הדור הזה, סידני הילמן, היה בעל סיפור מורכב גם אם לא לגמרי מייצג. הוא נולד בליטא בשנת 1887, וכוכבו דרך בישיבה שבה למד. הוא הגיע לאמריקה בשנת 1907 והלך לעבוד. בסופו של דבר הפך למגייס עובדים לארגון ולמנהיג ארגון עובדי ההלבשה המאוחדים של אמריקה, ואף סייע בהקמת קונגרס הארגונים התעשייתיים ועמד בראשו. כפועל יוצא מגלגולו הפוליטי הקודם כמהפכן סוציאליסט רוסי – מנשביק – לחם בעוז נגד הקומוניסטים שניסו להשתלט על הארגונים שלו והקים את מפלגת העבודה האמריקאית בשנת 1936 כדי לסייע לרדיקלים לשעבר להצביע לפרנקלין רוזוולט מבלי להפוך לדמוקרטים. בשנת 1944 היה לחלק כל כך אינטגרלי מהמפלגה הדמוקרטית, עד שרוזוולט אמר לעוזריו את האמירה המפורסמת "תסגרו את זה עם סידני", לפני שבחר את הארי טרומן לסגנו במרוץ לנשיאות.

עבור הדור הזה היה פרנקלין ד' רוזוולט לא רק מצילים של אחרים, אלא גם מי שהציל אותם עצמם. רוב אותם אנשים נאבקו לגמור את החודש, ועדיין הזדהו עם מה שרוזוולט כינה בשם "האדם הנשכח" משום שלעיתים קרובות נשכחו גם הם. כשכונן את ה"ניו דיל" – מאות תכניות ממשלתיות שהשיקו את מדינת הרווחה האמריקאית במהלך השפל הגדול של שנות ה־30 – הפך פרנקלין רוזוולט לאייקון הליברלי הגדול – ולמושא הערצתם של יהודי אמריקה.

רבים מילדיהם ומנכדיהם של אותו דור של פועלים מהגרים "עשו זאת", אבל לא כולם. גם אם לא הפכו למיליונרים הם היו הדור הראשון של יהודים אמריקאים שהיו משכילים, לבני צווארון ואמידים באופן לא פרופורציונלי. היו אלה היהודים שהשתכרו כמו אפיסקופלים, אך הצביעו כמו פורטוריקאים. היאפים הללו, "יאפים בעלי מצפון", זכרו את המאבקים שהיו מנת חלקם של הוריהם – לא את הניואנסים של הפוליטיקה של העולם הישן – והיו אסירי תודה לתכנית ה"ניו דיל" שאפשרה למשפחותיהם לזכות מחדש בחייהן. רבים מהם היו גם יהודים לעת צרה, כאלה ששמחים להיות סתם אנשים ברחוב, ומדללים יותר ויותר את מספר המצוות שהם מקיימים בבית, אבל כשהם או בני עמם הותקפו, הם נקראו לדגל. הם הפנימו את הלקח מהדיכוי שסבלו מהצאר, ממוראות השואה, ועל פיו חברה היא חופשיה רק במידת החופש שממנה נהנים נרדפיה, יהיו אלה היהודים, השחורים או העניים. יהודי אמריקה פיתחו אינסטינקטים חדים לגילוי הבריונים והקנאים. לפיכך, במידה מסוימת, מה שנראה כאותה דאגה אלטרואיסטית במובהק, וגם הוצג ככזה, היה גם צורה של הגנה עצמית, כלכלית ופוליטית.

בטי פרידן, אחת המייסדות של הפמיניזם המודרני היא דוגמה לדור הזה. הפמיניזם שלה גם צמח ממחויבות עמוקה יותר לצדק חברתי ולשינוי, וגם הפך לחלק מחזון רחב יותר של שינוי, שחרג בהרבה מעבר לגבולות הדיון בזכויות נשים ובסוגיות נשיות. למרות זאת, אף על פי שהייתה יהודייה ללא ספק על פי מוצאה, קיימה את הפעילות הפמיניסטית שלה כאמריקאית או כאשה. הזעזוע שנגרם לה מהקולות האנטי אמריקאיים, האנטישמיים והאנטי ציוניים שנשמעו בוועידת הנשים הבינלאומית שנערכה במקסיקו סיטי בשנת 1975 גרם לה להעריך את החירות האמריקאית וגם השיב אותה למקורותיה היהודיים. היא הפכה ליהודייה המזדהה עם יהדותה בגאווה רבה יותר. היא גם קראה לעצמה ציונית, וגייסה אחרים נגד החלטת האו"ם מספר 3379, לפיה ציונות היא גזענות, שבאה בעקבות ההצלחות הקודמות שאותן קצרו האנטי ציונים במקסיקו סיטי.

כיום, ילדיה של פרידן ונכדיה הם הניגודים בהתגלמותם. הם חיים כמו יאפים ומצביעים כמו היפסטרים. רבים מהם בעלי מצפון חברתי שאותו הם קושרים ליהדותם ומכנים בשם "תיקון עולם", אך מרביתם מנותקים – גם מעברם כמהגרים וגם מהמסורת היהודית. בני הדור השלישי הללו, שכבר אינם בורגנים בולשוויקים, וכבר אינם יאפים בעלי מצפון הם נאמני חירות בעלי רוח חופשית, אמריקאים בכל לבבם ובכל מאודם, גם אם הם אינם נוצרים בעליל. אם להשתמש באבחנתו של הפילוסוף היהודי הבריטי ישעיהו ברלין בין החירות לעשות, שהיא החירות החיובית לבנות, לתרום וליצור, לחירות השלילית שפוטרת אדם מעשייה מסוימת, ממגבלות ומאילווצים, הרי שהם

חוששים בעיקר מפני המגבלות שעלולים להטיל עליהם ומגלים פתיחות לגבי האפשרויות השונות של חירות העשייה. הם ירשו מהאופן שבו הבינו את עברם וספגו מהתרבות הפוסט מודרנית פחד ממגבלות, מהתחייבויות ומנורמות שנכפות עליהם מבחוץ, במיוחד על ידי ממשלה או דת. הם חפצים בחופש מעכבות מסורתיות ומאיסורי החוק על מין לפני הנישואים, מגירושים, מהפלות ומהמוסקוסואליות. הם רוצים שחייהם יתנהלו בסגנון השוק החופשי ממש כפי שהרפובליקאים דורשים זאת בעולם העסקים. (הם גם מגלים יותר פתיחות בנוגע לפיקוח על נשק ולמיסוי גבוה יותר מעמיתיהם הרפובליקאים, אבל הם מתכוונים בעיקר לסמכות האישית ולא לסמכות חיצונית. הם אוהבים את הממשלה הגדולה, לא את האח הגדול). מקרה המבחן וסוגיית הליבה בעשורים האחרונים היה זכותן של נשים על גופן. הבשורה ההיפסטריית "אל תרמסו אותי" מתומצתת בצורה הטובה ביותר במה שניתן לכנותו בשם הכנסייה של אופרה. בעידן השינוי הנזיל באמריקה, הגמישות, הפתיחות והסובלנות, אופרה ווינפרי מלכת הרפובליקה של כל הדברים כולם: היא מנחת תכנית הטוק שואו וקובעת הטרנדים בסגנון החיים. היא כוננה את הפולחן האמריקאי של ההצלחה משני נושאים שחביבים עליה, הגוף והנפש. צופים שמתפללים בבית התפילה של אופרה מעריצים את החומרנות שלה, את סיפורי הגאולה שלה, את הקלישאות המתקתקות שלה על הערכה עצמית ורוחניות, והכי חשוב, את אופרה עצמה. אופרה מרגיעה, נגישה ואמריקאית למהדרין כמו ג'וני קרסון – המנחה האייקוני של תכנית טוק שואו ששודרה במשך שלושה עשורים, ושהטונים המרגיעים שלה חיפו על נשיכתו הארסית. היא אידיאלוגית ושיפוטית באותה המידה – בדרכה הניו אייג'ית – כמו ראש לימבו, מגיש תכנית הרדיו הימני וראש המשרד האמריקאי לבלופים, למהומות ולבריונות. היא חסרת ערך ומרפאת כמו פיל דוניהו, האישיות הטלוויזיונית בעלת הדעות השמאליות הרגיש-רגשני, שהציג שיחות ניו אייג' ושפה תרפויטית למיליוני עקרות בית אמריקאיות. היא פופוליסטית ומבדרת כמו ג'רי ספרינגר, המגיש הטלוויזיוני המזעזע שאהב לגרום לקהל לצרוח, ולא חשוב מה הייתה רמת הדמגוגיה שאליה הגיע כדי לעשות זאת. היא גם חלקלקה כמו פרנק סינטרה, חצופה כמו ברברה סטריינד, מדהימה כמו קתרין הפבורן ומחוברת לנבכי הרגישות האמריקאית כמו וולט דיסני. היא התחברה על המסורת האוונגליסטית של המטיפים הפופולריים הנרי וורד ביצ'ר ואיימי סמפל מקפירסון, כשהיא מוכרת בשורה של טוב ושל נחמדות עמוסים באמריקאיות ושזורה, בפיתול של שלהי המאה ה-20, בתרבות הצריכה.

כדי להבין את התהליך הזה, מבולשוויק לבורגני, דור אחרי דור, צריך להבין את הפחדים שאיחדו את יהודי אמריקה, הפחד המחבר שגרם להם לדבוק זה בזה, בתוך מה שסוציולוגים מכנים בשם "קבוצת ייחוס שלילית". עלינו לשאול לא רק את מה הם אהבו, אלא גם את מי שנאו. באופן מקורי, הם שנאו את הצאר. אחר כך הם שנאו את הבוסים. היום הם שונאים את הרפובליקאים: את האוונגליסטים ואת הרייגנים בשנות ה-80, את הבושים ואת אנשי מסיבת התה לאחרונה, וכעת את טראמפ. מעבר לזאת, מאז שנות ה-30 של המאה ה-20 איחד צילם של היטלר ושל הנאצים את היהודים, כפי שמשתקף מתוך האופן שבו יהודים ממהרים להשוות איומים הרבה פחות מזיקים לנאציזם. עם המכניזם הקהילתי הבלתי מודע הזה מושתל בתוכי הדי-אן-איי שלהם, רוב היהודים חופשיים כמו אמריקאים מהפרוורים, אבל חרדים כמו יהודים בגטו.

ברור, שלבית הזהות של היהודי האמריקאי, דור אחרי דור, נמצא האישור לכך ש"אני לא נוצרי". הנפרדות הזאת מביעה את עצמה במסורת הבלתי רשמית של אכילת אוכל סיני בערב חג המולד ובחג המולד עצמו, בצפייה בלהיטי ברודווי שפתאום ניתן להשיג אליהם כרטיסים ובהתנדבות בבתי חולים מעוטי כוח אדם. היא מביעה את עצמה בסלידה העמוקה כלפי "יהודים למען ישוע", אפילו בקרב יהודים מתבוללים. והיא מביעה את עצמה באג'דה פוליטית לא נוצרית, וכיום, בעיקר לא אוונגליסטית.

כבר בשנת 1953, כאשר יהודים אמריקאים רבים היו דתיים יותר והתרבות היהודית הייתה חלק חשוב יותר בחייהם, ועידת המועצה הלאומית המייעצת של הקהילות היהודיות הצהירה: "חופש המצפון של היחיד הוא עיקרון בסיסי של הדמוקרטיה האמריקאית. זכותו של האדם לעבוד את אלוהים על פי דרכו היא אבן הראשה במסד המבנה הלאומי של חירויות הפרט. הממשלה חייבת להגן על זכות זו על ידי הגנת כל אדם שפועל בהתאם למצפונו, או באמצעות הימנעותה מעיסוק בעניין דתי כלשהו".⁹ גם אם הקיטוב בקהילה היהודית החריף בין הרוב של מתבוללים כבדים, לעתים קרובות כתוצאה מנישואים מעורבים, לבין המיעוט המחויב עמוקות, המסתגר לעתים קרובות באופן אישי (אבל לא מקצועי), נותרה האנטי נוצריות היהודית דבק קהילתי חשוב. יהודים חילונים רבים דוחים את הנצרות בלהט רב עוד יותר מזה שבו הם דוחים את היהדות, בעוד ליהודים המסורתיים אין כמובן שום עניין בה.

הישראלים צריכים לגלות עניין מיוחד בניגוד הבולט לעין בין שתי הקהילות היהודיות הגדולות בעולם: יהודים אמריקאים לוחצים על הממשל לתמוך באידיבידואליות ו"לא לעסוק כלל בעניין דתי כלשהו" כדי להגן על יהדותם, בעוד יהודים ישראלים מאשרים את יהדותם כשהממשלה תומכת בקהילתיות יהודית ומסתבכת ב"עניינים דתיים".

דוגמה קלאסית שמציגה את הזהויות המרובדות הללו צצה ועלתה כשהעיתונאית דנה שוורץ כתבה מכתב פתוח לבוס שלה, ג'ארד קושנר, הבעלים של ה"ניו יורק אובזרב"ר וחתנו של דונלד טראמפ. שוורץ שאלה את קושנר, כיצד יכול היה כיהודי לקבל את השימוש

שנעשה בו להסוות את האנטישמיות של טראמפ ותומכיו.¹⁰ קושנר הגיב בהצהרה "חותני אינו אנטישמי".¹¹ קושנר גיבה את ההצהרה – את אמינותו ברחוב היהודי כמו גם את תום לבו היהודי – באמצעות סיפורים שוברי לב על גירוש מהגטו, רצח והתקוממות ביערות ביחד עם האחים ביאלסקי שהם חלק ממשפחת קושנר. בקיצור, קושנר אמר, גם אני יודע כיצד לפחד מהיטלר – וזאת ממש לא הבעיה עם דונלד טראמפ. עליית המדרגה בוויכוח בגלל השאלה האם היה חוסר רגישות בציפוף ששלח טראמפ בשנת 2016 לגבי החורבן שזרעו הנאצים בנבהרדק, כמעט שמונה עשורים קודם לכן, בעיצומו של המרוץ לנשיאות באמריקה, מדגימה את הצל המאיים שמטילה השואה על יהדות אמריקה, אפילו במאה ה-21.

בו בזמן, העובדה שדנה שורץ וג'ארד קושנר הרגישו בנוח להתקוטט סביב נושא זה באופן פומבי כיהודים, מגלה את מה שפיטר מדינג, חוקר של מדעי המדינה מהאוניברסיטה העברית בירושלים סבור שהוא "הפוליטיקה היהודית החדשה". מאז שנות ה-60 של המאה הקודמת, מביעים יהודי ארצות הברית את דעותיהם הרבה יותר בנינוחות באופן פומבי ופוליטי. מדינג קורא לזה "הפוליטיקה הפלורליסטית של הישרדות קבוצתית" (Medding, 1989). הפתיחות הזאת, בנוגע לזהותם והמיומנות בהפעלת כוח, משקפת מחויבות עמוקה ל"לעולם לא עוד", ומלמדת את הלקח שהופק מהפאסיביות שגילתה הקהילה בשואה, והיא מובעת באמצעות המאבק למען יהדות ברית המועצות ומדינת ישראל. באופן אירוני, האקטיביזם למען ישראל גם משקף את החוב העמוק שחשים יהודי ארצות הברית כלפי ישראל, שלימדה אותם וגם יהודים במקומות אחרים כיצד להיות יהודים גאים, מלאי עוצמה, זקופי קומה ובעלי דעות פוליטיות.

הקול היהודי: היסטוריה

אחד מנסיה של ארצות הברית הוא שהיהודים נהנו באופן נרחב מזכות הבחירה – עוד לפני הכרזת העצמאות רק בארבע מהמושבות האמריקאיות היו בדיקות דתיות שאסרו על הצבעה של יהודים – חמש מושבות אסרו על הצבעה של קתולים. האומה הזאת נוסדה על עקרונות החירות והשוויון, כשהתיקון הראשון לחוקה שמבטיח את חופש הדת הפך את הצבעתם של היהודים לדבר טבעי לגמרי, שאינו שנוי במחלוקת כלשהי. בעוד שבאירופה תויגו היהודים לעתים קרובות כ"יהודים" – כנבדלים, כזרים, כמאיימים, אפילו כבני גזע אחר – באמריקה תויגו בדרך כלל כ"לבנים", כשהשחורים ממלאים את תפקידו של השעיר לעזאזל, שהוטל בדרך כלל על יהודי אירופה. בנימה חיובית יותר, הקשר בין אמריקה ליהודי אמריקה הוא קשר עמוק וממושך. רבים מהערכים, מהגישות, מהחוויות והמנהגים הפוליטיים שהפכו את אמריקה ליוצאת מהכלל, הם שעודדו את קבלת הפנים יוצאת הדופן שבה זכו היהודים. הצליינים והפוריטנים שהגיעו לעולם החדש במאה ה-17 ראו בעצמם היהודים החדשים שבונים את ירושלים החדשה. הם למדו עברית ותנ"ך. הם הזדהו עם המיעוט הדתי שנרדף על ידי הרוב. ואף על פי שהייתה מידה מסוימת של אנטישמיות באמריקה, במהלך כמעט 400 השנה שחלפו מאז, המדינה קיבלה את פניהם בסבר פנים יפות להפליא. מסיסמת המהפכה האמריקאית "אל תרמוס אותי" עד לצירוף שטבע תומס ג'פרסון "חיים, חירות והמרדף אחר האושר", מארבע החירויות של פרנקלין רוזוולט "חירות הביטוי וההבעה, חירות הדת, חירות ממחסור וחירות מפחד" ועד להצהרתו של רונלד רייגן "שלום, איש חירות", ארצות הברית של אמריקה דבקה באופן מרשים בעקרונות התנ"ך, גילתה פתיחות ביישום והייתה למקום ייחודי לשגשוגם של היהודים מבחינה כלכלית, אמנותית, אישית ופוליטית.

השאיפה המוקדמת ביותר: ניטרליות פוליטית יהודית

אחד ההסברים הבסיסיים ביותר לאופן שבו מצביעים יהודי אמריקה הוא שהם עדיין מצביעים כדי לשמר את החירויות היוצאות מהכלל ומהניטרליות שמהן נהנו בארצות הברית. דרשה שנישאה בבית כנסת בניו יורק בשנת 1789 התענגה על כך ש: "אנו... שותפים שווים להטבות שמעניק הממשל על פי חוקתן של המדינות הללו" (Kramer, 2016, p.205). מתוך הבנת ייחודו של הניסוי האמריקאי, הטיעון הוא, שיהודי אמריקה גמלו למועמדים ליברלים ולמפלגות שהקדישו את עצמן לשמירה על אמריקה חופשייה ופתוחה. אלא שהטיעון הזה מניח [שהיהודים נושאים עמם] זיכרון היסטורי ותחושת חוסר ביטחון שהייתה אולי מוצדקת לגבי הדורות הקודמים, אבל נראה שכיום נעלמה, לטוב ולרע.

חלק מהתחושה שיהודים מצביעים באופן חופשי באמריקה, הוא העובדה שיהודים מצביעים כאמריקאים, לא כיהודים. נראה, שהשימוש הראשון בצירוף "הקול היהודי" נעשה בשנת 1864 במכתב שבו הוזכר הנשיא אברהם לינקולן שאין דבר כזה "קול יהודי". ב-26 באוקטובר 1864, מאיר אייזקס עורך דין צעיר ומנהיג הקהילה היהודית של ניו יורק, שלח מכתב לנשיא במהלך המרוץ לבחירתו לנשיאות בפעם

Schwartz, Dana, "An Open Letter to Jared Kushner, From One of Your Jewish Employees," *The New York Observer*, 10 /July 5, 2016 <http://observer.com/2016/07/an-open-letter-to-jared-kushner-from-one-of-your-jewish-employees>

Kushner, Jared, "The Donald Trump I Know," *The New York Observer*, July 6, 2016 11 /<http://observer.com/2016/07/jared-kushner-the-donald-trump-i-know>

השנייה ובו כתב: "אין 'קול יהודי'", וכן, "ואם היה כזה, לא ניתן היה לקנותו". התהלכה שמועה, שעל פיה לינקולן חתם עסקה עם מנהיגי הקהילה היהודית בניו יורק, שהבטיחו לנשיא הרפובליקאי את "הקול היהודי". מאירס חש מחויבות לומר לנשיא בעיצומה של מלחמת האזרחים, ש"היהודים אינם פועלים כגוף אחד, או כאיגוד מסוים והפוליטיקה שלהם אינה מתנהלת באופן דמוקרטי... ליהודים כקבוצה אין מדיניות". מזכירו האישי של לינקולן, ג'ון היי מיהר לענות, והבטיח למאירס ש"הג'נטלמנים הללו לא הבטיחו מאום בנוגע לקול היהודי וגם הנשיא לא הבטיח להם שום תמריצים או הבטחות" (Karp, 1991).

חילופי הדברים הללו שמכחישים את קיומו של הקול היהודי אך משתמשים בצירוף הזה ארבע פעמים, מעלים את האפשרות שהמכחישים מוחים יותר מדי. אלא שמאירס הביע את הדוקטרינה של מה שפרופסור נעמי ו' כהן קראה לו בשם "ניטרליות פוליטית יהודית", שזכתה לתמיכתו הנלהבת של עורך הדין היהודי וראש הוועד היהודי-אמריקאי, לואיס מרשל (Dalín, 1992). מרשל עצמו היה אדם בעל מהלכים בפוליטיקה הרפובליקאית, ומילא תפקיד בעל השפעה בכל מרוץ לנשיאות משנת 1896 עד לשנת 1928 (הוא מת זמן קצר אחרי בחירות אלו). מקורו של רעיון הניטרליות נבע מהשילוב המעניין שבין תחושת נוחות לתחושת חוסר הביטחון שאפיין את גל המהגרים היהודים מגרמניה שהחל להגיע בשנות ה-30 וה-40 של המאה ה-19, ובשלהי המאה ה-19 יוצג על ידי אליטה רבת עוצמה, שרצתה להבטיח לחברים האמריקאים, שהיא אמריקאית למהדרין, מתנהגת כמו האמריקאים, ובמיוחד בעניינים פוליטיים. רבים מהיהודים הגרמנים נמנו עם התנועה הרפורמית ביהדות, שעמדה על כך, שהיהדות היא דת ותו לא, ללא שום קשר לעמיות אין שום הצדקה אידיאולוגית לפעולה קולקטיבית.

ההיסטוריון דיוויד דאלין (Dalín, 1992) מסכם את העקרונות המנחים של הניטרליות היהודית בעניינים פוליטיים שאותה הביעה כהן: "1. היה זה מהלך מוטעה מצדם של היהודים להתאגד באגודות פוליטיות נפרדות. 2. לרבנים או לפרנסי הקהילה לא הייתה שום זכות לייעץ לקהילה כיצד להצביע. 3. אסור לסוכנויות יהודיות להשפיע כדי לקדם מועמדים יהודים השואפים למשרה פוליטית. 4. אסור ליהודים לתמוך במועמד רק משום שהוא במקרה יהודי".

דאלין מודה בכך, שמרשל הפר לעתים קרובות את הכללים הללו. אף על פי כן, הרעיון משקף את שאיפתו של היהודי האופייני בן המאה ה-19 – וחזוה את הגאווה שחשים רוב יהודי ארצות הברית בזמננו, על כך שהם מצביעים רק כאנשים פרטיים, מחזקים על ידי המציאות שבה רוב יהודי אמריקה מתמקדים בסוגיות שנראות להם הרלוונטיות ביותר עבור ארצות הברית ולא בעם ישראל או במדינת ישראל.

אם הבחירות שנערכו בשנת 1864 הציגו את "הקול היהודי" לראשונה, וקיומו הוכחש לעתים קרובות כל כך עד שההכחשה בעצם אישרה את קיומו, הרי הבחירות של שנת 1868 הציגו תופעה אחרת, שתצוץ מפעם לפעם. בשנה זו, כישלונם של "הקול היהודי" לעצור את בחירתו של המועמד הרפובליקאי, הגנרל יוליסס ס' גרנט, הוביל כמה אנשים לפקפק בקיומו. במהלך מלחמת האזרחים חתם גרנט על הצו האנטישמי הכללי מספר 11, שגירש את "היהודים כקבוצה" מקנטקי, מטנסי וממיסיסיפי בגלל החשש שרוכלים יהודים יעבירו מידע לכוחות הקונפדרציה. הצו הזה נחשב לצו "האנטי יהודי הגורף ביותר בכל ההיסטוריה האמריקאית" (Sarna, 2012, p.7). יהודים שלחו מכתבים ומברקי מחאה לבית הלבן. אחד מהם, סוזאר קסקל מפאדוקה, קנטקי, התלווה לחבר הקונגרס ג'ון א' גורלי ללשכתו של אברהם לינקולן. בשיחה, שהייתה לאגדה והדגישה את השפה התנכ"ית המשותפת ואת הערכים המאחדים את "בני ישראל המודרניים" עם אלה המקוריים, שאל לינקולן: "וכך גורשו בני ישראל מארץ כנען הטובה?", כשהוא ממלא את התפקיד המסורתי של היהודי באופן מבריק, ענה קסקל: "כן, ומשום כך קרבנו לחיקו של אברהם אבינו, כדי לבקש הגנה". הנשיא ענה בחיחות, אבל בנדיבות: "ואת ההגנה הזאת קבל תקבלו מיד" (Sarna & Mendelsohn, 2010, p.44).

לינקולן, שגרנט לא התייעץ אתו, ביטל במהירות את הצו. בעקבות הביטול גרנט התנצל – והפך לידיד נאמן של העם היהודי. ואולם היו כמה יהודים שחפצו להעניש את גרנט, ובפמפלט שנחתם על ידי "יהודי" נשבעו: "כל יהודי... ישתדל להביס אותך ובעזרת השם גם יעשה זאת". עורכו של ה"שיקו טריביון" הזהיר בשיחה פרטית: "יש די יהודים כדי להביס את רשימת המועמדים שלנו" (Sarna, 2012, pp. 62-63).

אלא שקהילה שמונה 75,000 נפש, וכוללת קטנים רבים ומהגרים שאין להם זכות הצבעה לא יכולה הייתה להשפיע רבות על כוח בן 5.7 מיליון בוחרים. חוץ מזה, היהודים היו מפולגים; היו יהודים רבים מהצפון שתמכו למרות הכול בגרנט, גיבור מלחמת האזרחים, והזדעזעו מהדמוקרטים הגזענים. ההיסטוריון יונתן סרנה מציין שכמה מאותם תומכי רפובליקאים סירבו [לשתף פעולה] כשהתעמתו עם ההתלבטות הקלאסית: "האם עליהם להצביע למען מפלגה שהם סבורים שהיא גרועה למדינה, רק כדי להימנע מלהצביע למען אדם שהיה גרוע כלפי היהודים?" (Sarna, 2012, p. 68).

המרוץ לנשיאות בשנת 1868 שהסתיים בניצחונם של גרנט היה רגע נדיר בפוליטיקה שהתקיימה לפני שנות ה-20 של המאה ה-20 כאשר נושאים יהודיים היו רלוונטיים במסע הבחירות. מה שהיה עוד יותר רלוונטי עבר יהודים באותה תקופה היו הזהויות האזוריות שלהם. המדינה שנהרסה במלחמה נותרה מחולקת, למרות ניצחון הצפון ותחילת השיקום. בהתאם לאינטרסים הכלכליים שלהם וכדי להביע את השתייכותם הקהילתית, הצביעו רוב יהודי הדרום לדמוקרטים ורוב יהודי הצפון הצביעו לרפובליקאים. יש לציין, שבאותם ימים הייתה המפלגה הרפובליקאית מפלגה בעלת גוון ליברלי יותר, מכיוון שנסודה כמפלגה שהתנגדה לעבדות. הדמוקרטים היו המפלגה

השמרנית שדגלה בזכויותיה של המדינה, בגישה הדרומית, וכן דבקה בעקשנות באי-סובלנות גם לאחר האמנסיפציה. יהיה צורך בגל גדול של מהגרים ממזרח אירופה, בעלייתם של הבוסים העירוניים, ובסופו של דבר בינוי דיל" של פרנקלין רוזוולט כדי להשלים את המהפך הפוליטי באמריקה, זה שהפך את הדמוקרטים לליברלים ואת הרפובליקאים לשמרנים – אף על פי שאפילו רונלד רייגן העריך את תומס ג'פרסון ואת הרעיון הליברלי המקורי של העדפת זכויות אדם על פני תביעות הממשל.

עד שנת 1900 הכפילה אוכלוסיית יהודי אמריקה את גודלה במהלך עשור והגיעה למיליון נפש, הודות לזרם המהגרים שהגיע אליה מפולין ומרוסיה, אבל הקהילה הייתה קטנה וחסרת חשיבות עדיין בתוך אומה בת 76 מיליון. ויליאם ג'נינגס בריאן, המועמד הדמוקרטי-פופוליסטי בשנת 1896, ריפה ידיהם של כמה יהודים בכמה אזכורים נוצריים ומשיחיים בנאומו המפורסם "צלב הזהב", וגם בגלל הכיוון האנטישמי-כפרי שבו בחרו כמה מבני בריתו מהמפלגה הפופוליסטית. אף על פי כן, מספרם של היהודים לא היה גדול די הצורך כדי להיות גורם רלוונטי.

לתיאודור רוזוולט, הנשיא בשנים 1901 עד 1909, היו יחסים מיוחדים עם הקהילה היהודית. הם החלו בעת שהיה מפכ"ל משטרת ניו יורק, וכדי ללעוג למטיף גרמני אנטישמי שהילל את האריות, הקצה יחידת אבטחה של שוטרים יהודים בהירי שיער וכחול עיניים כדי להגן עליו. רוזוולט הזדוני הציג את הקצינים בשמות משפחותיהם היהודיים בעליל רק בסוף המסע, והביך את האנטישמי.

כנשיא, תמך רוזוולט בהקמת מדינה יהודית בפלסטין וכתב מכתב מחאה אישי לצאר הרוסי אחרי פרעות קישינב בשנת 1903. רוזוולט גם בחר בשר היהודי הראשון שישב בקבינט – אוסקר שטראוס, בן למשפחה רבת השפעה שהייתה הבעלים של חנות הכלבו מייסיס. הסיפור, שייטכן שהוא סיפור מפוקפק ואף על פי כן קולע למטרה, מספר, שבמסיבה שבה חגג את החלטתו למנות את שטראוס הסביר ש"היה האדם הטוב ביותר לתפקיד"; [אמירה שהייתה] בדיוק מה שהיהודים רצו לשמוע. למרבה הצער, הבנקאי הקשיש ג'ייקוב שיף, שהיה כבד שמיעה, סיפר את הסיפור האמתי אחרי שהנשיא אמר את דברו. על פי גרסתו, רוזוולט החליט שהגיע הזמן למנות יהודי ושאל אותו "מי היהודי הטוב ביותר לתפקיד".

ההגירה היהודית הגדולה מביאה יהודים מהפכנים לאמריקה

יורשו של רוזוולט, ויליאם הווארד טאפט לא היה חלקלק כמו רוזוולט כפוליטיקאי, ויחסיו עם היהודים ועם אחרים היו רצופי מהמורות, אף על פי שניהל מדיניות דומה לזו של קודמו בתחומים רבים. אגדה יהודית נוספת מספרת על ביקור שערכה משלחת הרבנים הראשונה בבית הלבן – ביקור שאכן התקיים ב־12 ביוני 1912. על פי הסיפור, שאל טאפט כיצד יוכל לזכות בקול היהודי, והרב אליעזר סילבר ענה: "היה ציוני". מספרים, שכשטאפט ענה לסילבר, שהוא עצמו חרדי לא ציוני, הסביר סילבר: "זה עניין יהודי פנימי. אתה, היה ציוני".¹² הגם שהרב סילבר העניק לטאפט עצה פוליטית חכמה, רבים מחברי הקהילה היהודית באמריקה היו בעת ההיא יותר סוציאליסטים מציונים, ובמיוחד ביום הבחירות. ייתכן, שיהודים הצביעו לרפובליקאים או לדמוקרטים כמו כל יתר האמריקאים, אבל הם הצביעו לסוציאליסטים ולפרוגרסיבים בהתלהבות הרבה יותר גדולה מהרוב. בבוסטון, ברובע שהיה מאוכלס ברובו ביהודים, זכה המועמד הסוציאליסטי לנשיאות יוג'ין דבס ב־4.5 אחוז מהקולות בשנת 1908, ב־8 אחוז בשנת 1912, ב־24 אחוז בשנת 1920 – כשדבס זוכה בכ־38 אחוז מכלל קולות היהודים באותה שנה. אלא שבקרב כלל המצביעים בארצות הברית זכה דבס רק ב־2.8 אחוז מהקולות בשנת 1904, ב־6 אחוז בשנת 1912, וב־3.4 אחוז בשנת 1920. אם כן, בניסיון לפתור את התעלומה בנוגע לנטייתם הקבועה של יהודי ארצות הברית שמאלה ניתן אולי לומר, במידה רבה מאוד, שהם לא מצביעים לישראלי או אמריקאי, אלא לרוסי.

יש תיאורטיקנים שסבורים שליבת זהותם הליברלית של היהודים האמריקאים טמונה בברית עם כוחות הקדמה שהעניקו אמנסיפציה ליהודים באירופה. המשטרים הליברליים שהעניקו ליהודים זכויות, פרצו עבורם את חומות הגטו וסייעו להם ליצור את החוויה היהודית המודרנית באמריקה. אלא שיהודי זמננו רחוקו כל כך מאותה חוויית הגירה, עד שאף על פי שזהותם הליברלית נותר בעינה, נראה שאין די בהסבר הזה. אכן, רבים מהיהודים הגיעו לאמריקה עם אידיאלים סוציאליסטיים לצד המבטא שהביאו איתם ועם היידיש שלהם. אבל האידיאולוגיה היהודית אמריקאית שצמחה מהשורשים הללו הייתה בעלת מבטא אמריקאי, ובסופו של דבר התאימה יותר לאפשרויות של העולם החדש מאשר לצלקות העולם הישן.

Singer, Saul Jay. "President Taft and the Jews: A Remarkable Friendship". *The Jewish Press*, December 23, 2015 12
<http://www.jewishpress.com/indepth/front-page/president-taft-and-the-jews-a-remarkable-friendship/2015/12/23>

רוזולט וההתקבצות היהודית אמריקאית הגדולה: כאשר יהודים הופכים לדמוקרטים

ההתקבצות הגדולה של היהודים, שבמהלכה הפכו היהודים לדמוקרטים עקשנים באמריקה החלה בשנות ה-20 של המאה ה-20 והגיעה לשיאה בשנות ה-30 של אותה מאה, עם ה"ניו דיל". המגמה החלה בשנת 1924 כשכמה מההערכות (Maisel & Forman, 2003, p. 153) מדווחות על קפיצה משיעורי הצבעה של 19 אחוז בקרב היהודים למען הדמוקרט ג'יימס קוקס ל-51 אחוז שהצביעו בשנת 1924 עבור הדמוקרט ג'ון ו' דיוויס (כש-22 אחוז הצביעו עבר נציג הפרוגרסיביים רוברט מ' לה פולטה). בשנת 1928, 72 אחוז מהיהודים הצביעו למען מושל ניו יורק, אל סמית, אירי קתולי בעל חיתוך דיבור קשוח שתמצת את הסיבה לתזוזה הזאת: המפלגה הדמוקרטית הייתה כעת מפלגת המהגרים, בעוד המפלגה הרפובליקאית הייתה מפלגת הוותיקים.

הדמוקרט הלא טיפוסי בעליל, פרנקלין ד' רוזולט, גיבורם של היהודים, האריסטוקרט הפרוטסטנטי המרומם, חיזק את הברית בין היהודים לדמוקרטים. אף על פי שנשמע תמיד כמו יחסן אמריקאי שתמיד נרתע מיהודים משום שהיה נעלה עליהם, רוזולט היה הנשיא הראשון שהוקיע את האנטישמיות באופן רשמי. הוא שכר את שירותיהם של יועצים יהודים רבים – היו מי שהעריכו ש-15 אחוז מהמינויים שמינה היו של יהודים, והוא הפך את המפלגה הדמוקרטית למגינת "האיש הנשכח" והאישה [הנשכחת].

ה"ניו דיל" הרחיב את ממדי הממשל באופן דרמטי, ויהודים רבים שמחו להצטרף לכל מיני נציגויות מקומיות של ה"ניו דיל", כשהם מותירים, את מה שההיסטוריון מרק דולינגר מכנה בשם, "חותם יהודי ברור בנוף הלאומי" (Dollinger, 2000, p. 20). כעת סייעו היהודים בשרטוט מדיניות ציבורית מתקדמת בווישינגטון, ובישומה בכל מקום, בעיקר בערים. כקבוצה הפכו היהודים למה שדולינגר קרא: "המתנגדים המובילים מקרב הלבנים לאפליה הממוסדת באמריקה, שביססו רעיון שהוא מהותי לליברליזם היהודי-אמריקאי המודרני: הגנה על פרטים שנפלו קורבן לגורמים חברתיים שאינם בשליטתם" (שם, עמ' 21) התפקיד הזה של מבקרי פנים העצים את האידיאולוגיה היהודית-ליברלית באמריקה, חיזק את קשריהם של היהודים עם המפלגה הדמוקרטית, וגרם ליהודים לחוש אמריקאים, כשהם משתמשים בייחודיותם כדי להשתלב בתכנית האדירה של רווחה, שיקום ורפורמה שהגיעה בעקבות החורבן הכלכלי. ה"ניו דיל" של פרנקלין רוזולט סייעה לדור הזה של יהודים אמריקאים להשיג את מה שמעולם לא היה מנת חלקם במזרח אירופה, תערובת של התקבלות ומכובדות, שחיזקה את ההערצה שחשו היהודים כלפי רוזולט.

אנטישמים מרושעים קראו לנשיא פרנקלין ד' "רוזנפלד" ראש ה"ג'ו" [יהודי] דיל". השופט יונה ג' גולדסטיין התבדח ביידיש שליהודים יש כעת שלושה "וועלטים" (עולמות): די וועלט, העולם הזה; יענע וועלט, העולם הבא; ורוזולט. בשנת 1940, כאשר התמודד רוזולט לכהונה שלישית, הוא זכה ב-90 אחוז מקולות היהודים, הישג שבו זכה גם ארבע שנים אחר כך. מאז ועד היום השתווה אליו רק לינדון ב' ג'ונסון, בשנת 1964 כשהתמודד אל מול ברי גולדוטר, השמרן הקיצוני.

במהלך המרוץ לבחירות בשנת 1944, כשפרנקלין רוזולט אמר ליועציו ששאלו אותו על מינויו של הארי טרומן לסגן הנשיא של ארצות הברית, "תסגרו את העניין עם סידני", עברה הקהילה היהודית שנינו. כמנהיג פועלים שנולד במזרח אירופה וכיועץ לרוזולט, ניצב סידני הילמן עם רגל אחת בעולם המסורתי של השתדלן, המתווך, יהודי החצר. הילמן עבד על רוזולט ורוזולט הגיב. באותה עת, נבע מעמדו של הילמן במידה רבה מאוד מכוחם של אנשיו – מהעובדה שייצג אלפי פועלים יהודים – שהתנהגותם הפוליטית תוזמרה עם מיליונים של חברי איגודים בכל רחבי המדינה.

1948: טרומן מחזק את הברית היהודית-דמוקרטית

במאי 1948 הרי טרומן חיזק את הקשר היהודי-דמוקרטי כשהכיר במדינת ישראל דקות ספורות אחרי הכרזת העצמאות של דוד בן גוריון. היה זה צעד אמייץ, במיוחד משום שרבים מאנשי המנהל שלו, כולל הגנרל האגדי ומזכיר המדינה, ג'ורג' ק' מרשל, התנגדו להכרה בלהט. מרשל לא הבין מדוע יש לכרות ברית עם 600,000 יהודים שעשרות מיליוני ערבים עשירים בנפט מתנגדים להם. היהודים אוהבים לחלוק לטרומן כבוד על העצמאות המפולפלת שהציג; כשהם שואבים עידוד מהתערבותו של חברו הוותיק אדי ג'ייקובסון, שארגן פגישה בין טרומן למנהיג הציוני חיים ויצמן.

לעתים קרובות מתעלמים מהעובדה המובנת למדי מאלוה, ששנת 1948 הייתה שנת בחירות. התזכיר, שבסופו של דבר הביא לטרומן את הניצחון הבלתי צפוי, נוסח על ידי קלרק קליפורד, עוזרו של טרומן, זיהה את חשיבותה של "הבעיה הפלסטינית" עבור היהודים. בניתוח מתוחכם שמזכיר את מגבלותיו של הכוח היהודי אפילו בעת שהוא מנסה לגייס אותו, מזכר קליפורד מ-19 בנובמבר 1947 מצהיר: "הקול היהודי, ככל שניתן להתייחס אליו כעשוי מקשה אחת, חשוב רק בניו יורק, ואולם (חוץ מאשר במקרה של ווילסון בשנת 1916), מעולם לא קרה, שמועמד כלשהו מאז 1876 הפסיד בניו יורק ואף על פי כן זכה בנשיאות, ו-47 האלקטורים שלה הם ללא

ספק הפרס הראשון בכל מערכת בחירות". קליפורד ציין, שהקול היהודי "התרכז בעיר ניו יורק" והוא "בדרך כלל דמוקרטי, ואם הוא גדול די הצורך... [הוא] מספיק כדי לנטרל את ההצבעה הנוכחית ולהעניק את המדינה לנשיא טרומן".¹³

כאדם בעל עקרונות וכפוליטיקאי ממולח שחש איום ממורכבותה של הסוגיה שהציתה "מחלוקת" בנוגע לצינונות בתוך הקהילה, הזהיר קליפורד מפני החלטה בנוגע ל"כמה מהשאלות הרגישות שיעלו בחודשים הקרובים מסיבות פוליטיות-תועלתניות". אף על פי שקליפורד המליץ בעדינות בעקבות זאת, ש"סביר להניח לנוכל להרוויח יותר אם נטפל בבעיה הפלסטינית על בסיס החלטות שיפיקו יתרון פנימי", הוא היה אחד מחסידיה הנלהבים ביותר של ישראל בממשל. ואכן, טרומן הכיר בישראל, זכה לתשואות כמצילה, וזכה ב־75 אחוז מקולות היהודים, בעוד שיריבו, תומס דיואי זכה רק ב־10 אחוז מהם, משום שסגן הנשיא הקודם, הנרי וולאס הרדיקלי, זכה ב־15 אחוז מהקולות, למרות השמועה על קשריו במפלגה הקומוניסטית (ואולי בגללה).

מזכר קליפורד התמקד בעיוות שנוצר בבחירות במועצת נציגי הבוחרים, שתוצאותיהן הגזימו בחשיבותו של הקול היהודי. ייתכן, שהבחירות במועצת נציגי הבוחרים הן המוסד הבלתי קיים האנארכיסטי ביותר בעולם. בעת כתיבת החוקה האמריקאית חששו מנסחיה מצד אחד מעריצות, ומאוכלוסייה – שלטון ההמון – מהצד השני. הם חששו מכך, שהענקת זכות הצבעה ישירה לכל אמריקאי, שבאמצעותה מתקיימת ההצבעה לנשיאות בימינו, תחליש את המערכת, ותעשה אותה טרף קל בידיהם של דמגוגים או עריצים. יתרה מזאת, בעידן ההוא, של אמצעי תקשורת מוגבלים, כשהמדינות הבודדות היו חשובות יותר בחייהם של האמריקאים מאשר הממשלה הפדרלית, מנסחי החוקה לא יכולים היו לתאר לעצמם שרבים מהמועמדים האמריקאים יהיו מוכרים בעתיד לכל האנשים, כך שיוכלו לבחור באופן דמוקרטי ובתבונה. כשהם מותירים את העוצמה בידי המדינה, החליטו שנשיא ארצות הברית ייבחר על ידי אלקטורים מכל מדינה, כשכל מדינה תקבל אלקטורט בהתאם לגודל אוכלוסייתה. וכדי להימנע מניפולציות, כל מערכת בחירות לנשיאות בכל מדינה תבחר אלקטורים שיתכנסו בבירה פעם אחת ויחידה כדי לבחור נשיא.

במהלך השנים הפכה אמריקה ליותר דמוקרטית. באופן מקורי בחרו מחוקקי המדינה באלקטורים, וכעת עושים זאת האזרחים בדרמטיות רבה. ואף על פי כן, בעוד סיקור הבחירות מדגיש לעתים קרובות מי זכה ברוב בכלל מדינות ארצות הברית – כשמשמעות הדבר ברוב קולות הבוחרים – הבחירות באמריקה הן במהותן סדרה של תחרויות בין מדינה למדינה. רוב המדינות עורכות בחירות שבהן זוכים בכל קולות האלקטורט, דבר אשר מעלה את החשיבות שבזכייה במדינות היותר מאוכלסות שיש להן יותר אלקטורים. ביום רביעי השני בחודש דצמבר – 19 בדצמבר השנה – נפגשים לבסוף האלקטורים בכל מדינה לבחור בנשיא ובסגן נשיא, וזהו חבר האלקטורים. הקונגרס נפגש לאחר מכן בישיבה משותפת לספור את קולות האלקטורים (6 בינואר, 2017 במחזור הבחירות הנוכחי).

כל הסידור המוזר הזה סייע להעצים את הכוח היהודי – ואת ההערכה שלה זכה. מכיוון שיהודים התרכזו במדינות בעלות אלקטורט רב קולות כמו ניו יורק, ניו ג'רזי, פנסילבניה, אוהיו, פלורידה וקליפורניה, הזכייה בקול היהודי הייתה בעלת ערך מוסף, כפי שזיהה קלרק קליפורד.

האופן שבו נתפסו היהודים כמפתח להבטחת 47 האלקטורים של ניו יורק בשנת 1948 הפך אותם לציבור יקר במיוחד. עם ירידת קרנה של ניו יורק, נהנו כמה מדינות בעלות אלקטורט רב קולות מגידול עצום באוכלוסייה היהודית שלהן, כולל אילינוי, ניו ג'רזי, אוהיו, פנסילבניה, קליפורניה ופלורידה. בשנת 2014, ציין עורך עמודי הדת ב"אטלנטיק" שהיהודים מהווים רק 2 אחוז מהאוכלוסייה, והשתומם: "יש מגזרים נוספים שמהווים שני אחוז מכוח הבחירה באמריקה: נציגי שירות לקוחות, אנשים שעוסקים בקשורות ובצידי באמצעות קשת, משתמשי 'אמריקן און ליין' (AOL), תושבי אינדיאנה. אז למה כל תשומת הלב נתונה לקול היהודי?"¹⁴ ההשפעה הלא פרופורציונלית של הקול היהודי בחבר האלקטורים שזוהתה על ידי קליפורד בשנת 1948 נותרה במלוא עוצמתה גם שישה עשורים אחר כך.

יתרה מזאת, מה שניתן לכנותו בשם אפקט המגפון הווירטואלי עזר גם הוא. תורמים יהודים שהיו גם הם חשובים במיוחד, הדגישו עוד יותר את העיסוק בסוגיות יהודיות, בעיקר בישראל במהלך "המרץ הבלתי נראה", גיוס התרומות, גיוס חברים, וטירוף בניית האמון שמוביל להצבעה האמתית בוועידות המפלגתיות ובבחירות המקדימות. ריכוזי היהודים בניו יורק, בלוס אנג'לס ובוושינגטון גרמו לכך שיהודים יצרו חדשות, בכל מיני דרכים, כולל בדרכים פוליטיות. בשנת 1992 יהודים מהוליווד כמו דייוויד גפן, סטיבן שפילברג וברברה סטרייסנד תמכו בביל קלינטון בהתלהבות, תרמו כסף, גייסו תרומות ואירחו אירועים לגיוס תרומות. בשנת 2016, הדור הבא, שסקוט בראון סוכן הכישרונות היהודי ואשתו, יעל כהן, עומדים בראשו הצטרפו לילדי דור הבייבי בום שמזדקנים כעת בהוליווד, באירוח אירועים למען הילארי.

הברית היהודית-דמוקרטית שרוזוולט חיזק ושה"ניו דיל" העניקה לה משנה תוקף הייתה חזקה, מתמשכת וחוצת גבולות. היא התפשטה אל עבר מרוצים לקונגרס, שבהם היה הקול היהודי אחיד עוד יותר בתמיכתו בדמוקרטים מאשר במרוצים לנשיאות. בשנת 2006 בבחירות אמצע הקדנציה הצביעו 87 אחוז מהיהודים למועמדים דמוקרטיים שהתמודדו על מושב בקונגרס. אפילו הצינחה ל־66 אחוזי

Memo, Clark Clifford to Harry S. Truman, November 19, 1947. Political File, Clifford Papers 13

Green, Emma, "Are Democrats Losing the Jews?" *The Atlantic*, November 13, 2014 14
[/http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/11/are-democrats-losing-the-jews/382665](http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/11/are-democrats-losing-the-jews/382665)

תמיכה בשנת 2014 הדגימה אחידות יוצאת דופן בקהילה שהופכת ליותר ויותר מגוונת. היא התרחבה למספר בלתי פרופורציונלי של חברי קונגרס וסנטורים יהודים, שכבר בשנות ה-70 של המאה ה-20 חרג מספרם הרבה מעבר לחלקם הקטן של היהודים באוכלוסייה. הרבה מעבר לפוליטיקה – ואף על פי כן יש בו משום חיזוק המעשה הפוליטי – הברית היהודית-דמוקרטית הפכה למנטליות, לרגישות, לאידיאולוגיה, לזהות תרבותית. בשנות ה-80, הופעתה של תופעת "דמוקרט מצביע רייגן" פיתתה דמוקרטים רבים ממוצא אירי ואיטלקי להצביע לרפובליקאים. אבל הברית היהודית-דמוקרטית נותרה בעינה, מוצקה כמעט כמו הברית של השחורים עם הדמוקרטים שנולדה בשנות ה-60 של המאה ה-20, לאחר שליידון ג'ונסון הפך את המפלגה הדמוקרטית למפלגה של ה"חברה הגדולה" ושל זכויות האזרח.

הליברל היהודי אמריקאי כסמל תרבות

הברית היהודית-דמוקרטית הפכה לנתון תרבותי באמריקה, כשהיהודי הליברלי הפך לעובדה מובנת מאליה, ולסמל של תרבות הפופ. בשנת 1961 הקומיקאי היהודי בעל ההומור החריף לני ברוס, פיתח את האמירה המפורסמת שלו המעמתת בין מה שהוא "יהודי" לבין מה שהוא "גוי". המונולוג של ברוס הפך לאחד הקטעים המפורסמים ביותר על יהדות אמריקה משום שהתמקד בשאלה מרכזית של יהדות אמריקה ושל ההיסטוריה האמריקאית: האם אנו שייכים? יהודי ישראל חשים שייכות לישראל; זוהי המדינה היהודית במולדת היהודית. כעם בעל שורשים של מהגרים וקשרים בכל מקום, ולא רק כיהודי הנווד, אלא כיהודים שדוכאו במשך זמן רב, היהודים שחיים מחוץ לישראל תהו במשך זמן רב, האם אנחנו שייכים, האם אנחנו מתאימים, האם אנחנו מקובלים? רק 15 שנה לאחר השואה, כשהיהודים אמריקאים רבים דיברו במבטא, או היו במרחק דור אחד בלבד ממי שירדו מהספינה מרוסיה או מפולין, לני ברוס הדגיש גם עד כמה נטמעו יהודי אמריקה באמריקה – ובאותה עת גם, עד כמה נותרו בבידודם. הרעיון שלו בנוגע ל"יהודי" הפיץ את הנוכחות היהודית הרבה מעבר לחומות הגטו של הלואר איסט סייד, כשהוא מצדיע למסע שערכו יהודי אמריקה על גבי שטיח קסמים מהיותרם אוטוסיידרים אירופאים לחלק אינטגרלי מהחברה המקומית באמריקה. אבל הרעיון שלו בנוגע ל"יהודי" שהדגיש תרבות יהודית, מוצא יהודי, רגישות יהודית, גם הדגיש כמה זרים נותרו יהודי אמריקה, וכמה מופרכת הייתה משאלתם של יהודים אמריקאים רבים להיעלם: הם, טען ברוס, לעולם לא יהיו גויים.

"אם אתה חי בניו יורק או בכל עיר גדולה אחרת", אמר שוב ושוב לני ברוס, "אתה יהודי. אפילו אם אתה קתולי; אם אתה חי בניו יורק, אתה יהודי. אם אתה חי בבאט, מונטנה, אתה תהיה גוי, אפילו אם אתה יהודי. קול-אייד זה גויי. חלב מרוכז לא ממותק זה גויי, אפילו אם יהודי המציא אותו. שוקולד זה יהודי ופאדג' זה גויי". ואפשר להוסיף לדבריו: שנות ה-50 היו גויות – ימים של קוד לבוש מוקפד ויחסים שתוכננו בפרטי פרטים; שנות ה-60 היו יהודיות – תקופה של מרד עצום שהוביל על ידי יהודים רבים והנציח יצירתיות יהודית קוצנית וחצופה. וברוס יכול היה גם להוסיף, רפובליקאים הם גויים, דמוקרטים הם יהודים.

כ-15 שנים מאוחר יותר, בשנת 1977, סרטו זוכה האוסקר של וודי אלן "הרומן שלי עם אנני" חיזק גם הוא את הברית היהודית-ליברלית, לצד חידושה והנגשתה לקהל הרחב. כשאלווי זינגר המקריח, העצבני, הממושקף, שאלן מגלם את דמותו, פוגש באשה המקורזלת שתהיה לאשתו הראשונה, אליסון, שאת דמותה מגלמת קרול קיין, היא אומרת: "אני בדיוק באמצע התזה שלי", על "מחויבות פוליטית בספרות המאה ה-20". זינגר אומר שוב ושוב: "את, את, את, את כמו ניו יורק, יהודייה, שמאלית, ליברלית, אינטלקטואלית, ממערב לסנטרל פארק, אוניברסיטת ברנדייס, מחנה קיץ סוציאליסטי, והאבא עם הציורים של בן שאן, וכן, את יודעת, חובבת הפגנות עם חיתול אדום כזה, תעצרי אותי לפני שאני הופך את עצמי לאידיוט מושלם". "לא, זה היה נהדר", היא עונה באחת השורות שחוזרות על עצמן שוב ושוב בסרט. "אני אוהבת שמרדדים אותי לדרגת סטריאוטיפ תרבותי". זינגר מביא לזה סוף כשהוא אומר: "כן, אני קנאי חשוך וצר אופק, אני יודע, אבל אני תומך בשמאל".

35 שנה אחר כך, בשנת 2012, הליל לורנס בוש, עורכו של המגזין הפרוגרסיבי "ג'ואיש קורנטס", את מנהגו הזכור עדיין של ברוס כ"תמימות דעים יהודית בנוגע לזהות היהודית אמריקאית, תמימות דעים שמזהה בין יהדות לבין ליברליזם, אמינות, נשמה, אוניברסליות, עירוניות ואתאיזם". כשהוא מאמץ את בדיחת "העולמות" של השופט גולדסטיין, אפיין בוש את התופעה כ: "עולמו של רוזולט (גם כאן משחק המחבר על הסיומת בשמו של רוזולט, שמצטלצלת כמו המלה היידית 'ועלט' – עולם – ע"ק) – העולם שבו יש זהות יהודית ליברלית אחת... עולם עירוני, שיש בו תערובת גזעית, [עולם] של הומניות שבו כל אדם הוא אדם".¹⁵ עיקרו של דבר, אם כן, הוא שהליברליזם היהודי היה בעצם הפונדמנטליזם היהודי-אמריקאי, זהות הליבה.

Bush, Lawrence, "O My America: Lenny Bruce and the Golden Age," *Jewish Currents*, August 2, 2012 15
<http://jewishcurrents.org/o-my-america-lenny-bruce-and-the-golden-age-11378>

“ישעיהו אמריקאי” ו”דוד ישראלי”

באותה עת, הוסיפו שני זעזועים היסטוריים לליברליזם היהודי ממדים נוספים. הטרואומה מרצח ששת מיליון היהודים שהשתלבה בשמחה על הקמת מדינת ישראל המריצה את יהודי אמריקה לצלול לפוליטיקה האמריקאית ולהילחם במלוא העוז למען הישרדות יהודית. הבדלנות היהודית המתחדשת לצד הפוליטיקה היהודית החדשה יביאו לעולם ציונות בלתי מתנצלת, שתובעת תמיכה בישראל, והחל בשנות ה־60 של המאה ה־20 סייעה ביסודה של התנועה למען יהודי ברית המועצות. בה בעת, ובאופן פרדוקסלי במידה מסוימת, דווקא יהודי אמריקה הפיקו לקחים אוניברסליים וליברליים מהשוואה, בנוגע לחשיבות שיש להגנה על זכויות אזרח של מי שגורלם המר להם במיוחד, גם משום שזה הדבר הנכון לעשותו, וגם משום שהיה בכך משום צעד של הגנה עצמית. יהודים הבינו שכוחם הוא ככוחו של המיעוט החלש ביותר אפילו באמריקה, והדבר הוביל רבים מהם לתמוך בתנועה למען זכויות האזרח לשחורים ובתנועות רבות אחרות שהגנו על מיעוטים מקופחים, מתוך תערובת בלתי ניתנת להפרדה בין אידיאליזם לאינטרס אישי.

אף על פי שהתחושה העזה של הישרדות לצד הציונות קשרו בין ישראלים לבין יהודים אמריקאים, בשתי המדינות התפתחו סוגים שונים לגמרי של פוליטיקה. בסופו של דבר, היו רוב היהודים האמריקאים מטיפים וביקורתיים כמו הנביא ישעיהו. רובם פעלו לאור דברי הנביאים, כולל הביקורת החריפה על מוקדי העוצמה והסטטוס קוו. היהודים בישראל אימצו את מסורת בית דוד, והלכו בעקבות הריאל פוליטיק של מלכי ישראל, במיוחד זו של דוד המלך, שהיה איש עקרונות אדוק בדתו ומשורר, אבל לא היסס לנקוט צעדים אלימים כשנאלץ לעשות זאת. לורנס פוקס, חוקר הגירה, כתב על אודות הזהות הפוליטית באמריקה: “צדקה, תורה וענייני העולם הזה, לצד תחושת חוסר הביטחון של הקבוצה קידמו יחדיו ליברליות פוליטית בקרב יהודי זמננו. הליברליות שלהם והבינלאומיות שלהם הסתה את הכף לטובת בחירתם בדמוקרטים במערכות הבחירות האחרונות ומסבירה בקווים כלליים את התנגדותם של יהודים לפוליטיקה כיתתית” (Fuchs, 1955, p.401). חוקר שמטיל ספק בטענה הזו, קנת וולד, טען ש”יהודים אמריקאים שנראים כאילו הם מקדמים רק את ההיבטים המסורתיים שעולים בקנה אחד עם הערכים הליברליים, וטוענים שהתיאולוגיה הזאת אינה הסיבה לגורמים ייחודיים אחרים בחוויה היהודית באמריקה, אלא התוצאה שלהם” (Wald, 2015, p.8).

בשנות ה־30 וה־40 של המאה ה־20 הצטרפו רוב יהודי אמריקה לתמיכה במנצחים כמו פרנקלין ד' רוזוולט ויורשו בתפקיד, הארי טרומן. ליהודים היו סיבות רבות לדבוק ברוב. אלא שבשנות ה־50 כשדווייט אייזנהאואר, גיבור מלחמת העולם השנייה, ניצח ניצחון מוחץ בשתי מערכות בחירות, אבל לא זכה בקול היהודי, התברר, שהברית היהודית-דמוקרטית היא ברית מוצקה למדי. אייזנהאואר הקנזסי המסודר והיציב היה ללא ספק גוי לתפארת, ממש כמו תומכו הנרגן ואיש הביצוע שלו, סגן הנשיא, ריצ'רד ניקסון. בה בעת, אף על פי שהיה גם הוא אריסטוקרט, היה אדלאי סטיבנסון, הרהוט, הפיקח והאידיאליסט, המועמד הפרוטסטנטי הדמוקרטי בשנת 1952 ובשנת 1956, “יהודי” ללא ספק, על פי המינוח של לני ברוס – ממש כפי שהיה ג'ון קנדי בשנת 1960, הגם שהיה לנשיא הקתולי הראשון, ובנו של אנטישמי ידוע לשמצה, ג'וזף פ' קנדי.

אייזנהאואר נהג בישראל בקרירות, שהוא מסביר למזכיר המדינה שלו, ג'ון פוסטר דלס: “אנחנו מנהלים את המדיניות שלנו כאילו אין אפילו יהודי אחד במדינה. הם בכל מקרה לא מצביעים עבורנו.”¹⁶ ממשלו של אייזנהאואר עודד את הקמתו של ארגון הגנה אזורי שישראל לא הייתה אמורה להיות חלק ממנו, ושאבא אבן, הדיפלומט הישראלי הדגול אמר עליו שהוא “לא מוצדק ולא יעיל”, סירב לערוך לביטחונה של ישראל באופן רשמי והכריח את ישראל לסגת מסיני אחרי מבצע סיני הקצר כברק בשנת 1956.¹⁷ אייזנהאואר זעם במיוחד על המבצע הזה, שנעשה בתיאום עם בריטניה ועם צרפת, נשמר בסוד מארצות הברית, והתרחש ערב סיום מסע הבחירות שניהל בדרך לכהונה שנייה.

Chanes, Jerome, "For Israel, A Foreign Policy Camelot," *The Jewish Week*, November 11, 2013 16
<http://www.thejewishweek.com/news/national-news/israel-foreign-policy-camelot>

Eban, Abba, to United States Section, ISA 40/18/B, January 29, 1954 17

לינדון ג'ונסון יותר פרו־ישראלי, אבל קנדי יותר אהוב

קנדי, לעומתו, שביקר בפלסטינה בשנת 1939 ובמדינת ישראל החדשה בשנת 1951 היה מעריץ נלהב של ישראל. כשהוא נזכר בביקורו השני במהלך מסע הבחירות שניהל בשנת 1960, אמר: "עזבתי בתחושת שכנוע שייתכן שהאוי"ם העניק לישראל אישור ללאומיותה; אבל האידיאלים שלה ואומץ לבה, הקורבן שהקריבה ונדיבות לבה הם שהעניקו לה אישור לנצחיותה". הוא טען ש"ישראל אינה סוגיה יהודית בלבד, כשם שעצמאות אירלנד אינה עניינם הבלעדי של אמריקאים ממוצא אירי", הגם שעמד על כך, ש"הידידות עם ישראל אינה עניין פוליטי. זוהי מחויבות לאומית", גם הדגיש את "ההתחייבות המיוחדת" שיש לדמוקרטים כלפיה, הזכיר את התמיכה שתמכו בה וודרו ווילסון, פרנקלין רוזוולט והארי טרומן, ו"התחייב לדבוק במסורת הדמוקרטית הזאת – ולהיות ראוי לה".¹⁸

קנדי היה אהוב בישראל ובקהילה היהודית. הוא זכה ב־82 אחוז מקולות היהודים, מינה שני יהודים לקבינט שלו, והחל למכור נשק באופן רשמי לישראל – בהתחלה בזירות, עם מערכות הגנה נגד טילים. כשנרצח בנובמבר 1963 התאבלו היהודים ומדינת ישראל ביחד עם יתר העולם המערבי. ישראל נטעה מיליון עצים ביער קנדי ממערב לירושלים. המלחין היהודי הדגול והמנצח, לאונרד ברנשטיין, ניצח על הפילהרמונית של ניו יורק שניגנה קטע לזכרו בטלוויזיה הממלכתית, והקדיש את יצירתו "קדיש" למנהיג שנרצח. ב־25 בנובמבר באירוע התרומה השנתי של המגבית היהודית המאוחדת, ברנשטיין ציטט את קריאתו של קנדי למנהיגות האמריקאית, "ללכת בעקבותיהם של ההשכלה וההיגיון". כשהוא משקף את הליברליזם היהודי אמריקאי שלו הגדיר ברנשטיין "השכלה והיגיון" כ"שתי תפיסות שעליהן מושתתת המסורת היהודית כולה, שני המקורות שמהם נבעה הנפש היהודית, מאברהם ומשה עד לפרויד ולאינשטיין – כולם ינקו את כוח החיים שלהם מהן".¹⁹

שרת החוץ של ישראל באותם ימים, גולדה מאיר, דיווחה לחברי הממשלה: "האמנתי בכך שהיה ידידנו, ללא קשר למה שאנשים אמרו בנוגע לכך שהיה זקוק לתמיכה היהודים. הבה נניח שאמנם היה זקוק לתמיכת היהודים, ואף על פי כן לא הטלתי ספק בידידותו... יש לציין, שעכשיו היה לה קל יותר להבחין בחוסר הביטחון של היהודים האמריקאים. מי שהייתה לפני כן גולדי מאירסון ממילוקי דהמה לגלות כעת, כשכבר לא חיה שם, כמה הוקל ליהודים כשהתברר שהרוצח לי הרווי אוסולד לא היה יהודי: "מי בכלל היה חושב שיהודי רצח את קנדי? אינני יודעת, אבל הוקל להם כשהתברר שהוא לא יהודי".²⁰

כשהם עדיין מרוכזים בצפון מזרח המדינה, משתוקקים לחדור אל מעגלי אוניברסיטאות היוקרה ומוקסמים מההידור האתני של ילידי ניו אינגלנד, נשבו יהודים רבים באופן טבעי בקסמיו של קנדי, ובאופן אינסטינקטיבי, גילו חשדנות כלפי יורשו הטקסני הגס שדיבורו מחוספס, לינדון ג'ונסון. אם קנדי היה "יהודי", ג'ונסון היה כנראה "גויי". ג'ונסון נראה כמו איש הפרובינציה, שבה היה מצבם של היהודים גרוע יותר מאשר במחוזות העידן של קנדי. אבל ג'ונסון אהב את העם היהודי באמת ובתמים, עמל קשות כדי להציל את היהודים מהנאציזם, ובסופו של דבר חישל את הברית בין ארצות הברית לבין ישראל במהלך מלחמת ששת הימים. "איבדתם ידד גדול, אבל מצאתם ידד טוב ממנו", אמר ג'ונסון לדיפלומטים ישראלים זמן קצר לאחר שנכנס לבית הלבן. רעייתו, לידי בירד ג'ונסון הוסיפה מאוחר יותר: "היהודים היו חלק מהמארג בכל שנותיו [של לינדון]".²¹

נראה שהפרויקט הביתי האדיר של לינדון ג'ונסון, "החברה הגדולה" צמח מתוך הערכים שאליהם הטיפו נביאי ישראל, ושיהודי אמריקה ראו בהם יהודיים במהותם. ג'ונסון אפילו נהנה לצטט מדברי הנביא ישעיהו. בקו השבר הגדול שהופיע במהלך שנות ה־60 הסוערות, רובם המכריע של יהודי אמריקה דגלו בערכים מתקדמים וקוסמופוליטיים שג'ונסון באופן מפתיע ייצג, לצד תמיכתם בתנועות לזכויות אזרח, התנועה לשחרור האישה והתנועה למען שחרור תרבותי ומיני. שנות ה־60 סיפקו ליהודים קדושים מעונים שעלו על מזבח הליברליות, במיוחד הפעילים למען זכויות אדם אנדרו גודמן ומייקל שוורנר, שנרצחו על ידי אנשי קוקלוקס קלאן ואתם גם הצעיר ממוצא אפרו אמריקאי, ג'יימס ארל צ'ייני במחוז נשובה במיסיסיפי, ביוני 1964. שנות ה־60 סיפקו ליהודים קדושים דתיים-חילוניים כמו הרב אברהם ג'ושוע השל, שצעד כזכור ביחד עם מרטין לותר קינג ג'וניור בסלמה, אלבמה במרץ, 1965, ואף החרה־החזיק אחריו כשהשתמש בערכי התנ"ך בקריאתו לרפורמה פוליטית מודרנית באמריקה. שנות ה־60 סיפקו ליהודים מייסדות של התנועה הפמיניסטית כמו בטי פרידן, גלוריה שטיינר ובלה אבזוג; היפים חתרנים כמו אבי הופמן, ג'רי רובין ואלן גינסברג; ענקי ספרות כמו נורמן מילר, סול בלו ופיליפ רות;

Kennedy, John F., "Speech by Senator John F. Kennedy, Zionists of America Convention, Statler Hilton Hotel, New York, NY." Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*, August 26, 1960 <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=74217>

Bernstein, Leonard, "Tribute to John F. Kennedy," *leonardbernstein.com*, Accessed September 11, 2016 http://www.leonardbernstein.com/response_to_violence.htm

Mandel, Roi, "Report: Golda Meir doubted motive behind JFK murder," *Ynet*, November 19, 2013 <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4455473,00.html>

Ben-David, Lenny, "A friend in Deed," *The Jerusalem Post*, September 9, 2008 <http://www.jpost.com/Features/A-friend-in-deed>

וסנסציות מזמרות כמו ברברה סטרייטנד, בוב דילן, קרול קינג ופול סיימון. מוקדי העוצמה הללו, שחשו שאמריקה היא ביתם די הצורך כדי לדרוש ממנה להשתנות, הפכו לסמלים אמריקאים ועזרו ליהודי אמריקה לחוש אמריקאים גאים בכל לבבם ובכל מאודם, כשבאותה עת גם גילמו בעוצמה רבה את הרגישות היהודית הליברלית באמריקה וחזקו נקודת מבט מיוחדת על הזהות היהודית באמריקה.

לאור כל זאת, הצבת מועמד רפובליקאי לנשיאות שאביו היהודי למחצה הוריש לו שם משפחה יהודי ומורשת קמעונאות גאה, משכה כמה וכמה מצביעים יהודים. אחת ההנחות המרכזיות בנוגע לקול היהודי הייתה, שיהודים תמיד הצביעו למען מישהו משלהם ולמען האינטרסים הצרים שלהם. אלא שלמעשה, בשנת 1964 היהודים עשו מה שעשו בדרך כלל: העדיפו את המועמד הליברלי על פני המועמד השמרני. לינדון בינס ג'ונסון זכה ב־90 אחוז מקולות היהודים כשהתמודד מול ברי גולדוטר, משום שנכדו היהודי למחצה של מייסד רשת בתי הכלבו גולדוטר שנוסדה באריזונה, הציג דעות שמרניות מדי. היהודים שהתנכרו לאיש הימין ולעגו למסר האמריקאי בנוגע לבחירה באדם המתאים מכול או באהוב מכול, התבדחו על כך שבאספות הרפובליקאיות הופיעה כרזת תמיכה: "גולדוטר – LBJ", אלא שה־LBJ לא ייצג את ראשי התיבות של Lyndon Baines Johnson, אלא את ראשי התיבות של "Little Bit Jewish".

ג'ונסון היה מקורב מאוד לכמה תורמים יהודים, במיוחד לזוג רב העוצמה ארתור ומתילדה קרים. ארתור קרים היה עורך דין ניו יורקי ומפיק הקולנוע, ששימש נשיא ה"יוניטד ארטיסטס" משנת 1959 ועד שנת 1969, ואז היה ליושב הראש שלה עד לשנת 1978, שבה יסד את "אוריון פיקצ'רס". קרים, שהיה מקורב גם לקנדי, ישב בראש הוועדה הדמוקרטית הלאומית לעניינים פיננסיים משנת 1966 עד שנת 1968. הוא הלך בעקבותיהם של דמוקרטים יהודים נדיבים אחרים, ובמיוחד אוגוסט בלמונט, נציג משפחת רוטשילד ובנקאי, שעמד בראש הוועדה הדמוקרטית הלאומית במאה ה־19. "הקול היהודי" הוא צירוף ששימש לעתים קרובות כדי לחזר בעדינות אחרי הכסף היהודי. היהודים היו עשירים באופן בלתי פרופורציונאלי, נדבנים, דמוקרטים ומחויבים פוליטית, והם היו לתורמים ביקורתיים, שהתבלטו גם בקרב תורמים עשירים וגם בקרב התורמים הרבים שתרמו סכומים צנועים יותר, במיוחד בראשיתן של מערכות בחירות.

תורמים יהודים כמקור עיקרי לכוח יהודי

לתורמים יהודים הייתה השפעה אדירה על הפוליטיקה של המפלגה הדמוקרטית. איל ההון ההוליוודי חיים סבן, למשל, תרם (באמצעות "סבן קפיטל גרופ") סך של 9,280,000 דולר מסך כל 162,062,084 הדולרים שאותם גייסו הוועדה הלאומית הדמוקרטית וספחיה בסיבוב הבחירות בשנים 2001-2005. הכסף היהודי חורג ממתווה הקול היהודי המקובל בשתי דרכים חשובות. קודם כול, תורמים רפובליקאים עשירים, במיוחד שלדון אדלסון בתחילת המאה ה־21, יכולים היו גם הם לעצב את הפוליטיקה הרפובליקאית, כשהם מזינים את נבואות השקר על פיהן "היהודים" ולא רק "כמה יהודים" נוטים ימינה. שנית, פוליטיקה שעוסקת בסוגיה אחת, במיוחד בתמיכה בישראל, הייתה בדרך כלל בעלת ערך רב יותר במהלך המסעות לגיוס תרומות מאשר ביום הבחירות עצמו. השדולה הפרו־ישראלית אייפ"ק, עשרות שדולות יהודיות אחרות, ותורמים יהודים פרטיים, כמו סבן הדמוקרטי ואדלסון הרפובליקאי, ייעדו מסעות לגיוס תרומות למועמדים שעברו במפורש או במרומז את מבחן הקמוס של תמיכה בישראל.

תמיכה ממוקדת מעין זו היא תרגיל דמוקרטי לגיטימי כמובן, שהתקבל על ידי רוב התורמים. ואף על פי כן, בגלל הארס המפעפע יותר ויותר סביב הדיון בישראל והדימויים האנטישמיים המסורתיים בנוגע ליהודים, לכסף ולכוח, המבקרים מיהרו עוד יותר לגנות את סחר החליפין הישיר סביב ישראל. אנשי אקדמיה כמו ג'ון מירשימר וסטפן וולט עמדו בראש המתנגדים ל"לובי הישראלי" ולהשפעה הבלתי הולמת שיוחסה לפעילותו על מדיניות החוץ של אמריקה, אף על פי שהבסיס הרחב לתמיכה שהוענקה לישראל במהלך עשרות שנים היה בסיסי וישיר, כזה שצמח באופן טבעי ולא נכפה באופן מלאכותי. כאשר נתפסו מועמדים מתחרים כשהם פונים ליהודים ישירות בנוגע לישראל ולא בשום עניין אחר, הקימו המתנגדים שערורייה. בשלב מוקדם במסע הבחירות הכושל לסנאט של הדמוקרטית מישל נן בשנת 2014 מטעם מדינת ג'ורג'יה, כתבו לה יועציה מזכר גיוס תרומות שיועד ליהודים תומכי ישראל שבו נאמר: "עמדתה של מישל בנוגע לישראל תקבע במידה רבה את מידת התמיכה שלה תזכה בקהילה היהודית". המזכר הודלף ל"נישיונל ריווייו". משקיפים מתוחכמים יותר, כולל בלוגר ב־Vox ציינו ש"זה הולך ומסתבר בחוגים מסוימים שכן נן או הצוות שלה נאשמים בכך, שהיא מתכננת לכאורה לתפור את כל מדיניות החוץ שלה סביב שיקולים של גיוס תרומות... אבל בעצם, אלה רק אנשים שמבצעים את עבודתם".²² מעבר לדולרים ולסנטים שמעורבים בעניין, שחשובים במיוחד ב"בחירות המקדימות הבלתי נראות" – התקופה שבה טרם הוכרזו מניין הקולות בבחירות המקדימות וטרם נודעו תוצאות הבחירות בוועידת המפלגה – היה גם ערך סמלי לתמיכה היהודית. בנג'מין גינסברג, פרופסור למדעי המדינה מאוניברסיטת ג'ונס הופקינס הסביר, שיהודים "אחראים לחלק עצום מבסיס הפעילות של המפלגה הדמוקרטית ולרוב הכסף שעומד לרשות המועמדים הדמוקרטים. אם אתה אסטרטג של הרפובליקאים, נראה לך מובן מאליו שאם תוכל להעביר אליך את התמיכה היהודית ולו במעט, תחליש את המפלגה הדמוקרטית".²³

Yglesias, Matthew, "One reason Congress is so pro-Israel? Fundraising," *Vox*, July 28, 2014 22
<http://www.vox.com/2014/7/28/5945235/one-reason-congress-is-so-pro-israel-fundraising>

Green, Emma, "Are Democrats Losing the Jews?" *The Atlantic*, November 13, 2014 23
[/http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/11/are-democrats-losing-the-jews/382665](http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/11/are-democrats-losing-the-jews/382665)

האתגר השמאלי החדש לליברליזם היהודי אמריקאי

אפילו במהלך המרוץ הסוער לנשיאות שנערך בשנת 1968, כשהיהודים צעירים רבים מחו בזעם נגד מלחמת וייטנאם ונגד המועמד הדמוקרטי, סגן הנשיא הוברט הורשיו המפרי, נותרה הברית היהודית-דמוקרטית בעינה. 15 מתוך 21 אנשים שהלכו להמפרי סכום של 100,000 דולר או יותר עבור מסע הבחירות שלו באותה שנה, היו יהודים. אף על פי שרבים פקפקו בהמפרי, היו רבים עוד יותר שתיעבו את יריבו, ריצ'רד ניקסון. מי שהיה בזמנו אינטלקטואל בעל נטיות שמאליות אירווינג קריסטול כתב ב"דה ניו ריפליק": "האפשרות שמר ניקסון ייבחר מדכאת אותי. די אם אומר שהוא פונה לרוב הלא נכון כדי למשול בארצות הברית בימים אלה – רוב שהלך הרוח הדומיננטי שלו ידחה את השינויים הסוציאליים שאנו מתנסים בהם, ויגלה ריאקציונריות אימפולסיבית שתוביל אותנו לעבר משברים מתמשכים שלא ניתן יהיה למנוע אותם".²⁴ קריסטול ו־81 אחוז מהמצביעים היהודים האחרים העדיפו את ה"פרגמטיזם הליברלי" של המפרי (Maisel & Forman, 2003, p.153).

הברית המתמשכת הובילה להערה השנונה של הימלפרב, המצוטטת לעיל, על כך שהיהודים מרוויחים כמו העשירים אך מצביעים עם העניים. למרות מאות בשנים שבהן כונו יהודים תאבי בצע, הם לא הצביעו מתוך הארנק. כמובן, שמבקריהם יכולים עדיין לכנות אותם "מצביעים שבטיים" ותאבי כוח. יתרה מזאת, יש נטייה מוזרה, אפילו בקרב אוהדים כמו גם בקרב היהודים עצמם, לדון ב"יהודים" כאילו היו מסה מגובשת שפועלת כמקשה אחת, חלקה נובעת מכך שתבנית ההצבעה הזאת חזרה על עצמה בעקשנות וחלקה מכך שההצבעה כל כך מונוליטית.

למרות זאת, הזעם והמבוכה של שנות ה־60 של המאה ה־20 סדקו את הברית בין השחורים ליהודים ואת הקואליציה היהודית-דמוקרטית. העולם הערבי גילה עוינות כלפי מדינת ישראל מאז הקמתה, אך ניצחונה במלחמת ששת הימים גרם לתזוזה אידיאולוגית משמעותית, ולא רק מהבחינה הגיאופוליטית. ישראל החזקה הייתה מטרה יותר פופולרית מאשר ישראל החלשה. אנטישמיות ואנטי ציונות, שנחשבו לאחר השואה לתופעות שמיוחסות לימין ולבני המעמדות החלשים, צצו והופיעו בשמאל החדש ובקרב כמה אליטות מערביות. להתנגדות הגוברת לישראל ולציונות נוסף רכיב גזעני, כשהמתנגדים קוראים לציונות גזענות ומאשימים אותה בכך שהיא מקיימת משטר הפרדה כמו המשטר הדרום אפריקאי הבזוי. התועמלנים הסובייטים מצאו מטמון אידיאולוגי. "שני רעיונות – הישראליים כנאצים והישראליים כאימפריאליסטים לבנים – שזדכו יחדיו והדבר נעשה בחוצפה בנויה לתלפיות בזיהויה של הציונות עם גזענות", כתב נורמן פודהורץ ב"קומנטרי".²⁵

ההיסטוריון ברנד לואיס מפרינסטון ציין, שבמהלך הפיכתה של ישראל ל"אויב האופנתי", האשמה הייתה ברוח אותם ימים, גם אם לא עלתה בקנה אחד עם האמת. אחרי שהקולוניאליזם התמוטט, והתנועה האמריקאית לזכויות האזרח עלתה ופרחה, האינטלקטואל הליברלי דניאל פטריק מויניהן ציין ש"גזענות הייתה העוול האחד והיחיד שהחברה בכל העולם גינתה באופן גורף" (Moynihan, 1984, p. 41). השואה גרמה לכך שתיוג הציונות כגזענות יישמע פרוורטי במיוחד. אחרי שהנאצים השתמשו באידיאולוגיית עליונות הגזע שלהם כדי לרצוח שישה מיליון יהודים שאותם החשיבו לתני אדם, רוב היהודים סלדו מהגדרתם כגזע. ואף על פי כן, האשמת הציונות בגזענות נותרה בעינה. היא עברה כהחלטה 3379 בשנת 1975; ההחלטה שרדה עד שנת 1991, במרחק כמה שבועות מהתמוטטותה של ברית המועצות.

הניצחון הישראלי בשנת 1967 והבום שבעקבותיו החרידו את אויבי ישראל מרבצם בדרכים מתוחכמות. הפלסטינים נראו נמרצים יותר – ואהודים יותר בעולם שרחש אהדה הולכת וגוברת לאנדרדוג, במיוחד אם ניתן היה להציג את הסכסוך ככזה של אנשים צבעוניים שנאנקים תחת עולם של לבנים מערביים. מנהיגי הפלסטינאים שהתאכזבו מתבוסתן של מדינות ערב, התפכחו מהאשליה של הפך ערביות שבה תלו תקווה לגאולתם והפכו לאוטונומיים יותר וליותר תוקפניים. הם גם נעשו זועמים יותר. מספרם של הפלסטינאים תחת שלטון ישראל גדל. לפלסטינאים בגדה המערבית וברצועת עזה לא היה מעמד חוקי, הם לא היו אזרחים כמו בני דודיהם הערבים הישראליים שבתוך גבולות הקו הירוק, שהם הגבולות המקוריים של שביית הנשק משנת 1949. ישראל לא סיפחה את הגדה המערבית ואת רצועת עזה, אף על פי שסיפחה את מזרח ירושלים, וכן, לימים, גם את רמת הגולן. "ישראל הפכה לכוח כובש", לא "פשוט מדינה יהודית", ציין האינטלקטואל הפלסטינאי אדוארד סעיד, ולפיכך הפכה גם למטרה נוחה יותר להתקפות (Said, 1992, p.137).

בהנהגתו של יאסר ערפאת המקסים והאכזר, חטפו הפלסטינאים מטוסים ובני אדם והפציצו את דרכם אל סדר היום העולמי. מעבר להתקפות טרור ולמהלכים דיפלומטיים ערפאת ובני בריתו ניהלו מלחמה אידיאולוגית לעיצוב דעת הקהל העולמית. כשהם משתמשים

Kristol, Irving, "Why I Am For Humphrey," *The New Republic*, June 8, 1968 24
<https://newrepublic.com/article/69463/why-i-am-humphrey>

Podhoretz, Norman, "The Abandonment of Israel," *Commentary*, July 1, 1976 25
<https://www.commentarymagazine.com/articles/the-abandonment-of-israel>

בעליית כוחה של תקשורת ההמונים הגלובלית ובמה שאדוארד סעיד כינה "הנטייה להכללה" של המאה ה-20, עיצבו הפלסטינאים את הנרטיב המקומי שלהם כחלק ממאבק גלובלי. הם השקיעו רבות במרכזי מחקר, בצוותי חשיבה ובבתי הוצאה לאור כדי לספר את סיפורם – וכך לקשור אותו למגמות רחבות יותר. כתוצאה מכך, ציין סעיד בשנת 1979, "נטו הפלסטינאים לראות במאבקם מאז שנת 1967 חלק ממסגרת שכוללת את וייטנאם, את אלג'יר, את קובה ואת אפריקה השחורה", כשהם מצטרפים "למאבק הפוליטי הכלל עולמי נגד קולוניאליזם ונגד אימפריאליזם" (Said, 1992, p.140).

בינתיים, האסטרטגיה הסובייטית והפלסטינאית לחזר אחרי העולם הערבי ואחרי יתר מדינות העולם השלישי מצאה במפתיע תהודה גם בשמאל האמריקאי. מלחמת ששת הימים שינתה את הגישה בשמאל האמריקאי ובחלק מהקהילה האפרו-אמריקאית בכל הנוגע לישראל. רדיקלים שחורים השתלטו על העניינים כשהם חשים סולידריות עמוקה עם העולם השלישי ועם הפלסטינאים במיוחד. אף על פי שרוב המנהיגות השחורה תמכה בישראל בשנת 1967, ועדת התיאום הסטודנטאילית הלא אלימה (SNCC – the Student Non-Violent Coordinating Committee), קבוצה חשובה של שחורים למען זכויות אזרח, גינתה את ישראל.

המנשר של ועדת התיאום הסטודנטאילית הלא אלימה הופץ שבועות ספורים בלבד אחרי מלחמת ששת הימים והציג סדרה של שאלות "הידעת", וביניהן: "הידעת שישארל הושתלה בצומת בין אסיה לאפריקה ללא שום אישור משום מדינה מזרח תיכונית, אסייתית או אפריקאית?" המנשר – שמאזכר התקפה חריפה של אש"ף משנת 1966 – מציג תמונות מבעיתות במיוחד ממצע סיני משנת 1956, שאותן כינתה ועדת התיאום "טבח עזה 1956". בכותרת המגנה "טרוריסטים יהודים ציונים" נכתב: "ציונים סידרו בשורה קורבנות ערבים וירו בהם בדם קר. זוהי רצועת עזה, פלסטין, לא דכאו, גרמניה". בקריקטורה אחת מופיעה יד שעליה מסומנים גם מגן דוד וגם סימן של דולר והיא מהדקת חבל סביב צווארם של גמאל עבדול נאצר ומצרים ושל המתאגרף האפרו-אמריקאי השנוי במחלוקת מוחמד עלי. הקריקטורה הזאת מטשטשת את הגבולות בין אנטי ציונות לאנטישמיות, כשיהודים מוצגים בה כתאבי בצע שתופסים את מקומם של דרומיים אדומי צוואר בלינץ' שהם מבצעים הן כאייקון שחור והן כאייקון של המנהיג הערבי. מנהל התכנית של ועדת התיאום, רלף פדרסטון, עמד על כך, שהמסר לא היה אנטישמי, ושכוון "רק" נגד מדכאים יהודים – גם אלה החיים בישראל וגם "אותם יהודים בחנויות הקטנות של היהודים בגטאות [השחורים]". פדרסטון שיבח את התופעה המתפתחת הזאת: "ברית העולם השלישי של מדוכאי כל העולם – אפריקה, אסיה ואמריקה הלטינית".²⁶

בעת שפיתחו תחושת סולידריות עם העולם השלישי, השתמשו רדיקלים שחורים בהתקפות על הציונות כדי לקבוע אם לבנים יאפשרו לשחורים "לקחת מנהיגות". תופעה ייחודית צצה. אחרי השואה, הראו מחקרים שהאנטישמיות נטתה להיות נחלתם של המעמדות הנמוכים, ונפוצה במיוחד בקרב החלקים הפחות משכילים והיותר עניים בחברה. התבנית חזרה על עצמה הן באירופה והן בארצות הברית, אף על פי שהאנטישמיות האמריקאית הייתה הרבה פחות נפוצה והרבה פחות ארסית. כעת, כשהיא מתחילה בקהילה האפרו-אמריקאית, האנטישמיות השחורה הייתה נפוצה הרבה יותר בקרב השכבות היותר משכילות, והייתה בעלת גוון יותר פוליטי.

בינתיים, הרטוריקה האנטישמית שהשתמשה ב"ציוני" כדי לומר שאינה מתכוונת ליהודי אמריקה, וקראה למלחמת וייטנאם "מלחמה ציונית אימפריאליסטית" הלכה והחריפה. המאבק שהתחולל בין לבנים לשחורים – אבל במיוחד בין רדיקלים שחורים לבין יהודים ליברלים – התעצם. בשנת 1968 במהלך שביתת המורים שהתקיימה בעיר ניו יורק, כששחורים זועמים התנגשו בעוצמה עם איגוד המורים היהודים, תהו שחורים רדיקלים אם "רוצחי הצבעונים מהמזרח התיכון" יכולים ללמד שחורים צעירים ביעילות.²⁷ הרדיקלים הללו גם גינו את מנהיג האיגוד היהודי, אלברט שנקר, ואת עמיתיו, היהודים ברובם, כ"ציונים ברובם, אכזריים וגזענים". שבועונים של הפנתרים השחורים קרא לעתים קרובות לבעלי הבתים היהודים תאבי הבצע "ציונים גזענים", וקשר בין המתיוחית במזרח התיכון למתיחות בגטאות העירוניים באמריקה (Troy, 2013, p. 81).

אנשי השמאל החדשים סלחו לפשעיהם של דיקטטורים והגזימו בתיאור טעויותיהן של דמוקרטיות, וככל שהיחסים בין ארצות הברית לישראל התחממו, גברה מרירותם של רדיקלים אמריקאים ואירופאים כלפי ישראל. החבטה בישראל הפכה ל"מבחן הלקמוס" [של השמאל] לטענתו של הפרופסור הליברלי למשפטים מאוניברסיטת הרווארד – אלן דרשוויץ'. הדבר אפשר לאנשי שמאל בעלי סמכות – במיוחד לרדיקלים היהודים הרבים – להוכיח את טהרתם האידיאולוגית, בעוד שאחרים, כמו דרשוויץ' ומרטין פרץ מה"ניו ריפבליק" לא ישרו קו עם הרוב בנוגע לסוגיה הזאת. פרץ זיהה את הקשר המתפתח בין אנטי אמריקאיות רדיקלית לבין אנטי ציונות, וחש, בנוסף לזאת, בקנאות מיוחדת שאותה הוסיפו ילדיהם של קומוניסטים או של יהודים רדיקלים לחבטות שהן חובטים בישראל. למי שהתעלו להערצת יוסף סטאלין או פידל קסטרו היה קל יותר להעריך את יאסר ערפאת, ממש כמו שאלה שהתנכרו למורשתם היהודית שאבו עונג מיוחד מהוקעת ישראל. עם פוסטרים של השמאל החדש שמצהירים: "ציונות (לאומנות כשרה) + אימפריאליזם = פשיזם", הלכה והתפתחה מנטליות של לינץ' המוני נגד הציונים.

Roberts, Gene, "S.N.C.C. charges Israel atrocities; Black Power Group Attacks Zionism as Conquering Arabs by Massacre," *New York Times*, August 15, 1967: p.1

Kovach, Bill, "Racist and Anti-Semite Charges Strain Old Negro-Jewish Ties; Bitterness Is Now Straining Old Negro-Jewish Ties," *New York Times*, October 23, 1968: p. 32

בה עת, החל להתפשט הרעיון של ההעדפה המתקנת – העדפת מיעוטים בתעסוקה. הסוגיה הזאת הפכה לטריז שנתקע בין הקהילה השחורה לקהילה היהודית. כמי שסבלו ממדיניות המכסות בקבלה לאוניברסיטה בשנות ה־20 של המאה ה־20, וממכסות בקבלה לעבודה במהלך שנות ה־50 ואפילו בשנות ה־60, תיעבו רוב רובם של היהודים את מה שנראה להם כבלתי אמריקאי. הם ראו במריטוקרטיה את המפתח היהודי להצלחה ואת הביטוי המהותי של ההגנות והליברליות האמריקאיות. לעומת זאת, יותר ויותר שחורים ראו בגזענות שאיתה נאלצו להתמודד בשר מבשרה של המערכת, וכן ראו במורשת העבודות מורשת שמשחיתה כל חלקה טובה, עד שסברו שהעדפת השחורים בקבלה לאוניברסיטאות ולמקומות עבודה תהיה בגדר צעד ראשון ומינימלי.

בסופו של דבר, יהודים רבים ומנהיגים שחורים החלו לספר, סיפורים סותרים על פשיעה, במיוחד באזורים עירוניים. מבעתים מהעלייה במספר מקרי השוד, האונס והרצח שבוצעו לעתים הרבה יותר מדי קרובות על ידי שחורים נגד לבנים, חשו יהודים רבים שנבגדו באופן אישי. העובדה שגל הפשיעה העצום הזה התחולל באמריקה אחרי שתכנית "החברה הגדולה" ניסתה לפתור את אי הצדק החברתי הבלוט נראתה כהתכחשות לתרומתם של היהודים והליברלים לתנועה לזכויות האזרח. לעומת זאת, אף על פי שהאפרו אמריקאים היו ועדיין הינם הקורבנות העיקריים של הפשע האפרו אמריקאי, ועובדה זו נותרה בעינה, ואף על פי שרוב השחורים זעמו על גל הפשיעה, כעסו השחורים על פוליטיקאים שהשתמשו ב"חוק וסדר" כמילות מפתח שבאמצעותן האשימו את השחורים והציתו את חמת הלבנים. מנהיגים שחורים ואינטלקטואלים נטו להתעלם מהסבל שנגרם על ידי שחורים בפשיעה השחורה. וכמו תמיד, אמצעי התקשורת הצליחו למצוא שחורים רדיקלים שיהפכו את סיפור הפשע לפוליטי ולסנסציוני ויציגו אותו כעונש מוצדק ללבנים באופן כללי ול"בעלי הבתים" היהודים העשירים במיוחד.

תנועת "שחור זה יפה" ותנועות הכוח השחור שביסודן הצלפה ביהודים גם עוררו ביהודים השראה – לצד קבוצות אתניות אחרות. ספרו של החוקר מייקל נובק *The Rise of the Unmeltable Ethnics* ("עלייתם של הגזעים שלא הותכו") שיצא לאור בשנת 1972 הראה כיצד גאו גם הגאווה האירית, הפולנית והסלובקית במהלך שנות ה־60 של המאה ה־20. היהודים שאבו כוח מהתפנית שחלה בחזון "כור ההיתוך" האמריקאי והפיכתו לחזון "קערת סלט", ופירושה המעבר מהאובססיה להטמעה אתנית וקהילתית, להרגשת הנינוחות שבשנות. בה בעת, הטילו הסופר אלי ויזל ואחרים אתגר חדש [לפתחה של החברה האמריקאית]: לשחרר את יהודי ברית המועצות, שאסור שיהפכו ל"יהודי הדממה", על פי הצירוף שטבע ויזל עצמו ומאזכר את השואה. זאת, לצד המעבר מחרדה לשמחה, שאותו חוו במהלך מלחמת ששת הימים ומלחמת יום כיפור, דחפו את היהודים לזירה הפוליטית באמריקה. כשהם נשבעים "לעולם לא עוד" סירבו יהודים להניח ליהודי ברית המועצות להישכח או להניח לישראל להיחרב. הסמלים לפתיחות החדשה הזאת נעו ממצעד יום עצמאות אדיר שנערך בשדרה החמישית של ניו יורק, וימי הזדהות שנערכו בימי ראשון ליד בניין האומות המאוחדות, עד לעלייתו של הארגון שגילם את הכוח היהודי טוב מכולם, איפא"ק, הוועד האמריקאי-ישראלי לענייני ציבור.

איפא"ק, השדולה הפרוי-ישראלית, גדלה ביחד עם הקהילה. מארגון מנומנם, שפעול מאחורי הקלעים, ומושך בחוטים בווישינגטון בשנות ה־50 וה־60, הפך לתחנת כוח פרו ישראלית פומבית ומשפיעה. כיום, איפא"ק מגייסת תמיכה כספית ותמיכת המונים עבור מאות מחברי הקונגרס והסנאט, כשהיא מדגישה את החשיבות שב"בתמיכה בשתי המפלגות" למען "בת הברית הדמוקרטית היחידה של אמריקה במזרח התיכון". בנוסף לנוכחותה העזה בווישינגטון, יש לאיפא"ק 100,000 חברים בכל רחבי ארצות הברית והיא מקיימת ועידה שנתית שמביאה, מדי שנה, לפחות 15,000 פעילים פרו-ישראלים לווישינגטון. איפא"ק מצטיירת לעתים קרובות כפנים המונוליתיים היהודיים הקלאסיים, כמי שמכריחה את אמריקה לתמוך בישראל – וכיום, היא מצטיירת לעתים קרובות, במיוחד בקרב השדולה היריבה לה, ג"י סטריט, כשמרנית, או כנאו שמרנית. למעשה, באיפא"ק יש חברים רבים שאינם יהודים ובני ברית שאינם יהודים, יש בה שלל אנשים בעלי עמדות ליברליות בנושאי פנים, משום שהיא משקפת את האוכלוסייה היהודית באמריקה, והשפעתה רבה כל כך משום שרוב האמריקאים והפוליטיקאים שלהם הם באופן אינסטינקטיבי פרו ישראל ונגד טרור, גם ללא שום דחיפות וסחר-מכר.

עלייתם של נאו קונסרבטיבים יהודים אינה שוברת את הקשר היהודי-דמוקרטי

ברוח הזאת, כשהם משקפים תחושת נינוחות ואינם חוששים לעמוד על זכויותיהם, התפכחו בשנת 1972 אירווינג קריסטול, נורמן פודהורץ ואינטלקטואלים יהודים ליברליים נוספים מאשליותיהם בנוגע לשמאל החדש, מהרדיקליות השחורה המתפתחת, וכן גם יותר ויותר מהליברליות עצמה. אמירתו המפורסמת של קריסטול על פיה, "השמרן הוא ליברל שנשדד" (Kristol, 1983, p. 75) בישרה את עלייתה הבלתי מתנצלת של קבוצת ליברלים לשעבר שנטשו את המפלגה הדמוקרטית ולא חשו עוד מוגבלים על ידי הברית בין השחורים ליהודים.

בפברואר 1972 שאל נורמן פודהורץ ב"קומנטרי", המגזין המשפיע שאותו ערך, שאלה גלותית מסורתית שכבר מזמן אבד עליה הכלח, ונראה היה שאין לה מקום בשיח היהודי באמריקה: "זה טוב ליהודים?"²⁸ בפעם הראשונה בחיי היהודים באמריקה, אמר פודהורץ, חלחל ארסה של האנטישמיות עמוק כל כך, עד שהיהודים נאלצו לנקוט יותר הגנה עצמית: "אם עורכים חשבון פשוט של התייחסויות בלתי ידידותיות כלפי היהודים בפרסומים ציבוריים מאז שנת 1967, למשל, השנה שבה נערכה מלחמת ששת הימים, כאשר כל כך הרבה אינטלקטואלים בין אם מהקשת הרדיקלית ובין אם אוהדי ישראל הגיבו לניצחונה של ישראל ב'אנטי ציונות' שלא תמיד קל היה להבדיל בינו לבין האנטישמיות הוותיקה והשנה שבה גם החל המאבק הנורא על בתי הספר בניו יורק", כתב, ניתן למצוא ללא ספק עלייה משמעותית בנפחן של התבטאויות נגד יהודים בהשוואה לכל תקופה אחרת דומה באורכה משנות ה-50 ועד לראשית שנות ה-60. הוא עמד על כך שהוא אינו "מייעץ ליהודים לסגת אל תוך כיתניות צרה". אבל יעץ להם להתחיל "לקחת בחשבון את האינטרס היהודי", והוסיף "שעליהם לחשוב ברצינות בטרם יסכימו לסגור עניין או למכור את עצמם בזול".

פודהורץ לא היה היחיד. לצדו היו עוד עשרות אלפי יהודים שהחליטו שלא לתת את קולם לג'ורג' מקגורן, המועמד הדמוקרטי, שהמדיניות הבדלנית שלו, שהתנגדה למלחמת וייטנאם, צפנה גם סוג מסוים של עוינות כלפי ישראל, ושהסימפטיה שרחש לשחורים בכלל ולסוגיית ה"מכסות" בפרט נראתה כמנוגדת לאינטרס היהודי. ואף על פי כן, המנהיג היהודי הליברלי שהיה גם ציוני גדול, הרב ארתור הרצברג התפאר בכך ש"יותר מ-60 אחוז מקרב היהודים עדיין הצביעו למקגורן, וזה היה בשנה קשה מאוד", הם נראו כאילו הם הקבוצה הלבנה היחידה בעלת האמצעים שהצביעה עבור מקגורן וזאת לעומת ניצחונם הסוחף של ניקסון. "היהודים היו מוכנים לבלוע אפילו אותו", כתב הרצברג. "אני רואה בזה אות ליציבותה המתמשכת של הפוליטיקה היהודית שבה אני תומך" (Podhoretz, 2009, p. 171).

לידו של פודהורץ, סוג זה של עקשנות – שבה הבחין בקרב "המשכילים" ובקרב "אנשי הפרוורים ממעמד הביניים" יותר מאשר בקרב "יהודים מסורתיים יותר" היה הרסני. שנים מאוחר יותר קונן על כך ש"ראיית עצמם כליברלים הייתה כל כך חשובה לרוב הגדול של יהודי אמריקה, עד שרק בשביל זה היו 'מוכנים לבלוע' אפילו רעיונות ומדיניות שהיו למעשה ההפך ממה שרק אתמול הגדירה המפלגה הדמוקרטית כליברלי, והיו טובים דיים עבור היהודים, ממש כפי שהיו לאמריקה" (Podhoretz, 2009, p. 171).

המסר הכפול של ריצ'רד ניקסון – גם בנוגע ליהודים

הנשיא ריצ'רד ניקסון בלבד את יהודי ארצות הברית – כמו שבלבל גם את ידידיו האמריקאים. יהודים אמריקאים רבים חשו, באמצעות הרדאר העדין שלהם את האנטישמיות של ניקסון שהוכחה רק שנים רבות אחר כך בעת שנחשף בהקלטות שביצע. "בלי יהודים. ברור?" הורה לאחד מעוזריו בעת דיון על מינויים אפשריים של יהודים. "יש לנו מספיק יהודים. אם אתה מוצא איזה יהודי שאני אשוב שהוא נהדר, תמנה אותו". בה בעת, ניקסון מינה את מזכיר המדינה היהודי הראשון, הנרי קיסינג'ר, ותמך בישראל במהלך כל תקופת הנשיאות שלו, כולל רכבת החימוש האווירית שהפעיל לישראל במהלך מלחמת יום כיפור. השמרן הנרגן הזה עשה כל מיני פעולות "ליברליות" קלאסיות: ניקסון היה האיש שיזם את הפשרת היחסים עם ברית המועצות ועם סין, נשא ונתן על הפסקת אש בווייטנאם, יזם את הקמתה של הסוכנות האמריקאית להגנת הסביבה והרחיב את ההעדפה המתקנת.

יתרה מזאת, שגריר ישראל בוויינגטון, יצחק רבין, אותה שהוא וממשלתו תומכים בכהונה נוספת של ניקסון. כשה"וויינגטון פוסט" דיווח על ההתערבות חסרת התקדים הזאת בעמודו הראשון בכותרת "ישראל רמזה על העדפתה את ניקסון",²⁹ רבין הכחיש זאת בתוקף. כשצוטט כמי שאמר: "גם אם אנו מעריכים תמיכה מילולית מהמחנה האחד, עלינו להעדיף על פניה תמיכה שמעשים בצדה מהמחנה האחר", רבין התעקש על כך ש"צוטט לא נכון", ושדבריו "הוצאו מהקשרם". אמירתו הבלתי מכובדת של רבין שלאחריו נסוג מדבריו גילתה אמת מהותית שנוטים להתעלם ממנה: ישראלים ואמריקאים נוטים להתערב לעתים קרובות אלה במערכות הבחירות של אלה, הם תמיד יכחישו את הדבר, והמבקרים לעתים קרובות יכנו את מהלכיהם "חסרי תקדים".

Podhoretz, Norman, "Is it good for the Jews?" *Commentary*, February 1, 1972 28
[/https://www.commentarymagazine.com/articles/is-it-good-for-the-jews](https://www.commentarymagazine.com/articles/is-it-good-for-the-jews)

"Israeli Preference for Nixon Hinted," *Washington Post*, June 11, 1972: A1 29

העובדה שניקסון זכה רק בשליש מקולות היהודים, וזאת למרות פעולותיו המרגיעות ולמרות עמדותיו המדיאיות של מקגוורן, מדגימה שאכן, עיניהם של מצביעים יהודים רבים כהו מלהבחין בהבדל בין המועמד הרפובליקאי לזה הדמוקרטי. חוקר מדע המדינה דניאל אלעזר מעריך בעקבות זאת ש"כ־64 אחוז מהמצביעים היהודים חשבו שניקסון טוב יותר לישראל, ואף על פי כן, הוא זכה רק ב־35 אחוז מקולותיהם" (Elazar, 1981, p. 338). ברור הדבר, שהתמיכה בישראל לא הפכה את ניקסון לליברל, במיוחד משום שהשמרנים התחילו לראות בישראל מערך ביצורים נגד הסובייטים ובת ברית אידיאולוגית, דיפלומטית וצבאית חשובה בעולם מקוטב ועוין. ניקסון, קסיניגר ויורשו של ניקסון בשנת 1975 ג'רלד פורד הכירו את העיקשות היהודית הזאת בעיניים פוליטיים שנוגעים לישראל, כשניסו לשאת ולתת על שלום במזרח התיכון.

ובכל זאת, אף על פי שהקול היהודי היה ליברלי ודמוקרטי למשעי, היו גם יהודים רפובליקאים חשובים. מקס פישר היה סיפור הצלחה יהודי אמריקאי, בן מהגרים שעשה את הונו מרשת תחנות דלק והפך בפיקחותו השקעות נדל"ן להון שמוערך ב־775 מיליון דולר. עוד מתקופת ממשלו של אייזנהאואר, שימש פישר, שהיה איש רחב לב וסבלני מאוד, גשר חי בין הנשיאים הרפובליקאים לישראל. פישר הבין שעל היהודים לתרום לשתי המפלגות, ולגמול על התנהגות פרו ישראלית, אפילו כזאת שהגיעה מצד הרפובליקאים. כיהודי טיפוס, למרות כל שתדלנותו, ידע בדיוק למי שמורה נאמנותו: "בראש ובראשונה שמורה נאמנותי לאמריקה", כך צוטט בביוגרפיה שלו, "ואז להיותי מנהיג יהודי אמריקאי. ולבסוף, לאהבתי לישראל" (Golden, 1992, p. 323).

חידת קסיניגר

כממנה האמריקאי הרשמי על משא ומתן עם היהודים והערבים היו נאמנותיו של הנרי קסיניגר דומות, אבל מערכות היחסים שלו היו הרבה יותר מתוחות. יחסיו המסוכסכים של קסיניגר עם המסורת שממנה בא התבטאו בעימות עם הקהילה היהודית שהחמיר את העימות בין הממשל של ניקסון לבין היהודים. הפליט היהודי שהגיע מגרמניה הנאצית ואיבד יותר מתריסר קרובי משפחה בשואה, שב לגרמניה כשהוא לבוש במדי הצבא האמריקאי לקראת סוף מלחמת העולם השנייה, ואז פילס דרכו בהרווארד, והפך שם לפרופסור בעל שם עולמי. ההישג שאליו הגיע קסיניגר היה הישג יוצא מהכלל. בטקס השבעתו למשרת מזכיר המדינה, אליו פסעו הוריו הדתיים ברגל משום שנערך בשבת, אמר קסיניגר בשמחה: "אין עוד ארץ בעולם שבה ייתכן שאדם ממוצא כמו שלי יעמוד במקום הזה". יהודים וישראלים התבדחו על נאמנותו הכפולה. על פי הבדיחה הידועה, אמר קסיניגר לראשת ממשלת ישראל גולדה מאיר: "בראש ובראשונה אני אזרח אמריקאי, שנית, אני מזכיר המדינה, ושלישית, יהודי". גולדה ענתה: "אל תדאג, בעברית קוראים הפוך".

בה בעת, עם בוס אנטישמי שפקפק באובייקטיביות של קסיניגר בכל הנוגע למזרח התיכון, קסיניגר לעתים קרובות הציק לישראלים – אחרי שספג הצקות מניקסון. למען ההגינות יש לציין, שהמתיחויות הצבאיות בין אמריקה לברית המועצות במהלך מלחמת יום הכיפורים ואמברגו הנפט הערבי שבעקבותיה, הבעיות את קסיניגר. הוא פחד מחוסר היציבות הבינלאומי ומכלכלה שברירית. מחיר הנפט נסק פי ארבעה, מ־3 דולר לחבית ל־12 דולר לחבית במהלך חודשים ספורים, האינפלציה האמריקאית ההרסנית של שנות ה־70 הרימה ראש. קנת' ג'יימסון, יושב הראש של חברת אקסון זהיר את מזכיר המדינה שארצות הברית עומדת בפני "התמוטטות אפשרית של הכלכלה". באחת הסקירות הראשונות שלו לג'רלד פורד באוגוסט 1974, כמה ימים לאחר התפטרותו עטוית הקלון של ניקסון בעקבות שערוריית ווטרגייט, הזהיר קסיניגר: "המזרח התיכון הוא הבעיה החמורה ביותר שאיתה אנו מתמודדים. מצב הנפט הוא הגרוע מכול. אסור... שיוטל חרם נוסף. אם נצטרך להתמודד עם דבר כזה, נאלץ לכבוש כמה שדות נפט".³⁰

מידת הסולידריות האתנית שגילה אפשרה לקסיניגר לחשוב שישארל מתנהגת בטיפשות ובאופן מסוכן. בנקודה הזאת כינה את מנהיגי ישראל בשם "חבורה חולה"; בפעם אחרת קרא להם "החארות הכי גרועים בעולם", בגלל כמה מהתמרונים שערכו כדי לשנות את דעתם של כמה חברי קונגרס ועיתונאים משפיעים, ולהפנות אותם נגדו (Troy, 2013, p. 35). יתרה מזאת, כאמריקאי גאה וכמנהיג אמביציוזי התרעם על הבוז שרוחשת המדינה הקטנה הזאת לצרכיה חובקי העולם של מדינתו הגדולה. קסיניגר התענה בכישלונו בתחום הזה במיוחד, משום שרק חודשים ספורים קודם לכן הוכתר למשכין השלום הגאוני [כאשר זכה בפרס נובל לשלום], והוא נשא ונתן הלוך ושוב במטרה להשיג שלום במזרח התיכון אחרי מלחמת יום כיפור באופן שגדולתו חמקה מעיניהם של בני תמותה פשוטים. כמי שהיה גם אחד מאנשי החצר וגם קרייריסט, ספג קסיניגר את האנטישמיות שהקיפה אותו ועודד אותה, כדי להוכיח את חוסר מחויבותו ל"בני דתו". באמצע שנות ה־70 קידמה אמריקה את פניהם של יהודים הרבה יותר בברכה מכפי שעשתה זאת 30 שנה קודם לכן. ואף על פי כן, נותר בעינו התיעוב שחשו הלבנים-פרוטסטנטים-צפון אמריקאים כלפי היהודים כזרים וכבוגדניים, אפילו כשהיו בידיהם הכישורים הממשלתיים שהיו לקסיניגר וגם אם לא היו להם מבטא כבד וקורות חיים אקזוטיות כמו שלו.

Ford, Gerald R., Kissinger, Henry A., and Scowcroft, Brent., 9:21 A.M.-9:54 A.M., p. 4, National Security Adviser's 30 Memoranda of Conversation Collection at the Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. March 24, 1975

חרם הנפט הערבי שכנע כמה אמריקאים שהאינטרס של ארצות הברית מתנגש כרגע עם צרכיה של ישראל ועם רצונותיהם של יהודי אמריקה. באוקטובר 1974 שיער בפומבי ג'ורג' ס' בראון, יושב ראש המטות המשולבים, גנרל בחיל האוויר, שחרם נפט נוסף עלול לעודד אמריקאים "להקשיח עמדותיהם מספיק בכדי להרגיע באופן חד משמעי את ההשפעה היהודית במדינה הזאת, ולפרק את הלובי הזה". בראון קישר את התמיכה בישראל – ואת הכוח היהודי – ל"מקום שבו נמצא הכסף היהודי", ואמר, "הם בעליהם של הבנקים בארץ הזאת, כידוע לכם, ושל העיתונים" (Spiegel, 2014, p. 221). הנשיא פורד נזף בגנרל הבכיר שלו, אבל לא פיטר אותו.

חודש אחרי שאמצעי התקשורת חשפו את אמירתו של בראון, קיסינג'ר העלה אותה שוב בעת שערך סקירה לנשיא על סיפון של המטוס הנשיאותי. כשהוא מתייחס ליהודי אמריקה, אמר קיסינג'ר: "הכוח שלהם בארצות הברית נגזר ממימון קמפיינים. לא פשוט להסביר לעם האמריקאי מדוע עלינו להתנגד באופן קבוע ל-115 מיליון ערבים שמחזיקים ברשותם את כל הנפט העולמי, בשמה של אומה בת שלושה מיליון איש".³¹ אף על פי שהתרפסותו של קיסינג'ר הייתה מידבוקת, היא לא חיסנה אותו מפני תופעות דומות [שכוונו כלפיו]. בדצמבר 1975 הסביר מקס פישר לג'רלד פורד את רגשות הפחד, הבידה והבידוד של הישראלים אחרי שהאו"ם אישר את ההחלטה הידועה לשמצה "הציונות היא גזענות", כשאמר לנשיא ארצות הברית בחדר הסגלגל: "אתה יודע איך הם – כמו האישיות של הנרי. זו תכונה לאומית".³²

במרץ 1975 קיסינג'ר שכנע את פורד ללחוץ על הישראלים באמצעות הכרזה על "הערכה מחודשת" של היחסים. פורד הזכיר ליועציו שבמשך כל שנותיו בקונגרס נחשב ל"כל כך קרוב" ליהודים עד ששמי יצא לשמצה בקרב הערבים.³³ הוא הורה לחברי הקבינט שלו "לנהוג באופן ענייני, אבל בריחוק ובקירחת", כשהם באים במגע עם בעלי תפקידים בישראל. הנשיא ציפה לתגובה. "אני יודע שנחטוף", אמר פורד לקיסינג'ר, "אבל אני דווקא נהנה לריב כשאני יודע שאני צודק".³⁴ עד ספטמבר הישראלים התקפלו, והדבר הוביל להסכם זמני עם מצרים שסלל את הדרך לעבר הסכם השלום פורץ הדרך שנחתם בקמפ דייוויד בשנת 1978.

במרוץ לנשיאות שנערך בשנת 1976 ניסה ג'רלד פורד להצניע את המתחים ולהבליט את תמיכתו בישראל. השפה שבה השתמש כדי לתאר את ארצות הברית פיארה את מרכזיותו של הליברליזם הדמוקרטי-יהודי שלה, כפי שכינה את "ההתפיסות היהודיות המסורתיות בנוגע לצדק, לחירות, למשפחה ולאזרחות... חלק בלתי נפרד מהמורשת האמריקאית כולה". כשהוא משבח את המורשת היהודית-נוצרית של ארצות הברית, הוא הוסיף "כשהאבות המייסדים של אמריקה הקימו את הרפובליקה הזאת לפני 200 שנה, הם ראו בה את הארץ המובטחת. הם קיבלו את השראתם מערכי המוסר והאתיקה של התנ"ך כמו גם מתורתו של ישו".³⁵

אם לחדד את הדברים, רק שבועות ספורים לפני הבחירות, כשהיה משוכנע שהקול היהודי ימלא תפקיד במשחק, דיבר פורד בישיבה של פלטבוש בברוקלין. שם, אימץ אל לבו את סדר היום היהודי כולו. הוא התנגד ל"טרור ברחובותינו ובשכונות המגורים שלנו", הוא אמר "שהיו הרבה יותר מדי מקרי שוד ורצח". הוא "התנגד באופן נחרץ... למכסות שרירותיות בגיוס אנשים למשרות ובהקצאת מקומות לימוד" והוא תמך בהתלהבות ב"הגירתם של יהודים מברית המועצות". והוא דבק ב"מחויבותי המוצקה כלפי ישראל", כשהוא מתפאר בכך ש"40 אחוז מכלל הסיוע האמריקאי לישראל מאז שנת 1948 הוענק לה בעת ממשלו של פורד".³⁶

Ford, Gerald R, Kissinger Henry A., Scowcroft, Brent., et al., 9:00 A.M.-10:00 A.M., p. 3, National Security Adviser's Memoranda of Conversation Collection at the Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. December 17, 1974 31

Ford, Gerald R, Scowcroft, Brent., and Fisher, Max., 7:00 P.M.-7:50 P.M., p. 2, National Security Adviser's Memoranda of Conversation Collection at the Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. December 12, 1975 32

Minutes, National Security Council Meeting, 3:15 P.M.-6:15 P.M., pp. 2, 9, National Security Adviser's Memoranda of Conversation Collection at the Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. March 28, 1975 33

Ford, Gerald R., Scowcroft, Brent, and Fisher, Max, 9:22 A.M.-10:18 A.M., p. 3, National Security Adviser's Memoranda of Conversation Collection at the Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. March 26, 1975 34

Ford, Gerald R., "Remarks at the Annual Meeting of the American Jewish Committee," *The American Presidency Project*, May 13, 1976. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=5992> 35

Ford, Gerald R., "Remarks at Yeshiva of Flatbush High School in Brooklyn, New York," *The American Presidency Project*, October 12, 1976. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=6448> 36

הקרירות של ג'ימי קרטר

מכיוון שהדמוקרטים רצו להבטיח את תמיכת היהודים במועמדם, נוצרי חוזר בתשובה שנכשל בניסיונותיו לחזר אחרי חלק גדול מהיהודים במהלך הבחירות המקדימות, הם עודדו את ג'ימי קרטר להפגין התלהבות שווה לזו של פורד בכל הנוגע לתמיכה בישראל. כשהוא קושר אותה לזהותו הנוצרית, הצהיר קרטר: "יש לי מחויבות מוחלטת וגורפת כאדם, כאמריקאי וכאיש דתי לישראל... ישראל היא התגשמותה של הנבואה המקראית". המצע הדמוקרטי הכריז: "אנו מכירים בצורך להסדרת מעמדה של ירושלים כבירת ישראל ותומכים בו, תוך שמירה על גישה חופשית לכל המקומות הקדושים של כל הדתות". וכך ליוזמה שהופיעה במצעו של מקגורן בשנת 1972 הצהיר קרטר: "כסמל למעמד הזה, שגרירות ארצות הברית צריכה לעבוד מתל אביב לירושלים". ההבטחה לעבור לירושלים, שאותה הוסיפו הרפובליקאים למצעם בשנת 1996 – ושכל נשיא מאז הקפיד להתעלם ממנה בזמן כהונתו – הפכה לנייר הלקמוס לתמיכתם בישראל. הדבר גם שימש אינדיקציה להבטחות ריקות ששתי המפלגות מבטיחות כדי לחזר אחרי יהודים ואחרי קבוצות אינטרס אחרות במהלך תקופת הבחירות, מבלי כל כוונה למלאן.

קרטר נאלץ לעבוד קשה כדי להדוף שמועות על פיהן עמדותיו הסתירו רגשות עוינים יותר. כותב הנאומים בוב שרום החזיק רק שבועות ספורים בקמפיין של קרטר מכיוון שפקפק באמינותו. שרום גם גילה שקרטר, שהיה משוכנע שהסנטור הנרי ג'קסון יזכה בקול היהודי במפלגה הדמוקרטית בבחירות המקדימות בשנת 1976, הורה לצוותו להתמקד במקומות אחרים, ואמר להם, כך נטען: "היהודים יצביעו לג'קסון בכל מקרה, אנחנו נלך על הנוצרים".³⁷

המתקפה שערכה קבוצה קטנה אך רבת השפעה של יהודים אינטלקטואלים על הליברליות המשיכה. באותה עת התוית שהדביק מייקל הרינגטון הסוציאלי דמוקרטי על הבוגדים הליברלים ב-1973 כ"נאו קונסרבטיבים", הגדירה את התנועה שכללה יהודים ולא יהודים. מייקל פטריק מונייהן יצא תמיד מכליו כשקראו לו "נאו קון" [קיצור של נאו קונסרבטיבי], משום שהבין, שזהו כינוי גנאי. אירווינג קריסטול לעומתו, אימץ אותו. קריסטול עמד על כך שהייתה זו נטייה או אמונה יותר מכפי שהייתה זו תנועה ממשיית – אף שהיא מגוונת מאוד. אף על פי כן, בשנת 1976 הגדיר חמישה עיקרי יסוד נאו קונסרבטיביים: קבלת הרעיון של מדינת רווחה, אבל לא בגרסת "החברה הגדולה"; כיבוד "כוחו של השוק"; עידוד "ערכים ומוסדות מסורתיים"; אמונה בשוויון אבל לא בדוקטרינה הבלתי הומנית הנוקשה של אגליטריאניזם; וחשש מפני בלנות בנוסח פוסט מלחמת וייטנאם, או מפני תבוסתנות אמריקאית בעולם מסוכן שעוין את הדמוקרטיה (Troy, 2013, p. 47). ב"מתח הקבוע בין חירות לשוויון", מונייהן האמין שהוא וחבריו הקרובים נטו יותר אל עבר "החירות", ומשום כך העדיף לראות בעצמו פרוגרסיבי כמו וודרו ווילסון, ליברל כמו פרנקלין רוזוולט, ליברל ששואל "מה קרה לליברליזם?", או יותר פשוט, כפטריוט אמריקאי. ולמרות זאת, בשנת 1972, למרות ספקות רבים מצדם של היהודים שפקפקו בדמוקרטי החוזר בתשובה, קרטר, והאמונה ההולכת וגוברת ברפובליקאים, זכה ג'רלד פורד רק ב-31 אחוז מקולות היהודים, שביטאו צניחה של 2 אחוז מהבחירות שבהן נבחר ניקסון לכהונה שנייה.

רעידת האדמה האלקטורלית הישראלית של בגין מזעזעת את הברית היהודית-דמוקרטית

בראשית כהונתו של ג'ימי קרטר התחוללה בישראל רעידת אדמה אלקטורלית שתתברר כעתידה לערער במיוחד את הליברלים היהודים באמריקה. עלייתו לשלטון של מנחם בגין ומפלגת הימין שלו, הליכוד, אחרי 29 שנים שבהן הייתה בעיקר באופוזיציה, ערערה את הברית המאושרת (שזכתה לתרועות מצדה של תקשורת שמאלית) בין ישראל השמאלית לבין השמאל היהודי באמריקה. כתבים רבים כינו את בגין "טרוריסט" ש"פוצץ את מלון המלך דוד", כשהם מתעלמים מהאזהרה ששלח האצ"ל לפני הפיצוץ לבריטים ומכך שהמלון שימש המפקדה הבריטית. השבועון "טיים" הגדיל לעשות כשהסביר כיצד יש לבטא את שמו של ראש ממשלת ישראל, כשאמר שהוא "מתחרז עם פייגין", כשפייגין הוא דמות אנטישמית מתוך "אוליבר טוויסט" של צ'רלס דיקנס, שהפכה לכינוי אנטישמי נפוץ.

כמה יהודים אמריקאים היו מוכנים אפילו לגנות את בגין כ"נוקשה" או כ"עקשן" אבל, בעיקר, בעמודו הראשון, שהוא עמוד סיפורי החדשות, דיווח ה"ניו יורק טיימס" שהקו הנוקשה יותר של בגין בנושאי שלום ואוורית השמרנות שאופפת אותו הותירו יהודים אמריקאים רבים "מבולבלים, מוטרידים, מתוחים ואפילו כועסים".³⁸ נשיא ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים העיקריים בארצות

Maoz, Jason, "Jimmy Carter's Jewish Problem," *The Jewish Press*, November 22, 2011 37
<http://www.jewishpress.com/indepth/media-monitor/jimmy-carters-jewish-problem/2006/11/22/0/?print>

Charlton, Linda, "Jews in America Now Worried By Both U.S. and Israeli Policies; American Jews, No Longer Seem- 38
 ing Predictable and Cohesive, Assail U. S. and Israel," *New York Times*, April 5, 1978

הברית, הווארד סקוודרון הודה ב"חילוקי דעות רציניים" בתוך הקהילה – אבל ניסה להמעיט בערכם באומרו ש"הדבר היחיד ששני יהודים יכולים להסכים עליו הוא הסכום שיהודי שלישי צריך לתת לצדקה".

עלייתו של בגין לשלטון, שנה לאחר בחירתו של קרטל הייתה תחילתה של קינה איטית וארוכה שנשמעה מכיוונו של מי שסברו שהקהילות היהודיות בישראל ובאמריקה חולקות זו על זו בהעדפתה של הראשונה כוח על פני ערכים. ההבדלים שקדמו לזאת בין ישראל לאמריקה הקסימו את האמריקאים, שראו את החלוצים באור רומנטי, והתעלמו מנושאים מורכבים כמו למשל הממשל הצבאי שבאמצעותו שלטה מדינת ישראל באזרחיה הערבים אפילו בשנות ה־60. כעת, גם אם המודרניזציה, המערביות, השגשוג, הטכנולוגיה והבחירה בקפיטליזם קירבו בין שתי המדינות, התקשורת והקהילה שהפכו ליותר ויותר ביקורתיות ניפחו כל הבדל פוליטי, אידיאולוגי או מוסרי שהופיע.

עמדתו האגרסיבית יותר של קרטל העצימה את המתח ואת המבוכה. "אתה יותר עקשן מהערבים, ואתה מציב מכשולים בדרך לשלום", נזף קרטל בגיבור המלחמה האגדי של ישראל, שר החוץ החדש משה דיין במהלך פגישתם הראשונה בבית הלבן ביולי 1977. דיין זכר את השיחה שנמשכה שעה "כמאוד לא נעימה" שכן קרטל "הטיח עוד ועוד האשמות בישראל".³⁹ ב־1 באוקטובר 1977 קראו האמריקאים לכינוס ועידת שלום בגינבה בהצהרה משותפת עם הסובייטים, כשהם מצרפים אותם מחדש לתהליך, והייתה זו הפעם הראשונה שבה הועלה הצירוף "הזכויות הלגיטימיות של העם הפלסטיני".

אפילו הערכה המחדשת של היחסים שעליה הכריז פורד בשנת 1975 לא הצליחה לעורר דאגה כזאת בקרב יהודים מהשורה כמו הלחץ שהפעיל קרטל על ישראל, וכמו מכירות הנשק לארצות ערב, במיוחד 60 מטוסי אֶף-15 שנמכרו לערב הסעודית בסכום של 2.5 מיליארד דולר ו־50 מטוסי F-Es בשווי של 400 מיליון דולר. "אם היו מתקיימות היום בחירות חדשות לנשיאות", דיווח ה"ניוזוויק", "כמה מומחים מדווחים על כך, שיייתכן שיהודים כעוסים היו מפנים עורפם לקרטל במדינות החשובות כמו ניו יורק, קליפורניה, אילינוי ומישיגן" (Dalín & Kolatch, 2000). כמה יהודים קראו לו "פרו ערבי", וכפי שמנהיגים יהודים הודו, בצורה מעודנת יותר, "יש ללא ספק, תחושת אכזבה". עורך המגזין "מומנט", לאונרד פיין, תהה אם המחשבה על פיה "שני המנהיגים טועים" מקילה את הדברים, משום ש"היא משחררת אותך מהדיון הפסיכולוגי", במיוחד כדי שיהודי אמריקה לא יחוש שבגדו בישראל. למעשה, בחירתו של בגין והמתחים שנוצרו בעקבותיה הובילו לעידן של מתח רב יותר בקרב הקהילה היהודית אמריקאית וחילוקי דעות עמוקים יותר – במיוחד בקרב הרדיקלים.

אפילו מאמציו הדיפלומטיים ההירואיים של ג'ימי קרטל בקמפ דייוויד לא הצליחו להרגיע את יהודי אמריקה – או להבטיח את בחירתו בפעם השנייה. השלום בין ישראל למצרים שקרטל סייע בתיווכו, ייצג פריצת דרך משמעותית. אבל גם בעיצומה של האופוריה, ובמהלך המשא ומתן המתמשך, ישראלים רבים ותומכיהם התלוננו על משיכתו הברורה של הנשיא לאנאר סאדאת, ועל התיעוב העמוק שחש כלפי מנחם בגין. קרטל האמין שבגין הוא המכשול להתקדמות ולחץ עליו באגרסיביות שוב ושוב. "אדוני הנשיא, נחתום רק על מה שנשכים לו, ולא נחתום על שום דבר שלא נשכים לו", הוכיח בגין את הנשיא זמן קצר לפני שחתם על הסכם 1979. בביורפיה שחיבר על בגין כתב דניאל גורדיס שג'ימי קרטל אמר לאשתו רוזלין שבגין הפדנטי והבלתי מתפשר הוא מטורף (Gordis, 2014, p. 171).

הכעס הלך וגאה במהלך הקמפיין הקשה של שנת 1980, וגם "שאט הנפש" של קרטל מהקהילה היהודית אמריקאית. במבט לאחור, קרטל חש מתוסכל מניסיונותיו לזכות בקול היהודי, וכתב: "טוב הייתי עושה אם הייתי מתעלם מהם" (Carter, 2010, p. 485). ראש עיריית ניו יורק, אד קוץ' הסביר למי שהיה מזכיר המדינה הקודם של קרטל, סירוס ננס, לפני הבחירות, שיהודים רבים לא יצביעו לקרטל מחשש "שאם ייבחר מחדש, הוא ימכור אותם בזול". קוץ' נזכר: "ונס הניד בראשו ואמר 'זה מה שהוא יעשה'" (Koch, 2011).

המתחים עם ממשל קרטל התרכזו לעתים קרובות סביב לאו"ם. באוגוסט 1979 הסתיימה במפתיע כהונתו של אנדרו יאנג כשגריר ארצות הברית באו"ם לאחר שפעל בניגוד למדיניות האמריקאית כשנפגש בחשאי עם זדי לביב טרזי, משקיף מטעם אש"ף באו"ם – ואז שיקר לגבי המפגש. יורשו של יאנג, דונלד מק'הנרי היה דיפלומט מקצועי שדיבורו רך, לא מתלהם, אבל גם הוא, ממש כמו יאנג, רצה לחזר אחרי מדינות העולם השלישי שהתנגדו לישראל. מק'הנרי החל להימנע בהצבעות שנויות במחלוקת במועצת הביטחון שגינתו את ישראל – באו"ם שמעולם לא אישר אפילו את הסכמי קמפ דייוויד.

במרץ 1980, שבועיים לפני שקרטל התייצב בבחירות המוקדמות בניו יורק מול הסנטור טד קנדי שרצה להחליפו כמועמד הדמוקרטי לנשיאות, מק'הנרי הצביע למעשה בעד החלטה 465 במועצת הביטחון, שגינתה את הקמת ההתנחלויות בישראל כ"הפרה בוטה של האמנת ג'נבה הרביעית". מכיוון שהאמנת ג'נבה הרביעית התקבלה בתגובה לפשעי הנאצים, השפה שבה השתמש השוואתה במשתמע בין המדיניות הישראלית, כך התלונן דניאל פטריק מוינהן, שגרירו של פורד לאו"ם, "למנהגם של הנאצים לגרש אוכלוסיות גדולות ממערב פולין או לרצוח אותן – כפי שנעשה למשל באושוויץ – ולתכנן את יישובה של הטריטוריה בגרמנים". המקרה הישראלי שונה בדרכים רבות, במיוחד משום שהזכויות שניתנו ליהודים להתיישב בחבל הארץ השנוי במחלוקת נותרו בעינם עוד מימי המנדט הבריטי. ההשוואה

Maoz, Jason, "Jimmy Carter's Jewish Problem," *The Jewish Press*, November 22, 2011 39
<http://www.jewishpress.com/indepth/media-monitor/jimmy-carters-jewish-problem/2006/11/22/0/?print>

המסלפת הזאת ציין מויניהן, שכעת היה סנטור דמוקרטי ליברלי מניו יורק, שיחקה באופן מושלם "לידי עמדת התעמולה הסובייטית שעל פיה 'הציונות היא הפשיזם של ימינו'".⁴⁰

קרטר, שחשש מפני הנזק הפוליטי טען לקצר בתקשורת ובסופו של דבר הטיל מק'הנרי וטו על ההתקפה הבאה שנערכה ב־30 באפריל. אבל זה היה מאוחר מדי. קרטר שילם את המחיר בבחירות המקדימות בניו יורק. היהודים זעמו במיוחד – אפילו שרקו בוז לסגן הנשיא וולטר מונדייל בסעודה בכל פעם שבה הזכיר את שם הנשיא. יהודי ניו יורק הצביעו לסנטור ממסצ'וסטס טד קנדי ביחס של 4:1, וגרמו לקרטר להפסיד לקנדי שזכה ב־59 אחוז לעומת 41 אחוז לקרטר. כאשר מנהל מסע הבחירות [של קנדי], סגן המושל מריו קואומו, צלצל לקרטר כדי להתנצל על ההפסד, נפנף אותו קרטר. "לא", השיב הנשיא שכבר ידע שהיהודים נטשו אותו "זו הייתה ההצבעה באו"ם". ניו יורק עזרה לקנדי מספיק זמן כדי לפגוע במרוץ הסתיו של קרטר. "ניו יורק הייתה ההזדמנות שלנו להעיף את קנדי בשלב מוקדם", התלונן רוברט ס' שטראוס, מנהל מסע הבחירות של קרטר. "הרסנו את זה בהצבעה הזאת".⁴¹

לדאבון לבו של קרטר, היה ליריבו, רונלד רייגן, מי שהיה בעבר מושל קליפורניה, עבר מוכר כתומך ביהודים, תומך בישראל, אנטי סובייטי וכמי שמוכן להילחם למען יהדות ברית המועצות. רייגן נזכר לעתים קרובות בפעם הראשונה שבה ראה קטעי יומן על אודות מחנות הריכוז בשנת 1946 "מאז ועד היום", אמר, "הייתה דאגתי נתונה לעם היהודי". החוויה הזאת נותרה בו במלוא חיוניותה – ודמיונו של רייגן הפכה אותה למציאותית כל כך – עד שאמר לראש ממשלת ישראל, יצחק שמיר, שממש היה במחנות (p. 2003, McCrisken, 86).

כשחקן בשנות ה־40 וה־50 של המאה ה־20 היו לרייגן הרבה חברים וקולגות יהודים. "הוא פשוט התאהב ביהודים", הסביר אוזי גורן, יזם נדל"ן ומנהיג הקהילה.⁴² רייגן היה אחד השחקנים הלא יהודים הראשונים שהופיע בארוחת ערב של הבונדס והוא פרש מחברות בקאונטרי קלאב משום שסירבו לקבל בו יהודים. הרגשות האנטי קומוניסטיים החריפים של רייגן והביקורת שלו על מדיניות החוץ הפייסנית של קרטר באו לידי ביטוי גם בתמיכה בישראל וביהדות ברית המועצות באופן שיתאים בטבעיות לחזון הרחב יותר שקורא למדיניות חוץ אמריקאית אסרטיבית יותר במזרח התיכון, כזאת שנוטה לעבר דמוקרטיה כמו ישראל, ומתנגדת לברית המועצות. רייגן תקף את אש"ף וקרא לו ארגון טרור, שיבח את ישראל כ"נכס אסטרטגי" וכעס על הימנעותו של קרטר בהחלטת האו"ם שגינתה את ההכרזה הישראלית על ירושלים כעל בירתה המאוחדת. "ירושלים צריכה להישאר מאוחדת", אמר רייגן, "עכשיו ובעתיד. משמעותה של ירושלים מאוחדת היא שישראל תשלוט בעיר" (Slonim, 1998, p. 249).

מודעות גוברת לשואה

מעבר למתחים ההולכים ומתגברים עם הליברלים – וחוסר החיבה הכללי לליברליזם שהעלו את רונלד רייגן לשלטון – גם המודעות המתפתחת לשואה הניעה את היהודים באמריקה. בשני העשורים הראשונים שלאחר סיום מלחמת העולם השנייה, ריחף הרצח של שישה מיליון יהודים כמו ענן של זיהום אוויר שאף על פי שהיה תלוי מעל לרבות מהערים הגדולות באמריקה, זכה בדרך כלל להתעלמות, גם כאשר התחיל להשפיע על בריאותם של האנשים. הממאר של אלי ויזל "הלילה" שפורסם באנגלית בשנת 1960 נמכר ב־1,046 עותקים בלבד ב־18 החודשים הראשונים לאחר יציאתו לאור. אט אט התחולל השינוי. המחקרים הראשונים בנוגע לשתיקתם של יהודי אמריקה במהלך השואה גרם לתחושת אשמה קהילתית גורפת בעוד התנועה ההולכת וגדלה לשחרור יהודי ברית המועצות הציעה אלטרנטיבה בונה: לעולם לא עוד! בשנת 1978 ריתקה סדרת הטלוויזיה הקצרה "השואה" מיליונים, וגם הביאה את סיפור השואה לידיעתם, אף על פי החששות שהיא עלולה להפוך את הנושא המקודש הזה לטריטוריה ולפופוליסטי.

המודעות לשואה גדלה במשך שלושת העשורים הבאים לצד הפרדוקס היהודי אמריקאי של ניהול מלחמת חורמה למען ישראל כתגובה לשואה, תוך אימוץ ערכים ליברליים אוניברסליים לצדה. ישראלים שביקרו באושוויץ עטפו את עצמם לעתים קרובות בדגל ישראל וקראו "לעולם לא עוד", שפירושו: "אסור לנו להיות שוב חלשים כל כך וחסרי צבא שיגן עלינו כדי שלא נובל כצאן לטבח". יהודים אמריקאים שביקרו באושוויץ נמנעו בדרך כלל מדגל ישראל או כל סמל לאומי אחר, קראו "לעולם לא עוד!", שפירושו: "אסור שבני האדם יהיו מרושעים כל כך – או לאומנים עד כדי כך – עד שיוליכו אחרים כצאן לטבח".

Moynihan, Daniel Patrick, "Joining the Jackals: The U.S. at the UN 1977-1980," *Commentary* 71:2, February, 1981 40

Moynihan, Daniel Patrick, "Joining the Jackals: The U.S. at the UN 1977-1980," *Commentary* 71:2, February, 1981 41

.Finnigan, David, "Reagan Had Strong Ties to Jewish L.A." *Jewish Journal*, June 10, 2004 42
http://www.jewishjournal.com/politics/article/reagan_had_strong_ties_to_jewish_la_20040611

עלייתו של רייגן: והפנייה היהודית ימינה... שמעולם לא התרחשה

כתוצאה מהרקורד של רייגן, ומזה של קרט, זכה רייגן בשיעור מרשים של 36 אחוז מקולות היהודים – התוצאה הגבוהה ביותר לרפובליקאים מאז 1916 – ג'ון אנדרסון, הליברל רך הדיבור והמתוחכם זכה ב־19 אחוז. על אף כל הספקות שהטילו היהודים בקרט, הוא בכל זאת זכה ברוב קולות היהודים, עם 44 אחוז.

עלייתו של רייגן והמינוי שמינה יהודים נאו קונסרבטיבים רבים למשרות בכירות, שכנעו אנאליסטים רבים שהיהודים נכוונו לפנות ימינה. הרי התופעה של דמוקרטים שמצביעים בעד רייגן, הייתה קיימת ככלות הכול, כאשר פועלים, מיעוטים עירוניים שהיו שייכים לאיגודים המקצועיים בשנות ה־30 והעריצו את פרנקלין רוזוולט, נטשו כעת, אחרי שנות ה־60 וה־70 את המפלגה הדמוקרטית, והביטו בילדיהם, שהיו בעלי אמצעים רבים יותר מאלה שעמדו לרשותם, עושים את אותו הדבר. אנאליסטים רבים חזו שיהודים רבים ילכו בעקבותיהם, במיוחד כאשר סגנו של קרט, וולטר מונדייל, נבחר כמועמד המפלגה הדמוקרטית בשנת 1984.

אלא שיהודים ראו במונדייל פרו ישראלי בסגנון יוברט המפרי, בן חסות ליברלי קלאסי יותר מכפי שראו בו את סגנו של קרט שגילה קשיחות כלפי ישראל. זאת ועוד, במהלך השנתיים הראשונות של ממשל רייגן, היחסים בין רייגן לבין ישראל הפכו גם הם למתוחים באופן מפתיע. הישראלים חששו ממכירת מטוסי אייווקס המתוחכמים לערב הסעודית, ואילו רייגן התנגד נחרצות להפצצת הכור העירקי באוסירק על ידי ישראל ולכניסתה ללבנון בשנת 1982. כמו נשיאים רבים, גם רייגן הפך במהלך כהונתו לפחות ביקורתי כלפי ישראל והערכתו כלפיה גברה. הוא גם היה מסוגל להביע חיבה אמיתית לישראל וכן התחייבות ליהדות ברית המועצות, והדברים הללו הקהו חלק מהמתייחויות בנוגע לפעולות ספציפיות של ישראל.

ואף על פי כן, רוב יהודי ארצות הברית תיעבו את מדיניות הפנים של רייגן ואת רבים מתומכיו, בעיקר את האוונגליסטים. תקופת כהונתו, מ־1981 עד 1989 ולאחריה כהונתו של ג'ורג' וו' בוש משנת 2001 ועד שנת 2009 – מוכיחה שהרוב היהודי באמריקה תמך מאחורי הפרגוד בזכות לביצוע הפלות, יותר מאשר בישראל, וגילה רתיעה תרבותית עמוקה מחבילת מדיניות הפנים הכוללת של שני הנשיאים הללו שהיו תומכי ישראל.

למרות המתיחות הראשונית, נשיאותו של רייגן, בעקבות קרט, ערכה מחדש את הדינמיקה הפוליטית המפלגתית בנוגע לישראל. לפני שנות ה־70 של המאה ה־20, היה העולם קל יותר עבור המצביע היהודי הטיפוסי באמריקה, הדברים התנהלו למישרין. ישראל הייתה סמ־סוציאליסטית ונוהלה על ידי השמאל. רוב הליברלים תמכו בישראל, כשהשמאל הקומוניסטי האנטי ציוני עומד בצלה של השואה. אנטישמיות ואנטי ציוניות השתייכו לשולי הימין הקיצוני. פונדמנטליסטים נוצרים לא עסקו בפוליטיקה, ונתפסו כאנטישמים, כשהם רואים את היהודים כמי ש"הוחלפו" או ש"מקומם נתפס" על ידי נוצרים, בעת שהברית המקראית הופרה, והותירה את היהודים משוועים לגאולה.

בשנות ה־80 של המאה ה־20 העולם השתנה והפך להרבה יותר מבלבל. ישראל הפכה ליותר ויותר קפיטליסטית ומשלו בה קואליציות ימניות. השמאל הפנה עורף לישראל, כשאימץ את התעמולה הפלסטינית שעל פיה ישראל היא פרויקט גזעני, קולוניאליסטי ואימפריאליסטי שמדכא את הפלסטינאים. הדבר הפך את האנטישמיות ואת האנטי ציונות לשכיחים יותר בשמאל הקיצוני מאשר בימין הקיצוני. והודות למטיפים כגון ג'רי פלוול וג'ון הייגי, הודות לרוב המוסרי, לרונלד רייגן ולאחרים – הנוצרים הפונדמנטליסטים לא היו סתם פעילים מבחינה פוליטית, אלא ממש תומכי ישראל נלהבים.

השאלה היהודית בנוגע לאוונגליסטים: להאמין בהם או לא להאמין בהם?

פונדמנטליסטים נוצרים אימצו את ישראל מסיבות רבות. בראש ובראשונה יחסם העמוק לתנ"ך ולארץ המובטחת חישל את הקשר הרגשי והאידיאולוגי עם ארץ ישראל ועם העם היושב בה. מבחינה תיאולוגית, הם ראו בהקמת מדינת ישראל צעד מהותי בדרך להגשמת חזון אחרית הימים. מבחינה קצת יותר טקטית, הם ראו בישראל בת ברית דמוקרטית לארצות הברית וחומת מגן כנגד הקומוניזם הסובייטי. הם שמחו לגלות שישאל ניצבת על משמרתה אל מול אויבים כמו הערבים הקיצוניים, המשטרים האיסלמיסטיים והאו"ם. הם, שלא כמו יהודים אמריקאים רבים, העריכו את הקו השמרני והמסורתי יותר של מנהיגים כמו מנחם בגין ואחר כך גם בנימין נתניהו. הברית הזאת התאפשרה משום שממש כפי שהקתוליות גינתה את האנטישמיות לאחר מועצת הוותיקן השנייה, רוב האוונגליסטים המודרניים דחו את "תיאולוגיית החילופין". כפי שהסביר דיוויד ברוג, מי שהיה לשעבר איש צוות של הסנאט והמנהל בפועל של האיחוד הנוצרי למען ישראל (CUFI): "אין פירוש העובדה שאוונגליסטים מאמינים שהיהדות 'הושלמה' באמצעות בואו של ישו, שהם רואים ביהודים את מי שהוחלפו באחרים או הושלכו הצדה. מכיוון שרוב האוונגליסטים דוחים את 'תיאולוגיית החילופין', הם מאמינים שהברית

שלהם עם אלוהים עדיין שרירה וקיימת, ושהם מחזיקים עדיין בתפקיד חשוב בתכניתו של אלוהים למען האנושות. היהודים הם, במובן מסוים, בני ברית לכנסייה בגאולת האנושות, [שבה] יש לכל אחד יש תפקיד מיוחד שעליו למלאו".⁴³

עלייתו של הרוב המוסרי לא רק העצימה את מלחמת התרבות מבית, אלא גם שינתה את הדינמיקה האלקטורלית סביב ישראל. בעוד מיליוני אמריקאים לא יהודים תמכו בישראל, התמיכה האוונגליסטית הייתה בעלת אופי מאורגן יותר, מתוזמר ומתואם. כעת הפכה המפלגה הרפובליקאית ליותר ויותר תומכת ישראל לא כדי לחזר אחרי היהודים, אלא כדי להבטיח את אושרם של 80 מיליון אוונגליסטים נוצרים פעילים פוליטית, תומכי ישראל נלהבים, חדורי רגש ומחויבים מעומק לבם.

מנחם בגין, שראה את עלייתה של ההשפעה הנוצרית במיוחד אחרי הצלחת המרוץ של רונלד רגן בשנת 1980, אימץ את הנוצרים הציונים. כשנשאל על סדר היום הדתי שלהם, שעל פיו הם מצפים שבבוא המשיח "ייגאלו" היהודים ויקבלו את ישו כמושיע, בגין נאנח. הוא אמר: "כשהמשיח יגיע, נפתור את הבעיה הזאת. בינתיים, אני נהנה מתמיכתם".

במרחק של כמעט 10,000 קילומטר מישראל ומאויביה, ערכו רוב יהודי אמריקה חישובים אחרים. הם ראו באוונגליסטים איום רציני מבחינה אידיאולוגית, פוליטית ותרבותית. רוב היהודים החזיקו בדרך כלל בעמדות שהיו מצדו השני של המתרס במאבק הפוליטי באוונגליסטים על האיזון בין דת למדינה, על קיצוצי התקציב של רייגן, על מסים ועל תפקידו של הממשל בחיים באמריקה. בדומה לזאת, רוב היהודים היו בעמדה ההפוכה לזאת של האוונגליסטים במלחמת התרבות על על הוליווד, על מוזיקת פופ, על המשפחה המשנה פניה, על תפקידיהן של נשים, על המהפכה המינית, על הומוסקסואלים, ובעיקר על השאלה האם אמריקה תהיה למרכז לאורחות חיים חדשניים או למעוז המסורת. במרכזן של כל הסוגיות הוותיקות הללו, עמדה הסוגיה, שהייתה אולי הטענה מכולן: סוגיית ההפלות.

יהודים אמריקאים בוחרים בזכות לבצע הפלות יותר מאשר בישראל

ברבדים רבים נשא המאבק על ההפלות אופי סמלי יותר מאשר ממשי. בשנת 1973 יישב בית המשפט העליון של ארצות הברית את המחלוקת, כשקבע שההפלה עולה בקנה אחד עם החוקה, בפסק הדין "רו נגד ווייד". בשנות ה-90 שרר באמריקה קונסנזוס רחב שהיה מושתק בדרך כלל: על פי סקרי דעת קהל, תיעבו רוב האמריקאים הפלות, וראו בהן סוג של רצח. ואולם רוב האמריקאים, גם אלה שחיו במדינות השמרניות ביותר, רצו באפשרות לבצע הפלה, כדי שאם רעיותיהם או בנותיהם יזדקקו להפלה, יוכלו לבצע אותה – ולעתים קרובות גם השתמשו באפשרות הזאת.

למרות העיגון החוקתי וההתקבלות הרחבה של המעשה, העמדה בנושא ההפלות – במידה מסוימת כמו הברית בין היהודים לליברלים עצמה – הפכה לליבת זהותו של אדם ולתיאולוגיה הפוליטית שלו. כתוצאה מכך, המאבק על ההפלות התמשך והפך נבזי יותר.

עבור האוונגליסטים ובני בריתם נסוב המאבק פשוט על "חיים". לטענתם, חברה שיש בה בממוצע מיליון הפלות בשנה, ויותר מ-50 מיליון הפלות בשנים שבין 1974 ל-2016 היא חברה חולה שהורגת תינוקות בלתי רצויים. הרעיון הזה רואה בהפלות את מה שרואים בעבדות ממרחק 200 שנה: מנהג ברברי שהחברה חייבת להפסיק כשההארה תגיע, בעודה נושאת על צווארה עול של אשמה מתמשכת בגלל הפסקת החיים. השלטים שאותם נשאו תומכי החיים דיברו בעד עצמם: "הפלה הורגת תינוקות", "ישוע תומך בחיים", "הפלה לא תגרום לך להיות 'לא בהריון', אלא תהפוך אותך לאמא של ילד מת".

לרוב היהודים ולבני בריתם התומכים בזכות לביצוע הפלות, הייתה סוגיית ההפלות פשוט שאלה של חירות. זוהי החלטה, אמר סנטור ברני סנדרס, "שהאישה והרופא שמטפל בה צריכים להחליט, לא הממשלה".⁴⁴ חברה שמפקיעה את זכותן של נשים להחליט את ההחלטות הבסיסיות ביותר בנוגע לגופן, לבריאותן ולעתידן, איננה חברה חופשית. אם מדינה – או חברה – הייתה יכולה לכפות הריון בלתי רצוי על אם שאינה רוצה בו, היא תוכל לשלוט גם בפרטים הקטנים של החיים מהיבטים אחרים. קתה פוליט מ"הוויילג' וויס" שאלה: "אם אינך יכול להחליט בנושא בסיסי שמשפיע מאוד על חיך כמו הבאתו של ילד לעולם, איזו חירות יש לך בעצם? את עלולה לנשור בכל רגע נתון מבית הספר, לעזוב את עבודתך, לאבד את הכנסתך, להיתקע במערכת יחסים פוגענית, או לקשור את גורלך בשני העשורים הבאים לגבר הלא נכון מבחינתך (ואולי גם מבחינת הילד שלך)".⁴⁵ על כן, הפמיניסטית האקטיביסטית, שרה סלצר טענה, שבני אדם אינם יכולים

Q&A, "David Brog on Why Christians Support the Jewish State," *Haaretz*, May 7, 2006 43
<http://www.haaretz.com/news/david-brog-on-why-christians-support-the-jewish-state-1.186992>

Moyer, Justin, "Clinton, Sanders asked about abortion at Fox News town hall — some say too late," *The Washington Post*, March 8, 2016. <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2016/03/08/clinton-sanders-asked-about-abortion-at-fox-news-town-hall>

Metal, Tara, "Pro: An Interview with Katha Pollitt," Blog: Jewesses with attitude, Jewish Women's Archive. October 12, 2014. <http://jwa.org/blog/interview-with-katha-pollitt>

להיות אנושיים לגמרי אם אין ביכולתם לשלוט ברבייה שלהם, בגופם ובפוריותם.⁴⁶ על פי הרעיון הזה, הזכות להפלה היא אבן הראשה במהפכה המינית ומגילת הזכויות שלה עצמה. השלטים שאותם נשאו תומכי הזכות לביצוע הפלות דיברו בעד עצמם: "הגוף שלה, הבחירה שלה", "תעיפו את החוקים שלכם מהגוף שלי", "הרחם שלי הוא ענייני" ו"נגד הפלות? אל תעברי הפלה".

במהלך עשרות שנים, העמדה המצדדת בזכות לביצוע הפלות הפכה ליותר ויותר מקובלת בקהילה היהודית באמריקה ותפסה מקום מרכזי יותר באידאולוגיה של יהודי ארצות הברית. עבור הרב ג'יי מייקלסון, בעל טור ב"פורוורד" ואקטיביסט גאה, העמדה התומכת בחיים מושרשת בפרשנות הנוצרית להתחלת החיים. הנוצרים רשאים לאמץ את העמדה הזאת באופן אישי, אבל זה בלתי אמריקאי מצדם להשתמש ב"מנגנוני המדינה – פשע ועונש, בתי כלא וכלי נשק – ... כדי לכפות עניין שמקורו בדוגמה הנוצרית".⁴⁷ המאבק למען הזכות להפלה – ונגד הגבלות כלשהן מטעם המדינה – היה "סוגיה מוסרית". בשנת 2012 הפכה ליזה בראון, חברת בית הנבחרים של מישין למנהיגה לאומית במסע למען הזכות לביצוע הפלות, כשהדגישה שהחוק היהודי מעדיף את האם והרעיה על פני העובר וקראה תיגר על עמיתיה: "לא ביקשתי מכם לאמץ עיקרי אמונתי הדתית וגם לא לדבוק בהם, אז מדוע אתם דורשים ממני לאמץ את אלה שלכם?".⁴⁸

אחרי הבחירות של שנת 1980, כמה פעילים תומכי הזכות לביצוע הפלות ותומכי ישראל ייסדו את הוועד הפועל המשותף לנושאים פוליטיים (JAC), כשהם אומרים בעצם, שאין צורך לבחור בין התמיכה בזכות לביצוע הפלות לבין התמיכה בישראל. JAC זורע גיוס הכספים שלו JACPAC ראו בעצמם כמי שמחזיקים ב"ערכי הזרם המרכזי של היהדות האמריקאית", כשהם מגדירים את משימתם כגילוי "מחויבות כלפי יחסי ארצות הברית וישראל כסוגיית הליבה שלהם, לצד הגנה על מדיניות חברתית שעולה בקנה אחד עם סדר העדיפויות של הקהילה היהודית באמריקה, זכויות הנוגעות לפיריון והפרדת הדת מהמדינה".⁴⁹

אף על פי שהיהודים האורתודוקסים קצת יותר מקורבים לאוונגליסטים, גם בקרב אותם יהודים מסורתיים הייתה ההתנגדות להפלות הרבה פחות חריפה מאשר בקרב עמיתיהם הנוצרים. העמדה היהודית שמקנה עדיפות לחיי האם על פני חיי העובר, מערערת על הגישה הנוצרית. כתוצאה מכך, ההפלה לא הייתה סוגיה חמה כל כך במערכת הפוליטית הישראלית ההפכפכה, אף על פי שמכמה סקרים עולה ש־93 אחוז מיהודי ארצות הברית מקבלים את הלגיטימציה של הפלות בדרך כזאת או אחרת.⁵⁰ סקרים אחרים מצאו ש־76 אחוז מהיהודים סבורים שההפלות "מקובלות מבחינה מוסרית", וזו עמדה הרבה יותר רגשית.⁵¹ רק אמריקאים חסרי דת הציגו עמדות דומות לאלה של היהודים באישור שנתנו להפלות. העמדה התומכת בזכות לביצוע הפלות הייתה חלק מחבילה גדולה יותר, שהראתה תמיכה אדירה של הקהילה היהודית בזכויות ההומוסקסואלים, בקיום יחסי מין לפני הנישואים, בלידות מחוץ לנישואים ובסיוע רפואי בהתאבדות. הוויכוח על ההפלות בין יהודים ליברלים לבין אוונגליסטים היה כל כך נזעם וגרם לניכור רב כל כך, עד שיהודים ליברלים רבים המשיכו לחשוב שרוב האוונגליסטים עדיין מאמינים בתיאולוגיית החילופין, רק כדי להימנע מהדיסוננס הקוגניטיבי שהיה נובע מתמיכתם של האוונגליסטים בישראל. רוב התיאולוגיה היהודית-פוליטית בנוגע לחופש הבחירה הפכה לאבן הראשה של זהות פוליטית רחבה יותר שהופיעה בשנות ה־80 של המאה ה־20. אם היהודים שנולדו ב"דור הגדול" היו ליברלים בעלי נטייה לצדק חברתי בסגנון פרנקלין רוזוולט, יהודים שנולדו בדור הבייבי בום ובסוף האלף היו יללנים קוסמופוליטיים בעלי נטייה לצדק חברתי, הילדים משירו של אלן גינזברג "יללה", הפמיניזם של בטי פרידן, וסגנונה הבלתי שיפוטי של אופרה ווינפרי "אני בסדר, אתה בסדר", ואורח חיים שבו הכל הולך.

כתוצאה מכך, למרות הציפיות בשנות ה־80 ולאחר מכן על פיהן היהודים מוכנים להפנות את הצבעתם ימינה – הם הפכו לליברלים אדוקים עוד יותר. יהודים רבים שבו אל המפלגה הדמוקרטית בשנת 1984, על אף הפופולריות הגואה של רייגן, ולמרות מאמציו להדגיש שהוא שמרן, אבל לא אנטישמי. התוצאה הזאת הייתה מפתיעה במיוחד, ואכזבה את הרפובליקאים שהוציאו יותר משני מיליון דולר רק על שיחות טלפון שמטרתן להעביר אליהם את קולות היהודים – במיוחד משום שבמהלך הוועידה הדמוקרטית בשנת 1984 קיבלו וולטר מונדייל והדמוקרטים בחמימות רבה דמות לאומית שכוחה הלך וגדל באותם ימים, ג'י ג'קסון.

Seltzer, Sarah, "On Being Jewish and Pro-Choice," *The Forward*, June 19, 2012 46
[/http://forward.com/sisterhood/158015/on-being-jewish-and-pro-choice](http://forward.com/sisterhood/158015/on-being-jewish-and-pro-choice)

Michaelson, Jay, "It's Time for Jews To Pray and Preach About Abortion – Like Christians Do," *The Forward*, February 24, 2016. <http://forward.com/opinion/333790/its-time-for-jews-to-pray-and-preach-about-abortion-like-christians-do> 47

Peralta, Eyder, "Michigan State Rep Barred From Speaking After 'Vagina' Comments," *NPR*, June 14, 2012 48
<http://www.npr.org/sections/thetwo-way/2012/06/14/155059849/michigan-state-rep-barred-from-speaking-after-vagina-comments>

"Joint Action Committee for Political Affairs," About JAC, History and Mission, 49
<https://www.jacpac.org/about-jac>

Jones, Robert & Cox, Daniel, "Chosen for what? Jewish values in 2012," Public Religion Research Institute. April 3, 2012 50
<http://www.prrri.org/wp-content/uploads/2012/04/Jewish-Values-Report.pdf>

Jones, Jeffrey, "U.S. Religious Groups Disagree on Five Key Moral Issues," *Gallup Poll*, May 26, 2016 51
<http://www.gallup.com/poll/191903/religious-groups-disagree-five-key-moral-issues.aspx>

במהלך הניסיון הרציני הראשון הזה של אפרו-אמריקאי לזכות במרוץ לנשיאות, ג'קסון התייחס אל ניו יורק כ-Hymietown, אמירה שהיא בגדר השמצה אנטישמית ברורה. ג'קסון התעקש שההערות היו לא לציטוט והתנצל, אבל יהודים רבים נעלבו. יהודים רבים גם חששו מידידותו של ג'קסון עם הדמגוג האנטישמי לואיס פרחאן, ומסירובו של מונדייל להעביר בוועידה סעיף שמגנה את האנטישמיות כדי לרכך את דבריו של ג'קסון. 3.2 מיליון מצביעי של ג'קסון בבחירות המקדימות, 466 הנציגים שלו, ויותר מזאת, צחות לשונו והתייצבותו כמנהיג שחור, הפכו אותו לכוח אימתני. הוא גם כפה על המצע הדמוקרטי אישור נלהב יותר להעדפה המתקנת.

אלא שבעוד יהודים ליברלים לא יכולים היו לסלוח לאוונגליסטים על תיאולוגיית ההחלפה שלהם, וראו בגרי פלוול, האוונגליסט הלא אנטישמי, את כוח הרשע באמריקה, הם היו מוכנים לסלוח לג'קסון ולדמוקרטים. קל יותר היה להשלים עם חוסר העקביות הזו בגלל ההתנגדות שהובעה במצע הרפובליקאי להפלות ולזכויות הומוסקסואלים, התמיכה בקיום תפילה בבית הספר והתמיכה בהענקת הטבות מס לתשלומי שכר לימוד בבתי ספר פרטיים. היימן בוקבינדר מהוועד היהודי-אמריקאי קרא לתכנית הזאת ניסיונו של רייגן "לנצר את אמריקה" – למרות הכחשתו של רייגן. "לעתים רחוקות ראיתי עניין ציבורי שכל כך הסעיר את הקהילה היהודית וכל כך הצית אותה כמו הנושא הזה", אמר בוקבינדר ל"ניו יורק טיימס".⁵² הרב לואיס ברנשטיין, נשיא התאחדות הרבנים האורתודוקסיים באמריקה, תמך במונדייל, כשהוא מדגיש את סוגיות "היחסים בין דת למדינה וחירות דתית. עשרות שנים של הוראת ההיסטוריה היהודית-אמריקאית חיזקו בי את המחשבה שאלה הגורמים החשוב ביותר בשמירת ביטחונם של יהודי אמריקה".

לפני יום הבחירות "היה הפוטנציאל שלנו פנטסטי על פניו, בגלל הסוגיה האנטישמית", כך לטענתו של האסטרטג של רייגן, רוג'ר סטון. ואולם סטון התוודה, "יצאנו ממיקוד, והסוגיה הובערת הפכה להפרדת הדת מהמדינה".⁵³ וולטר מונדייל זכה ב־66 אחוז מקולות היהודים. כל מועמד דמוקרטי מאז זכה להצלחה דומה. הברית היהודית-דמוקרטית התחזקה לאחר ממשל רייגן, רומזת על כך שסוגיות שנוגעות לסגנון חיים, לתרבות ולמיניות הן אפילו בעלות עוצמה רבה יותר מסוגיות שנוגעות למדיניות חוץ ולפוליטיקה.

בבחירות המקומיות ובבחירות שנערכו בתוך מדינות הצביעו יהודים לעתים עבור הרפובליקאים. המתחים הגזעיים ואלה שעלו בנוגע לפשיעה היו חריפים יותר בתוך הערים, והניעו את היהודים להצביע – גם אם פחות מאחרים – למען פרנק ריזו בפילדלפיה, למען סם יורטי בלוס אנג'לס, למען אד קוץ', רוני ג'וליאני ומייקל בלומברג בניו יורק. אבל המנהיגים הללו היו רק לעתים רחוקות רפובליקאים מהזרם המרכזי. כמה מהם, כמו קוץ', היו דמוקרטים. אחרים, כמו ג'וליאני ובלומברג החזיקו בעמדות פרוגרסיביות בסוגיות הנוגעות לזכויות הומוסקסואלים ולהפלות. ואף על פי כן, היללות היו צפויות. "זהו הדור של רייגן", כתב אלן מ' פישר, חוקר במדעי המדינה, "דור שאינו מכיר את פרנקלין רוזוולט וגם לא את ג'ון קנדי. הוא נמצא במרחק שלושה דורות מימיה התוססים של תנועת העבודה היהודית; עבור הדור הזה, אפילו תנועות למען זכויות אדם ותנועות הסטודנטים נגד מלחמת וייטנאם של שנות ה־60 מזוהות יותר עם השנה שבה נולדו ועם ימי ילדותם אבל לא עם הניסיון הפוליטי שלהם".⁵⁴

1988: חרדה רבה מהשפעתו של ג'סי ג'קסון

במרוץ של שנת 1988 היה ג'סי ג'קסון חזק עוד יותר מאשר במרוץ של 1984 – וקשה יותר לעיכול ליהודים רבים. זולת סירובו המתמשך להתרחק מפרחאן, גם תמיכתו בזכויות הפלסטינאים הטרידה יהודים רבים – וחזתה תזוזה אידיאולוגית רצינית בקרב האקדמאים והדמוקרטים מהשמאל. ג'קסון שילש את מספרם של קולות הלבנים שהצביעו עבורו בשנת 1984, אבל זכה רק ב־7 אחוז מהקול היהודי בניו יורק (שבה זכה ב־15 אחוז מכלל הקולות). מיכה ל' ספרי מהמגזין הפרוגרסיבי ה"ניישן", הילל את תפקידו של ג'קסון כשאמר: "זו הפעם הראשונה, זה שנים רבות, שמועמד השמאל – וכזה שתומך במפורש בהגדרה עצמית פלסטינית – היה מסוגל לנהל מרוץ רציני לנשיאות" (Sifry, 1988, p. 4). כתוצאה מכך, הצביעו 1.2 מיליון יהודים למייקל דוקקיס, נתח משמעותי מסך 9.7 מיליון מצביעיו בבחירות המקדימות.

כשהוא צופה אל עבר הבחירות הכלליות, המשיך ה"ניו יורק טיימס" להדגיש את חשיבותו של הקול היהודי, הודות לחיזוק שמעניקה לו מועצת נציגי הבוחרים. היה מרשים להיווכח בכך שבעוד המצביעים היהודים הם רק 3 אחוז מכלל קולות הבוחרים לנשיאות בשנת 1984 הם משכו הרבה יותר מ־3 אחוז מתשומת הלב.

Herbers, John, "Church-State Issue may hurt Reagan's effort to attract Jews," *The New York Times*, October 18, 1984 52
<http://www.nytimes.com/1984/10/18/us/church-state-issue-may-hurt-reagan-s-effort-to-attract-jews.html?pagewanted=all>

Clymer, Adam, "Religion and Politics mix poorly for Democrats," *The New York Times*, November 25, 1984 53
<http://www.nytimes.com/1984/11/25/weekinreview/religion-and-politics-mix-poorly-for-democrats.html>

Fisher, Alan M., "Where the Jewish Vote Is Going," *Moment*, March, 1989 54

דוקקים שהתמודד מול סגנו של רייגן, ג'ורג' וו' בוש, הדאיג כמה ארגונים יהודיים כשביטא עמדה מעורפלת בשאלת המדינה הפלסטינית. הרפובליקאים ידעו שסיכוייהם לזכות בקול היהודי מוגבלים. אבל הקואליציה היהודית למען ג'ורג' בוש הקימה ארגונים במדינות שיש בהן אוכלוסיות יהודיות גדולות, כמו למשל בניו יורק, בקליפורניה, במסצ'וסטס, באילינוי ובניו ג'רזי. גורדון זקס, שעמד בראש הקואליציה, ניסה להפריד בין הליברליזם התרבותי שרווח בקרב רוב היהודים לבין ההצבעה הזאת. "אני לא חושב שאנחנו מנסים להעביר את היהודים לרפובליקאיות", הודה, "המפתח נמצא במשיכת הדמוקרטים והמצביעים העצמאיים, ואני סבור שמסתמנת דאגה מעמדותיו של דוקקים על המדינה הפלסטינית, וחרדה רבה מהשפעתו של ג'קסון על המפלגה הדמוקרטית".⁵⁵ ביום הבחירות, הצביעו, כצפוי, 69 אחוז עבור דוקקים, כשרק 30 אחוז תמכו בבוש.

התמיכה המצומצמת שלה זכה, הטרידה את אנשיו של בוש. היא הובילה לאמירתו המפורסמת של ג'יימס בייקר, מזכיר המדינה, כשהתעוררה בהמשך כהונתו מתיחות ביחסים עם ישראל: "שהיהודים ילכו להזדיין. הם בין כה לא הצביעו בשבילנו".⁵⁶ בייקר ובוש היו מוכנים להיות הרבה יותר קשוחים כלפי ישראל בראשית ימי הממשל של בוש מכפי שרייגן היה מוכן לכך בשלהי ממשלו. הם איימו לעכב ערבויות להלוואות שהוענקו לישראל כדי לגרום לישראל לחדול מיישוב עולים מברית המועצות בשטחים הכבושים. בוש התלונן שהוא רק "בחור קטן ובוודד" שמתמודד עם "כוחות על" אחרי ש-1,200 פעילי שדולה למען ישראל בקונגרס דרשו את הערבויות.⁵⁷ אבל בוש לא היה נגד ישראל. למעשה, בוש ובייקר ניסו נמרצות לגרום לעצרת האומות המאוחדות להפוך על פיה את ההחלטה "ציונות היא גזענות" משנת 1975, וגם הצליחו לעשות זאת בדצמבר של שנת 1991.

ביל קלינטון: הנשיא האהוד ביותר על היהודים מאז קנדי

המתחים הללו, לצד התחושה הכללית של הרפיון שיוחס לבוש, גרמו לכך שבוש זכה רק ב-16 אחוז מכלל קולות היהודים בשנת 1992. בוש הלבן, האנגלוסקסי הפרוטסטנטי נוצח על ידי מתמודד כריזמטי בן דור הבייבי בום, שהיו לו חברים יהודים קרובים ושתחושת שליחות עמוקה להגן על מדינת היהודים פיעמה בלבו. ביל קלינטון זכה ב-74 אחוז מכלל קולות היהודים בשנת 1992, ובי-78 אחוז מתוכם ב-1996. אבל יותר מזאת, היה קלינטון הנשיא החביב ביותר על היהודים מאז ג'ון קנדי, או אפילו פרנקלין ד' רוזוולט. קלינטון צלל לתוך הניסיון להביא שלום למזרח התיכון עם הסכם אוסלו, כשהוא משקיע רבות מזמנו ומיוקרתו. גם אם מדי פעם התעמת עם מנהיגי ישראל, הישראלים אהבו אותו. קלינטון הבין את חששותיהם של הישראלים ואמר: "כל עוד יהודים נרצחים רק משום שהם יהודים, או רק משום שהם אזרחי ישראל, סימן שנגע האנטישמיות עדיין חי ועלינו להילחם בו" (Rabinovich & Reinharz, 2008, p. 499). הוא העריך את ראש ממשלת ישראל, יצחק רבין, ואחרי שנרצח רבין, ניצב בראש המתאבלים ברחבי העולם עם ברכת הפרדה הבלתי נשכחת שבה נפרד ממנו: "שלום, חבר".

בעת שביקר בישראל במרץ 1996 לאחר ששני אוטובוסים התפוצצו בפיוגיה התאבדות, חמק קלינטון ממאבטחיו וביקר בבית חינוך, בית ספר תיכון בירושלים, ששכל שלושה מתלמידיו. הנשיא גם התקשר בטלפון לשני פצועים. מאוחר יותר באותו היום, נרגש בעליל, אמר לצעירים ישראלים: "אנחנו יודעים שהכאב שלכם לא ניתן לתיאור ובמידה מסוימת הוא גם כאב שלא ניתן לחלוק אותו, אבל אמריקה מתאבלת אתכם". הוא קרא לטרוריסטים "מחריבים" שלפותים "בפחד העתיק שניתן לחיות את החיים... רק כששונאים מישוהו אחר".⁵⁸ הוא גיבה את דבריו ב-100 מיליון דולר למימון המלחמה בטרור.

ראש ממשלת ישראל בשנת 1996, בנימין נתניהו, הרתיח את קלינטון בנוקשות שהפגין. אחרי פגישתם הראשונה רתח קלינטון באוזני עוזריו: "למי לעזאזל הוא חושב את עצמו? מי פה המעצמה?"⁵⁹ ובמהלך חילופי דברים מתוחים עם נתניהו, הביט קלינטון בישראל ואמר לו, שאם הוא, הנשיא האמריקאי, היה מתמודד על משרתו של ביבי בישראל, היה זוכה בה.

Rosenthal, Andrew, "Bush and Dukakis Are Engaging in Early Battle Over the Jewish Vote," *The New York Times*, May 29, 1988. <http://www.nytimes.com/1988/05/29/us/bush-and-dukakis-are-engaging-in-early-battle-over-the-jewish-vote.html> 55

Kornblut, Anne, "The Bushes and the Jews," *Slate*, April, 17, 2002 http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2002/04/the_bushes_and_the_jews.html 56

Apple, R.W., "Bush urges delay on aid for Israel; threatens a veto," *The New York Times*, September 13, 1991 <http://www.nytimes.com/1991/09/13/world/bush-urges-delay-on-aid-for-israel-threatens-a-veto.html?pagewanted=all> 57

National Archives and Records Administration. "Public Papers of the Presidents of the United States: William J. Clinton". 1997. 58

Eldar, Akiva, "Perfect English or Not, Netanyahu Shares No Common Language with Obama," *Haaretz*, February 10, 2009. <http://www.haaretz.com/opinion/perfect-english-or-not-netanyahu-shares-no-common-language-with-obama-1.269819> 59

באופן אירוני וטרגי יחסיו של קלינטון עם מתמחה יהודייה צעירה, מוניקה לוינסקי, ערערו את ממשלו – וייתכן שגם הפכו אותה ליהודייה המשפיעה ביותר בפוליטיקה האמריקאית אי פעם. שערוריית לוינסקי העסיקה את קלינטון במשך יותר משנה, והסתיימה בפתיחת הליך להדחתו. מספר הבדיחות היהודיות שהעניקה לו כמתנה, עד לזהותה כיהודייה מבורלי הילס עם כל מה שנבע מכך, יהדותה של לוינסקי הוסיפה צבע ומבטא יהודי לאותה פרשה נקלה. השערורייה הוכיחה עד כמה היו היהודים שייכים לזרם המרכזי ובה בעת הדגישה עד כמה מוגבל היה למעשה הכוח היהודי בעיצוב הפוליטיקה האמריקאית בדרכים שהיו יותר מקובלות, בנות דמוקרטייות.

קמפיין הבחירות של שנת 2000: יהודי פלורידה מנטרלים את "חגורת הבורשט"

בדומה לכך, ההשפעה הגדולה ביותר שהייתה ליהודים במרוץ לנשיאות של שנת 2000 הייתה תוצאה של טעויות בלתי מכוונות יותר מאשר של הפעלת כוח מכוונת. התחרות בין סגנו של קלינטון, אל גור, מול מושל טקסס, ג'ורג' וו' בוש, בנו של הנשיא שהביס קלינטון בשנת 1992, נראה כמו עוד מחזה מהימים שאחרי ממשל רייגן בין דמוקרטי שיש לו קליק תרבותי עם יהודים, לבין רפובליקאי, שאין לו קליק כזה. בפעם הראשונה בהיסטוריה האמריקאית, יהודי הופיע בתפקיד בכיר ברשימת המועמדים של הנשיא. שותפו של גור במרוץ, סנטור ג'וזף ליברמן מקונטיקט לא היה יהודי רק על פי מוצאו, אלא יהודי שומר מצוות, שהיה מסור מאוד לישראל ולענייניה של הקהילה היהודית.

ליברמן התענג על יהדותו. כשהופיע בתכניתו הפוליטית הקומית והמשפיעה של ג'ון סטיוארט, נשמע יותר כמי שהגיע מהרי הקטסקיל מאשר מקונטיקט, יותר מ"חגורת הבורשט" מאשר מ"כביש הטבעת"⁶⁰ כשהציע את הסיסמאות הללו למרוץ: "בלי שטויות, בלי חזיר"; "ללא שנאה לאיש, ועם קמצוץ של אשמה לכולם". ואם להתייחס לדברים קצת יותר ברצינות, ליברמן הדגיש את ערכי התנ"ך והאינטרסים המשותפים לכל האמריקאים, אפילו ליהודים הדתיים האמריקאים.

עם כל המשיכה המובנת שחשו יהודים כלפי ליברמן, גור בחר בו גם בכדי להגיע למצביעים יותר שמרנים שטרם החליטו למי להצביע. ליברמן האתי והמחושב גינה את התנהגותו המוסרית של קלינטון וצלב את חוסר המוסריות של הוליווד. עבור גור, בחירתו של היהודי האורתודוקסי הזה כשותף במרוץ לנשיאות הייתה דרך להרחיק את הדמוקרטים ממורשתו המוכתמת של קלינטון ולהבטיח את קולותיהם של המצביעים המסורתיים שהחזיקו בגישות הרבה יותר מיושנות מרוב היהודים האמריקאים.

אף על פי שליברמן הופיע ברשימה ולמרות חששותיהם של היהודים מפני העמדות של משפחת בוש, הצוות גור-ליברמן זכה בדיוק באותם 78 אחוז מכלל קולות היהודים כמו הצוות קלינטון-גור ארבע שנים קודם לכן. ואולם ביום הבחירות, אלפי מצביעים יהודים שהתכוונו להצביע לגור, הצביעו בטעות לפט ביוקן. ביוקן, המועמד השמרני, העוקצני והנידח היה כל כך עוין לישראל, עד שהשמרן הדגול וויליאם פ' בקלי כתב מאמר בן 100 עמודים שבו גינה את האנטישמיות שלו. ואף על פי כן, ביוקן זכה ביותר מ-3,000 קולות במחוז פאלם ביץ' המאוכלס בצפיפות ביהודים. ביוקן עצמו העריך ש"95-98 אחוז" מהקולות שקיבל היו "מיועדים לגור". קומיקאי אחד טען שאלמלא הבלבול הזה, יאסר ערפאת בכבודו ובעצמו "היה זוכה ביותר קולות מפט ביוקן" בפאלם ביץ'.

המפקח המקומי על הבחירות הגדיל את שמות המתמודדים על גבי פתקי ההצבעה בקלפי של פאלם ביץ', כדי לסייע למצביעים הקשישים הרבים לראות את השמות טוב יותר. גודל השמות הוסיף דף נוסף לפתקי ההצבעה. שמו של ביוקן שהיה בדף השני – מצדו הימני של פתק ההצבעה – הסתיים קרוב לשמו של גור שהיה משמאל. בנוסף לגל ההצבעה לביוקן – המחוז הזה מהווה 20 אחוז מכל פלורידה – עוד 20,000 פתקי הצבעה נשאו סימון כפול גם לגור וגם לביוקן, אולי משום שרבים סברו שהם צריכים להצביע לגור ולליברמן. התוצאה הייתה ניצחון דחוק של ג'ורג' וו' בוש בפלורידה – שהעניקה לו את הנשיאות במועצת נציגי הבוחרים, הודות ל-25 אלקטורטים שבהם זכה בפלורידה ואף על פי שבספירת סך כל הקולות במדינה הפסיד.

60 "חגורת הבורשט" היא כינוי לאזור במדינת ניו יורק, הכולל אתרי נופש שהיו אהודים בקרב היהודים; "כביש הטבעת" מתייחס למערכת הכבישים הבין-מדינתיים סביב וושינגטון הבירה, ומרמז על נושאים שחשובים בעיקר לבעלי תפקידים בממשל ובמדיה, פחות מאשר לציבור הרחב.

הרפובליקאים מתחילים למצב את עצמם כמפלגה הפרו-ישראלית תחת בוש

בשנת 2004 ידעו יהודי ארצות הברית שג'ורג' בוש הרבה יותר ידידותי כלפי ישראל מכפי שהיה אביו אי פעם. אחרי מתקפת הטרור ב-11 בספטמבר 2001, השתמש הנשיא ב"דוקטרינה של בוש" לגבי ישראל ואמר: "הטרור צריך להיפסק, שום אומה לא יכולה לשאת ולתת עם טרוריסטים". ואף על פי כן, באותה שנה העניקו היהודים 76 אחוז מקולותיהם לג'ון קרי, יריבו של בוש, כשרובם מוטרדים יותר ממדיניותו הימנית של בוש בענייני פנים, מערכיו ומבני בריתו, מאשר מעמדתו שדווקא תמכה בישראל.

בשתי תקופות נשיאותו של בוש, החלו רפובליקאים לראות בעצמם תומכי ישראל נלהבים יותר מהדמוקרטים, שהפגה הרדיקלי שלהם הפך לביקורתי יותר ויותר כלפי ישראל. בעוד התווית "אנטי-ישראלי" התאימה לעתים נדירות לפוליטיקאים מהזרם המרכזי באמריקה, יותר ויותר פוליטיקאים דמוקרטים גילו פתיחות לעמדת "חוסך שבטו שונא בנו", ורצו ללחוץ על ישראל כדי שתחדל לבנות בהתנחלויות ותתחיל לשקול נסיגה מהשטחים. יותר פוליטיקאים רפובליקאים תמכו בעמדה אוהדת יותר וניסו להפוך את התמיכה בישראל מעקרון דומפלגתי להבדל העיקרי בין שתי המפלגות.

אובמה: הרבה יותר פרו-יהודי מאשר פרו-ישראלי

ההבדלים הקטנים הללו השפיעו רק מעט על הקול היהודי בשנת 2008. למרות כמה חששות מצדם של חסידי ישראל בנוגע למחויבותו האישית של אובמה כלפי ישראל ובנוגע לקשריו העבתיים עם המטיף האנטישמי והאנטי-ישראלי, ג'רמיה רייט, יהודים בולטים, במיוחד מבסיס האם שלו – שיקגו, ערבו לאובמה. רוב יהודים מאסו בג'ורג' ו' בוש הרבה לפני התמוטטות שוק המניות, אירוע שהתחולל רק כמה שבועות לפני הבחירות (וייתכן שהיה האסון-מבית הגדול ביותר שקרה סמוך כל כך לבחירות לנשיאות בהיסטוריה האמריקאית). המועמד הרפובליקאי, סנטור ג'ון מקיין, היה תומך נלהב בישראל. על פי כל אמת מידה, הייתה היסטוריית הידידות של מקיין עם ישראל ארוכה בהרבה מזאת של אובמה.

ואף על פי כן, התמיכה היהודית באובמה הייתה בעלת אופי תרבותי ממש כפי שהייתה בעלת אופי פוליטי. בסרטון הווידאו של הקומיקאית שרה סילברמן "השלעף הגדול" שהפך לוורלי, לועגת סילברמן ליהודים הזקנים שפקקו באובמה ומעודדת את נכדיהם להתעקש על כך שהיהודים מצביעים לדמוקרטים. "אם ברק אובמה לא יהפוך לנשיא הבא של ארצות הברית, אאשים בזה את היהודים, כן, זה מה שאעשה", אמרה סילברמן, באחד מהקטעים הפחות וולגריים שלה. "ואני יודעת שאתם כאילו אומרים 'אוי אלוהים אדירים, שרה, אני לא מאמין שאת אומרת את זה. היהודים הם הכי ליברלים, הכי אלה שאוהבים להתקוטט, הכי למען זכויות אדם'. כן, זה נכון, אבל אתם שוכחים קבוצה שלמה של יהודים שהם לא כאלה, ויש להם כל מיני שמות. סבתוש, סבוש, סבתאלה וסבאלה, או סתם סבתא וסבא. אלה האנשים שמצביעים בפלורידה. ופלורידה יכולה לעשות את הבחירות, או להפיל אותן. אם אתם לא חושבים שזה נכון, אולי תחשבו על הבחירות של שנת 2000 כשאיש קטן ששמו אל גור נדפק בפלורידה". הקומיקאי לארי דיוויד הדגיש את חששם של היהודים מפני האוונגליסטים כשהצהיר בדארטמות' קולג': "מועמדים שאינם מאמינים באבולוציה אינם חביבים עלי". ואכן, ביום הבחירות הצביעו 78 אחוז מהיהודים למען אובמה.

בשנת 2012 היו במרוץ הרפובליקאי כמה הברקות. תשדירים טלוויזיוניים הציגו יהודים שהצביעו עבור אובמה בשנת 2008 והביעו צער על כך. שלטי חוצות באזורים שמאוכלסים ביהודים בצפיפות צרחו: "אובמה, אוי ווי!" שיעור התמיכה היהודית באובמה צנח בתשעה אחוזים, מ-78 אחוז, ל-69 אחוז – אחרי תקופה שהתאפיינה בכמה התנגשויות עם ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו. והתברר, שרוב היהודים האורתודוקסים הם רפובליקאים עכשיו, ושככל שאתה פחות מזדהה עם יהדותך, ככה אתה נעשה יותר דמוקרט וליברלי. אלא ששוב, למרות כל התחזיות החוזרות ונשנות, היהודים לא שינו את דפוסי ההצבעה שלהם. יותר ויותר רפובליקאים, יהודים ואחרים התפעלו מהגינויים שספגה ישראל משמאל, מנכונותו של אובמה להושיט יד לאירן, מהמתחים בין שחורים ליהודים, ותהו, ממש כמו אירווינג קריסטול בשנת 1999 על "טיפשותם הפוליטית של היהודים".

שיעור התמיכה באובמה צנח עוד בסקרים אחרי הדיון מעורר המחלוקת על ההסכם שחתמה אמריקה עם אירן בנוגע ליכולות הגרעין שלה. אלא שכפי שהסקרים של אובמה התאוששו בסופו של דבר, כך התאושש גם מעמדו בקרב היהודים. סקרים הם כמובן הרבה יותר הפכפכים והרבה פחות עקביים מאשר הבחירות עצמן. ועדיין, להתאוששותו של אובמה בקרב היהודים נרשמו בממוצע 13 אחוזים יותר משיעור התאוששותו בציבור הרחב.

היהודים שתמכו במיוחד באובמה היו היהודים הליברלים, החילונים והמשכילים. בקרב היהודים המשיך להיות שיעורם של הליברלים כמעט כפול משיעורם בקרב רוב האמריקאים, והוא עמד על 41 אחוז לעומת 23 אחוז, עם 85 אחוז תומכי אובמה מקרב היהודים הליברלים. חצי מהיהודים מגדירים עצמם חילונים, לעומת 31 אחוז בלבד מקרב כלל האוכלוסייה; 36 אחוז מהיהודים למדו לתארים מתקדמים, שהם שיעור גבוה פי שלושה משיעור בעלי ההשכלה באוכלוסייה הכללית.

מבקרו היהודים של אובמה ביקרו אותו בהתלהבות. בן שפירו, עיתונאי ובלוגר שמרן גינה בשנת 2014 את "הממשל שונא היהודים של אובמה", והאשים ש"הדם היהודי זול בממשל הזה". במהלך הוויכוח המתלהט על העסקה עם אירן, האשימו אחרים את אובמה בפיזור רמזים בלתי מחייבים, בכך שהוא מבודד את מבקריו היהודים ומדגיש את התנגדותה של ישראל כדרך להכתמת מבקריו וכדי להציגם כיהודים בעלי עניין או כציונים. יונתן סרנה, היסטוריון מאוניברסיטת ברנדייס שיער שאובמה וכמה מעוזריו "לא גילו את הרגישות הראויה לקלות שבה הערות אקראיות עשויות לסייע למי שמאמין בכוח היהודי, בנאמנות כפולה ובכל מגוון הדימויים האנטישמיים ולעודדו".⁶¹ אלא שלא כמו שפירו ומבקרים אחרים, סרנה הפסיק בנקודה זו.

היה קשה להאשים את הנשיא בכך שהוא אנטישמי, אנטי ישראלי או אנטי ציוני. תומכים יהודים רבים אהבו לשתות לחיי כ"נשיא היהודי הראשון". איל הקולנוע ההוליוודי סטיבן ספילברג אמר: "לנשיא הזה יש נשמה יהודית גדולה". אובמה גינה את האנטישמיות כשאמר: "גם אני יהודי", כדי להפגין סולידריות. הוא ערך סדרי פסח בבית הלבן. הוא היה הנשיא הראשון שנשא דברים בשגרירות ישראל בווינגטון. הוא ביקר בבוכוולד וביראן, והקפיד לחלוק כבוד לתאודור הרצל כדרך להענקת לגיטימציה לציונות. ואובמה דיבר שוב ושוב על "הקרבה העמוקה שאני חש כלפי העם בישראל וכלפי העם היהודי".⁶²

ואף על פי כן, עובדת היותו פרו יהודי ואהוד על יהודים לא עצרה את אובמה מלבקר בחריפות את ראש ממשלת ישראל, את חלק גדול מהמדיניות הישראלית ואת נוכחותה המתמשכת של ישראל בגדה המערבית. התוצאה הייתה, שמדי פעם היו הופכים היחסים עם ישראל ועם יהודים רבים למתוחים, אף על פי שהרוב היהודי הליברלי נותר נאמן לאובמה, במיוחד בגלל תמיכתו בנישואים חדימיניים, בהפלות, בביטוח הבריאות ובנושאים נוספים מסדר היום הליברלי.

ברני סנדרס: בנם של מהגרים פולנים כמועמד יהודי ראשון לנשיאות

בשנת 2016, אף על פי שהילארי קלינטון הייתה מזכירת המדינה של אובמה, היה יריבה למועמדות הדמוקרטית, הסנאטור ברני סנדרס, קרוב יותר בדעותיו לגישה שהציג אובמה כלפי ישראל. בדומה לאובמה, גם סנדרס האמין במדינה היהודית. סנדרס הוא יהודי יליד ברוקלין שהפך למועמד היהודי הראשון לנשיאות שזכה בבחירות המקדימות ושצבר הרבה יותר קולות מכפי שהיו אי פעם למועמד יהודי כלשהו בהיסטוריה האמריקאית. (שכן שותפו של אל גור למרוץ, ג'ו ליברמן, מחזיק עדיין בתואר היהודי שמשך הכי הרבה קולות בהיסטוריה האמריקאית). כמי שהתנדב בקיבוץ בצעירותו, והצליח כמה עשרות שנים אחר כך כשהטיף ל"סוציאליזם דמוקרטי", נראה סנדרס מתאים לתפקיד של היהודי הטיפוסי השמאלי מברוקלין, עם המבטא הכבד והשיער הפרוע.

אולם לסנדרס היו זהויות אמביוולנטיות והוא נשא עמו מטען. באופן מוזר למדי, קרא לעצמו "בנו של מהגר פולני". כשאביו, אלי סנדרס, היגר מכפר מדרום לקרקוב בשנת 1921, רוב הפולנים לא ראו בסנדרס האב פולני, וגם רוב היהודים לא ראו בעצמם פולנים. זה נראה כמו ניסיון, לא כל כך משכנע, להסתיר את יהדותו הגלויה בעליל. סנדרס דילג בפקחות מעל לפספוס הזה, כשהופיע בתכנית הטלוויזיה "סטרדי נייט לייב" עם חברו המוצלח מברוקלין, לארי דייויד. במערכון הפתיחה שמתקיים "באונייה" שעל סיפונה מהגרים לאמריקה, סנדרס מציג את עצמו כ"ברני סנדרסוויצקי". והוא מוסיף: "נחליף את השם כשנגיע לאמריקה, כדי שזה לא יישמע יהודי". "כן, הם יאכלו את זה", ענה לארי דייויד.

בדומה לאובמה, גם סנדרס תמך בזכויות הפלסטינים וביקר את ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו. הוא עורר גל של מחאה בישראל כשכינה את תגובת ישראל לחמס בעזה "בלתי פרופורציונלית". והמועמד הלוהט הפך לפתע לעכברי-משהו כשנתקל באנטישמיות במהלך המרוץ. כשנשאל סנדרס בפורום של מועמדים כיצד "היהודים הציונים... מנהלים את הבנק המרכזי... את הוול סטריט", נזף בעדינות במראיו. או אז הצדיק במשתמע את הכיעור כשהוסיף במהירות: "אני גם סבור שעלינו לתת דעתנו לצורכי העם הפלסטיני". תשובתו קשרה בין אנטי ציונות לאנטישמיות ושיקפה פחד מפני האפשרות שסתם הוקעה של אנטישמיות תסכן את תמיכתם של קולות פרוגרסיביים.

61 Wilner, Michael, "An ugly fight on Iran," *The Jerusalem Post*, August 13, 2015
<http://www.jpost.com/Middle-East/Iran/Special-Report-An-ugly-fight-on-Iran-412059>

62 Friedman, Thomas, "Iran and the Obama Doctrine," *The New York Times*, April 5, 2015
<http://www.nytimes.com/2015/04/06/opinion/thomas-friedman-the-obama-doctrine-and-iran-interview.html>

שלושת פניה של הילארי קלינטון, מי מהם ימשול?

לעומתו, שמרה הילארי קלינטון במהלך כל מסע הבחירות שלה על עמדה קלאסית ואיננה של תמיכה בישראל. היא גינתה את תנועת החרם נגד ישראל, והקסימה את איל המדיה חיים סבן ותורמים דמוקרטים תומכי ישראל נוספים. היא גינתה את הטרור, את החמאס ואת האמביוולנטיות של סנדרס. במהלך הוויכוחים, איננה מכת הנגד של הילארי קלינטון את ההטפה הצדקנית של סנדרס באמצעות הצבתה בהקשר מסוים. כשהיא מעלה "25 שנות ניסיון" עם "בעלי תפקידים בישראל", אמרה: "הם לא מזמינים לעצמם את מטחי הטילים על עריהם ועל כפריהם". היא הפציצה: "הסתה קבועה של החמאס נגד ישראל נתמכה על ידי אירן והסתייעה בה". היא הזכירה לסנדרס ולתומכיו בני העשרים ומשהו, ש"ישראל עזבה את עזה... הם העבירו את המפתחות לידי העם הפלסטיני... ומה קרה? החמאס השתלט על עזה", ויצר, "גן עדן לטרור". ובאומץ רב, כשהיא דוחה את הטענות שעל פיהן ישראל חותרת תחת פתרון שתי המדינות, הוסיפה: "אם יאסר ערפאת היה נענה לבעלי בקמפ דיוויד בשלהי שנות ה־90 ומסכים להצעה שהניח על השולחן מי שהיה באותה עת ראש הממשלה [אהוד] ברק, המדינה הפלסטינית הייתה יכולה לקום כבר לפני 15 שנה".⁶³

ואף על פי כן, כמה תומכי ישראל חששו מפניה, במיוחד כשלקחו בחשבון את התכתבות האימיילים שלה, שגם פורסמה, עם יועצה סידני בלומנטל. הסובלנות שגילתה מזכירת המדינה קלינטון לארס האנטי ישראלי של בלומנטל ושל בנו, מקס בלומנטל, הטרדה אותם. במהלך כהונתה במחלקת המדינה, היא סמכה על בלומנטל האב שבנו כתב טקסט מרושע ואנטי ציוני "גוליית: חיים ותיעוב בישראל הגדולה". בלומנטל האב חלק עם קלינטון מאמרים שהפכו בסופו של דבר לחלק מהמאמר הזועם בן 410 העמודים של בלומנטל הבן נגד ה"קולוניאליזם" וה"גזענות" כביכול של ישראל, שגדוש בהשוואות הצפויות לשואה.

למעשה, מאז שנות ה־90 של המאה ה־20 היו הילארי קלינטון שלוש דמויות בכל הנוגע לישראל. היא רצה לנשיאות בדמותה התומכת בישראל יותר מבכל יתר הדמויות שלה, אבל היו שתיהן איזו מבין דמויותיה של הילארי תמשול אם תנצח.

בעת שהייתה הגברת הראשונה השנויה במחלוקת בשנות ה־90 של המאה ה־20, נחשבה הילארי רודהם קלינטון לספקנית מבין הקלינטונים בכל הנוגע לישראל, ותומכת הפלסטינאים מבין שניהם, כשהיא ממוקמת הרחק משמאלו של בעלה. הספקות כלפיה החלו לתפוח בנובמבר 1999, כשהתיידדה עם רעייתו של יאסר ערפאת סוהא ערפאת, באחד מנאומיה, האשימה סוהא ערפאת את "הכוחות הישראליים" בריסוס של "גז רעיל" שגרם "לעלייה במקרי סרטן בקרב נשים פלסטיניות וילדים פלסטינאים". במהלך הנאום הארוך והתקיף שלה, תורגמו דבריה סימולטנית, וקלינטון המשכיחה לחייך. אחרי הנאום נשקה קלינטון בחמימות ללחיה של ערפאת. מבקריה האשימו את הגברת הראשונה בכך שהראתה את פניה האמתיים, ואישרה במרומז את עלילת הדם המודרנית הזאת. למחרת כינתה קלינטון את ההערות הללו "מרתחות ומקוממות". היא אמרה, שהתרגום ששמעה היה מתון מהמלים שאמרה סוהא בערבית. בשלב מאוחר יותר, בעת שהתמודדה על מושב בסנאט מטעם מדינת ניו יורק, פטרה קלינטון את מבקריה באמירה ש"במזרח התיכון נשיקה היא כמו לחיצת יד". למען ההגינות, ייתכן שהחיוך המלאכותי על פניה של קלינטון והנשיקה המתוכננת שיקפו את מצבה של הגברת הראשונה שפעלה באופן אוטומטי, ולא של שונאת ישראל. אבל הסיפור התפוצץ משום ששיקף את החששות שמקורם בדברים שקדמו לכך, ומהצהרות נפיצות שאותן השמיעה בנוגע לפלסטינאים. רבים חששו שהיא אינה שותפה לאהבתו האינסטינקטיבית של בעלה כלפי ישראל.

כסנטורית, הפכה הילארי קלינטון לאוהדת המושבעת ביותר של ישראל. היא גינתה את מלחמת הטרור של יאסר ערפאת בתהליך השלום של הסכם אוסלו, כשהפלסטינאים הרגו מאות יהודים, וביניהם גם כמה יהודים ניו יורקים. בפברואר 2002 בעת ביקור בישראל נפגשה הסנטורית עם יוחאי פורת, פרא-מדיק בן 26. כמה ימים אחר כך, ב־3 במרץ, רצח צלף פלסטינאי את פורת ועוד תשעה אנשים נוספים במחסום בכביש רמאללה-שכם. פורת, כמה אופייני, טיפל בפצועים בעת שנורה. שלוש שנים אחר כך, בעת ביקור שערכה בישראל, פגשה הסנטורית קלינטון את משפחתו של פורת, וניחמה אותם בשקט. משפחתו ביקשה אותה לסייע למגן דוד אדום כדי שבקשתו של הארגון לזכות בהכרה בינלאומית תתקבל. לזכותה ייאמר, שבניגוד למוניטין שיצא לה, כמי שיודעת לסחוט עד תום כל הבעת רגשות כנה, השיקה מיד מסע לשכנוע הצלב האדום הבינלאומי כדי שיכיר במד"א – מבלי להתפאר בתמיכתה במהלך בפני משפחתו האבלה של פורת.

כמזכירת המדינה, הודתה קלינטון שהייתה לעתים קרובות "הצרחנית התורנית" בעימותים הרבים שהיו לממשל עם בנימין נתניהו. היא זכתה בתואר הזה במיוחד בשנת 2010 כשנזפה בראש ממשלת ישראל במשך 45 דקות, והאשימה אותו בכך ש"השפיל את ארצות הברית של אמריקה", בעקבות הצהרתו של חבר מועצת העיר ירושלים על מכרזי בנייה להרחבת שכונות בעיר שממשל אובמה ראה בהן שטח כבוש, בעת ביקורו של סגן הנשיא ג'ו ביידן בישראל. כתוצאה מכך, המזכירה קלינטון האשימה את ישראל ב"חוסר רגישות כלפי הפלסטינאים המדוכאים", ובנוסף לזאת, כשפרשה, תמכה בעסקה עם אירן שהסירה ממנה את הסנקציות שאותן סייעה להטיל עליה בעת שכיחנה בתפקיד, בתמורה לכך שאירן תתפרק מחלק גדול מיכולתה הגרעינית במהלך תקופה של 10-15 שנה.

Fisher, Max, "Here is Clinton and Sanders's remarkable exchange on Israel-Palestine - and why it matters," Vox, April 15, 2016 63
<http://www.vox.com/2016/4/15/11437602/clinton-sanders-israel-palestine-debate>

ההתנגשות בין סנדרס לקלינטון עיצבה את קווי המתאר של הדיונים על ישראל בלב הזרם המרכזי של הדמוקרטים בשנת 2016. סנדרס שייך לפלג "חוסך שבטו שונא בנו": תומך ישראל בתיאוריה, שמאס ב"ישראל של נתניהו" בפועל. הקבוצה הזאת, הממהרת קודם כול להאשים את ישראל, אינה רוצה בהרס המדינה היהודית, אבל גם טחו עיניה מראות איך ההצבעה החד צדדית שלה עלולה להביא לחורבן הזה. על פי פלג "חוסך שבטו שונא בנו" ישראל מהירה מדי לתקוף ומתמהמהת בעשיית שלום. הם מדגישים, כמו סנדרס, את הרס עזה, ולא חשוב מה עורר את ההרס הזה, ומתעלמים מגורמים מידיים כמו החמאס, וכמו גורמים אולטימטיביים, כמו הסרבנות הפלסטינאית, ההסתה והטרור.

ואף על פי כן, הגם שכמה מתומכיו של סנדרס היו "אנטי ישראלים", ומינויו של אדם כמו פרופסור קורנל ווסט, פעיל בקידום החרם על ישראל, לוועדת המצע של המפלגה הדמוקרטית, היה מעשה עוין, סנדרס אינו "אנטי ישראלי". כשכל כך הרבה אנשים מכל רחבי העולם מאמצים בשמחה את הצירוף הזה, תומכיה המתוחכמים של ישראל מבינים כמה התווית הזאת אינה הולמת את סנדרס, ובוודאי שלא את ברק אובמה – ועד כמה מטופש הדבר לגייס אחרים לאותה מטרה, באמצעות תיוגם המיותר ככאלה.

אובמה דיבר בשפה הפרו ישראלית: "היה זה מבחינתי כישלון מוסרי אם לא היינו עומדים עמידה עיקשת ואיתנה לא רק על זכות הקיום של מדינת ישראל, אלא גם על זכותה לשגשג ולפרוח". הוא הצעיד את המהלך, כשהוא מזרים יותר מ-20.5 מיליארד דולר במימון חוץ צבאי לישראל, ובד בבד מגן על ישראל רוב הזמן ברוב הפורומים הבינלאומיים. בדומה לביל קלינטון, אובמה גילה נינוחות תרבותית מהליברליזם היהודי, וגילה ידידות כלפי כל כך הרבה יהודים, עד שהתעמת עם ראש הממשלה ביבי נתניהו על משמעות היותו "תומך ישראל" ועל מה שמגדיר את ערכי היהדות. כשהוא מאזכר הערות קודמות על כך שהוא תומך ישראל, אבל לא תומך הליכוד, הצדיק אובמה את גישת "חוסך שבטו שונא בנו" בהתנחלויות ובאירן, כשהוא עומד על כך, ש"טיוח שאלות קשות, במיוחד לגבי הסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו ממידותיה האמתיות של הידידות".⁶⁴

בהצהרה אמיצה עוד יותר, שאותה מסר בשנת 2015 בעת שנשא דברים בבית הכנסת "עדת ישראל" בווינגטון הבירה, שנחנך על ידי הנשיא יוליסס ס' גרנט בשנת 1876, והשתתף זו הפעם הראשונה כנשיא מכהן בתפילה בבית הכנסת – הכריז אובמה על עצמו כעל "חבר כבוד בשבט", ואמר, שהיהדות היא הליברליות. כ"קהילה, יהודי אמריקה סייעו להפוך את האיחוד שלנו למושלם יותר", אמר אובמה. "סיפור יציאת מצרים העניק לכל המדוכאים בעולם השראה במאבקים שהם מנהלים למען זכויות אדם. מחבורת המייסדים של ההתאחדות הלאומית למען קידום אנשים צבעוניים לפרויקט 'קיץ של חירות' במיסיסיפי⁶⁵, מזכויות נשים לזכויות הומוסקסואלים ולזכויות עובדים, יהודים אימצו את ליבת הצוים המקראיים שעל פיהם אסור להתאנות לגרים שכן גם הם היו 'גרים בארץ מצרים'". חמי שלו מעיתון "הארץ" ציין באירוניה שנשיא ארצות הברית אובמה לא תקף את נתניהו ישירות בנואמו ובכל זאת, המסר שלו היה מסר חריף: אני, ולא ראש הממשלה שלכם, אמר למעשה לשומעיו, מייצג נאמנה את ערכיכם.⁶⁶

לעומתו, במהלך המרוץ לנשיאות, הילארי קלינטון מאמצת את גישתו של בעלה, ביל קלינטון, שעל פיה ישראל מגיבה טוב יותר לגילויי חיבה מאשר לגילויי קשיחות. רוב הדמוקרטים רואים בעיני רוחם את פתרון שתי המדינות לשני עמים בעקבות מתווה ביל קלינטון, שיבה לגבולות 1967 עם כמה חילופי קרקעות. כל אותם תומכי פתרון שתי המדינות ציינו שבעוד שישתכן שישאל טועה מדי פעם, הרי שהפלסטינאים התנהגו באופן מחפיר. במקום לנהוג ללא משוא פנים – שפירושו לעתים קרובות היה לחבוט בישראל ולסלוח לפלסטינאים – עורכים אותם אנשים הבחנות מוסריות. הם מעריכים את הפלסטינאים די הצורך כדי לראות בהם אחראים לחבלות חוזרות ונשנות בסיכויים לשלום, במיוחד בתהליך אוסלו. בסופו של דבר, המאבק על ישראל הוא המאבק על מדיניות החוץ של אמריקה ועל תפקידה בעולם. מתנגדי הציונות ומתנגדי האמריקאיות הם ישויות חופפות. אף על פי שסנדרס החזיק בשורה מרשימה של תארים שמתחילים ב"יהודי הראשון ש...", רוב הסקרים העריכו שקלינטון זכתה בשני שלישים מהקול היהודי.

Obama, Barack, H., "Remarks by the President on Jewish American Heritage Month, at Adas Israel Congregation 64 Washington, D.C.," May 22, 2015

<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/05/22/remarks-president-jewish-american-heritage-month>

'קיץ של חירות' היה פרויקט שהושק ביוני 1964 שתכליתו צירוף בוחרים אפרו-אמריקאים לפנקס הבוחרים במיסיסיפי.

Shalev, Chemi, "Obama's Message: I Represent American Jewish Values Better Than Netanyahu," *Haaretz*, May 22, 2015 66 <http://www.haaretz.com/blogs/west-of-eden/.premium-1.657776>

רפובליקאים מתחרים זה בזה כדי להראות עד כמה הם אוהבים את ישראל

אצל הרפובליקאים שלטה דינמיקה אחרת, כשרוב המועמדים נאבקים זה בזה כדי להוכיח לאיזו מידה של תמיכה בישראל, תמיכה בנתיניהו והתנגדות לטרור הם יכולים להגיע. במהלך אחד הוויכוחים, הפרשנית השמרנית אן קולטר ציינה: "כמה יהודים מזו...ים האנשים האלה חושבים שיש בארצות הברית?" קולטר החמיצה את החשיבות הרבה שיש בהגנה על ישראל ואת הסמליות שיש בהתייצבות לצדה עבור מצביעים רפובליקאים רבים, בעיקר לנוצרים אוונגליסטים, לא רק ליהודים.

דונלד טראמפ לעומת זאת העיר הערה שונה במקצת. מצד אחד יזם הנדל"ן הניו יורקי הזה, שיש לו עמיתים ויריבים יהודים רבים למקצוע, שבתו גורת שנישאה ליהודי, מדגיש באופן די מפורש, שכמה מחבריו הטובים ביותר הם יהודים. הוא נהנה להתרועע עם יהודים בעולם העסקי ממש כפי שאובמה וקלינטון נהנים להתרועע עם יהודים בחוגים הפוליטיים והפרוגרסיביים. הנימוחות הזאת היא שהובילה אותו להתבדח בפומבי עם קהל של הקואליציה היהודית הרפובליקאית על כך שהיהודים "טובים במשא ומתן".

מכיוון שאין לו שום ניסיון פוליטי וגם לא שום ניסיון בניהול מדיניות חוץ, טראמפ הסתפק בהוכחת תמיכתו בישראל באמצעות התפארות בכך שהוביל את מצעד ההזדהות עם ישראל ובחברותו עם ביבי נתניהו. הוא גם לא התקשה לחבוט בגסות שהפגין אובמה כלפי ישראל, כשהוא מעלה שאלה שהיא חידה שייסרה רפובליקאים רבים: "אני לא מבין", אמר טראמפ, "איך זה, שברק אובמה גילה חוסר נאמנות מוחלט כלפי ישראל. מוחלט. ואף על פי כן, החברים היהודים שלי מגייסים עבורו תרומות".⁶⁷

שאלתו של טראמפ נענתה לא רק על ידי יהודים, אלא גם על ידי מצביעים רפובליקאים. סקרים הוכיחו שהיהודים המשיכו לגלות נאמנות לערכים ליברליים ולמפלגה הדמוקרטית. סקרים גם הוכיחו שבשנת 2012 רק עשרה אחוז מהמצביעים היהודים הציבו את ישראל במקום הראשון או השני בסולם סדר העדיפויות שלהם – בעוד 32 אחוזים הציבו במקום הזה את ביטוח הבריאות. עבור מי שישאר עמדה בראש דאגותיו, הייתה ישראל סוגיה מחייבת, אבל הם נותרו באופן קבוע במיעוט.

לעומת זאת, המהפכה של רייגן במפלגה הרפובליקאית המשיכה להפוך את המפלגה הזאת למפלגה של גויים. תמיכתם של נוצרים אוונגליסטים במפלגה הרפובליקאית קפצה משיעור של 50 אחוז בשנת 1982 לשני שלישים בשנת 1992 ולכמעט 80 אחוז בשנת 2012. מרד מסיבת התה גייס אוונגליסטים וקידם סדר יום נוצרי כש-57 אחוז מהרפובליקאים מעדיפים את הנצרות כדת הרשמית של ארצות הברית, ורבים מהם רואים בנצרות שוות ערך לאמריקאיות.⁶⁸ למרות תמיכתם בישראל, הנוצרים האוונגליסטים היו קבוצה החזקה ביותר בהתנגדותה ליהודים עם אג'נדת הפנים שלהם שנראתה מנוגדת לסדר היום היהודי, וכשרבים מהם נתפסו כאנטישמים.

היהודים באמריקה המודרנית, נכדיהם וניניהם של מי שהגיעו אליה בהגירה ההמונית, נותרו חסרי ביטחון. בפגישה של אייפק שנערכה בנובמבר 2005, יושב ראש הוועדה הרפובליקאית הלאומית, קן מלמן, שיבח את העמדה הרפובליקאית הנחרצת נגד הטרור כמרגיע את ישראל ואת היהודים האמריקאים. יושב ראש הוועדה הדמוקרטית הלאומית, הווארד דין (היהודי), זכה בכל הקופה כשאמר שהדמוקרטים "מאמינים שיהודים צריכים לחוש בנוח בהיותם יהודים אמריקאים, לקיים את המנהגים הדתיים שלהם ללא הגבלה ומבלי שייאלצו להמיר את דתם לדת אחרת" (Lichbach & Uslander, 2009, p.1). האישור המחודש הזה הדהד אפילו באוזני הציבור אדיר הממדים של היהודים החילונים. מורשת הדיכוי מתפשטת בדרך כלל; רק לעתים רחוקות היא נעלמת.

הערותיו של טראמפ בנוגע לעצמו, שמהן עולה שהוא רואה בעצמו מין מתווך הוגן שיכול לכפות "עסקה" על ישראלים ופולסטינאים ערערו את הישראלים, עד שטראמפ הרגיע אותם בתמיכתו הנלהבת. העובדה ששני עוזריו הבכירים לנושאי המזרח התיכון היו שני עורכי דין יהודים שעבדו בשירותו, הוסיפה לעניין נופך מוזר. בה בעת הוקעתו את הטרור וקריאותיו הסוחפות להגביל את ההגירה המוסלמית עד שארצות הברית תצליח לשלוט בגבולותיה, הפעימה את היהודים בקצה הימני של המפה.

ההערות הללו, בנוסף להערות רבות אחרות, הקימו חומות תרבותיות ועוררו תיעוב פוליטי כלפיו בקרב הקהילה היהודית הליברלית. זמן רב בטרם צייץ מתקפה ממוחזרת וזריזה על השחיתות כביכול של הילארי קלינטון, כשהוא משתמש במגן דוד על רקע שטרות הכסף, כבר היו הרבה ממתנגדיו היהודים משוכנעים שהוא אנטישמי חבוי שמחמם את האנטישמים הגלויים. העובדה הכי מטרידה היא, שכמה מתומכיו בבלוגוספרה השתמשו בדימויים ובכינויים האנטישמיים הגסים ביותר נגד עיתונאים ונגד אנשים אחרים בעלי שם יהודי מובהק שהעזו לבקר את "הדונלד" או את אשתו. באופן אירוני, במהלך ההתקוטטות הרפובליקאית בבחירות המקדימות, תקף הסנטור טד קרוז את "ערכיו הניו יורקיים" של טראמפ, אף על פי שערכיו של טראמפ לא עלו בקנה אחד עם אלה של רוב הניו יורקים – או של היהודים, שרבים סבורים שהם המטרה האמתית של התקפתו של קרוז. בעוד מועמדו של טראמפ לתפקיד סגן הנשיא, מושל אינדיאנה מייק פנס הוא מועמד נוח לאוונגליסטים, הוא מנוכר לרוב היהודים האמריקאים. בכל המהומה שנוצרה, החלה הילארי קלינטון את הסתיו כשהיא

Heilman, Uriel, "Trump Meets With Orthodox Jews and Reveals His Israel Advisers - His Jewish Lawyers," *Haaretz*, April 16, 2016. <http://www.haaretz.com/world-news/u-s-election-2016/1.714675>

"Walker takes the lead in GOP Race." Public Policy Polling, Raleigh, NC. February 24, 2015 68 http://www.publicpolicypolling.com/pdf/2015/PPP_Release_National_22415.pdf

נהנית מיתרון משמעותי בקרב מצביעים יהודים – והקונסנזוס התרבותי יהודי ששמר אמונים למועמדים הדמוקרטים בתקופה שאחרי שלטון רייגן, נותר בעינו.

בקרב שתי המפלגות נותרה ההצבעה הכלכלית של היהודים חשובה באופן לא פרופורציונאלי. אחד הניתוחים של ה"ווינגטון פוסט" העריך, שבמהלך תקופת הבחירות המקדימות של שנת 2016 הגיעו כמעט חצי מכספי הסופר-פאק מכיסייהם של 50 תורמים. ג'ג גולדברג מ"הפורוורד" העריך ש-20 מקרב 50 תורמיהעל היו יהודים: תשעה מתוך 36 הרפובליקאים ולפחות 11 מתוך 14 היו יהודים. המספרים הללו נמסרו לפני ששלוש אדלסון נכנס לזירת גיוס התרומות; איל הקזינו מלאס וגאס, הנדבן רפובליקאי שקבע שיאים בהענקת מתנות פוליטיות בשנת 2012, נותר, למרבה הפלא וההפתעה, על הספסל בסיבובים הראשונים של שנת 2016.

הקהילה היהודית אמריקאית שלאחר הברית

דניאל אלעזר המנוח לימד שהיהודים היו אנשי בריתות – יש שראו בקשרי משפחה גורמים שמחשלים את הברית, בעוד אחרים סברו שהסכמים הם שמחשלים אותה. רעיון הברית מדגיש את היווצרותה של "שותפות שמבוססת על עוגן מוסרי משותף", עם יסודות שכוללים "משא ומתן ועמידה על המיקח", צעד קדימה וצעד אחורה. הקשר המשפחתי הוא הקשר האתני, הלאומי, ההיסטורי, השבטי, [שמספק את] "תחושת השייכות לאותה שושלת". הברית שנכרתה באמצעות הסכם מדגישה את טבעה הלא כפייתי של השותפות. אלעזר מסביר, שמעבר ל"קשרי משפחה" קיימת "מחויבות אישית כלפי עובדת היתוך יהודי, ועל פיה עליך להמשיך את המורשת היהודית, להביא את הערכים ההומניסטיים לידי ביטוי מיטבי ולשאוף להגשמת החזון היהודי" (Elazar, 1981).

בישראל הברית המשפחתית היא ברית חזקה. שיעור נישואי התערובת בקרב ישראלים נמוך יותר אפילו משיעורם בשכונות החרדיות ביותר בברוקלין. ישראלים יהודים מתייחסים לזהותם היהודית כמובנת מאלה, אבל רובם חשים קשורים ללוח השנה העברי, לחיים במרחב יהודי ולדיבור בשפה היהודית הלאומית, העברית, ומחויבים בדרך זו או אחרת לדברים הללו, מה שנראה הגיוני בתוקף חייהם במדינה היהודית.

מאז שנות ה-60 של המאה ה-20 העניקה הקהילה היהודית באמריקה פחות ופחות דגש לקשרי המשפחה שלה, והעריכה יותר ויותר את הממד החוזי של הברית, עד כדי כך שהיום נראה כאילו לא מדובר בברית, אלא בחוזה על תנאי. יותר ויותר יהודים אמריקאים הם מה שכינו ארני אייזן וסטיבן מ' כהן בשם "יהודים ריבויים" (Cohen & Eisen, 2000). הם הקפטנים של המסע היהודי האישי שלהם, בני משפחת המלוכה בממלכה מבודדת מאוד שמחליטים כיצד ינהגו הם בעצמם, אבל לא נתיניה האחרים של הממלכה. הם לא רוצים שיגדירו אותם באמצעות קשרי משפחה והתחייבויות, שמדגישים מוסכמות ונחיות. אם זהותם היהודית פועלת למענם וכאשר היא עושה זאת, הם עושים כמיטב יכולתם ולפעמים רק את המינימום ההכרחי ופוסקים בכל עניין לגופו. הם חשים שהם פחות קשורים למסורת, לסמכות או לקהילה.

יותר ויותר יהודים אמריקאים אינם מגדירים את עצמם כאורתודוקסים או כקונסרבטיבים, הרפורמים או כרקונסטרוקטיביסטים, אלא הם "פשוט יהודים". כל האנשים הללו, שמגדירים עצמם באמצעות מה שאינם הם אינדיבידואליסטים, ייחודיים ועצמאיים מאוד. התזוזה הזאת משתקפת בעיקר בשיעורי הנישואים הבינדתיים ששיעורם במקומות רבים בקרב יהודים לא אורתודוקסים עומד על 70 אחוז. בתגובה, ההתערבות היעילה ביותר בנוגע לזהות יהודית היא דווקא "תגלית", שמדגישה קשרי דם – אבל המסר החינוכי שלה עוסק כולו בהסכמה, כשהוא מדבר על "המסע היהודי הפרטי שלך" ומבטיח לבני דור המילניום החשדנים שהמתנה הנדיבה של טיול חינוך לישראל מגיעה ללא מחויבות מצדם.

עם השינוי שחל בזהות היהודית, הליברליות תפסה מקום מרכזי יותר בזהות היהודית אמריקאית – בעוד הליברליות היהודית אמריקאית הפכה להיות עניין של בחירה. בראיון משותף של הקומיקאית שרה סילברמן עם הרבה סוזן סילברמן, אחיות שגדלו בבית מתבולל, נשאלו השתיים: "כיצד גיליתן שאתן יהודיות?". הרבה סוזן ענתה: "חשבתן שלהיות יהודי זה להיות דמוקרטי".⁶⁹ על פי המחקר של מכון פיו, 69 אחוז מהיהודים האמריקאים אמרו, ש"ניהול אורח חיים אתי ומוסרי הוא חלק מהותי מהמשמעות של היותי יהודי", ועוד 54 אחוז אמרו ש"לפעול למען צדק ושוויון". רק 15 אחוז אמרו שלהיות יהודי פירושו "בעיקר עניין של דת", בעוד 62 אחוז אמרו ש"זה בעיקר עניין של מוצא ותרבות".⁷⁰

Seligson, Susan, "Sarah Silverman, Rabbi Sister Riff on "Jewy-ness", Boston University 69
/http://www.bu.edu/bostonia/web/silverman

A Portrait of Jewish Americans, Pew Research Center, Washington, D.C., October 1, 2013" 70
/http://www.pewforum.org/2013/10/01/jewish-american-beliefs-attitudes-culture-survey

פוליטיקה יהודית אמריקאית שתומכת בשלטון הרוב מגדירה את היהדות – לא רק את היהדות האמריקאית – ואת הליברליות – ולא רק את הליברליות היהודית אמריקאית – כאילו כולה אך ורק חירות וחופש בחירה. לדוגמה, בעוד הכוחות המתנגדים להפלות עוסקים בעיקר במחויבות שיש לגלות כלפי עובר שלא נולד, היהודים תומכי הזכות לביצוע הפלות מציגים את ההגבלות על ההפלות כפגיעה בחירותה של האישה, באוטונומיה שלה ולפיכך, גם בעצמיותה. אותם מועמדים שיצליחו להרחיב את גבולותיהם של החירות האישית, השחרור, חופש הבחירה של הפרט, העצמיות והחוויה האישית יזכו בקול היהודי, גם אם יגלו כלפי ישראל יחס קריר יותר מהיחס שאותו היו מעדיפים רוב תומכי ישראל. זה לא מפני שהם לא אוהבים את ישראל. אבל הם אוהבים יותר את עצמאותם, ובמרחק של כמעט 10,000 קילומטרים מהמזרח התיכון, הם חוששים מפני הגבלות יותר מאשר מהטרור, הם חוששים מפני הרפובליקאים, מפני האוונגליסטים, מפני מסיבת התה ומפני מתקפות על מי שהם, יותר מכפי שהם חוששים מהתקפות של הפלסטינאים שיאיימו על ביטחונם האישי. הקומיקאי משנת 2000 צדק במידה מסוימת: בקלפי חששו יהודים רבים יותר מפני פט ביוקן יותר מאשר מיאסר ערפאת.

ניתן למצוא את שורשיה של התופעה הזאת בתובנות הקודמות על אודות הזהות היהודית אמריקאית ובביטויים הקודמים שלה, אבל היא ייחודית וחזקה במיוחד. זהו המפתח להבנת רוב היהודים המודרניים – ולהבנת הפער האדיר בין הרוב הגדול שחצה את גבולות קשרי המשפחה והדם, ומעדיף תמיד הסכם על פני ברית, לבין אלה שלא עשו זאת. הנפשות החופשיות הללו מביעות את הפתיחות שלהן ליד מזבח הנישואים – או מתחת לחופה – ובקלפי. הם מתגאים בסובלנותם כלפי כל דבר, זולת חוסר סובלנות; המגבלה היחידה שהם חשים בנוח להטילה על אחרים, היא "אל תגביל אותי".

בספרו משנת 2007 "גבולות היהדות" (*The Boundaries of Judaism*) בוחן הרב דניאל הרטמן את הפרדוכס של הזהות היהודית המודרנית: "היהדות במהותה היא מפעל משותף, דת שמוטמעת בעם", הוא כותב (Hartman, 2007, p. 1). אבל עם שלל החלופות ועם פולחן הבחירה החופשית, היהדות המודרנית מסכנת את יצירתה של "קהילה ללא גבולות", שהיא "אנומליה חברתית". זהות חברתית, בהגדרתה, היא תמיד כזאת שלא כולם יכולים להצטרף אליה. בתשתיתו של כל מבנה חברתי... חייב להיות מאפיין מיוחד כלשהו או גבול שמכוחו של אחד מהם יכולים חבריו לבחור אם להשתייך לצורה המיוחדת הזאת להבדיל מ[ההשתייכות] למבנה חברתי אחר" (Hartman, 2007, p. 5). הרטמן מכיר בכך שיהודים מודרניים בני זמננו "זקוקים לתשובות שלנו לשאלה מה מעניק צורה ותוכן למפעל המשותף שלנו", מה שכרוך ב"פיתוח גישה בנוגע לגבולות, כזאת שתאפשר מכנה שיהיה משותף לכולנו, למרות חילוקי הדעות ביננו" (Hartman, 2007, p. 10). עבור הרוב המוחץ של יהודים אמריקאים עם הסלידה המושרשת בהם מפני סמכות או גבולות, הליברליות הפוליטית שלהם, שעוינת מגבלות ומשבחת את הביטוי האישי היא שמעצבת את התשתית לזהותם היהודית. הם, במובנים מסוימים, אסורים באלרגיה שלהם לגבולות המסורתיים.

כתוצאה מכך, הדור החדש הזה של יהודים אמריקאים מביע את זהותו הייחודית. יש קול יהודי – סולידי, קבוע, רוב רובו דמוקרטי ליברלי, שעומד בדרך כלל על 70 אחוז מקולות היהודים בבחירות לנשיאות. רק לעתים רחוקות הוא משפיע על תוצאות הבחירות, אבל הוא משקף את הלך הרוחות של יהדות אמריקה. בדרכים רבות מספור, היהודים הדמוקרטים הליברלים שמהווים את הקול היהודי חיים את הקונסנזוס היהודי החדש ומביעים אותו: בסופו של דבר הם יותר תומכי הזכות לביצוע הפלות מאשר תומכי ישראל, ואף על פי כן הם תומכי ישראל.

תודות

ארני איזקסון המנחה, ידידי הטוב ממונטריאל, נהג לבחון לא יהודים שפגש באמצעות הצגת השאלה, כמה יהודים יש לדעתם בעולם. התשובות שקיבל נעו בין 50 ל-100 מיליון, ובדרך כלל נקבו המשיבים במספרים גבוהים בהרבה. ההגזמה במספרי היהודים שיש בעולם נראית הגיונית אם לוקחים בחשבון את הזמן ואת האנרגיה הרבים שמקדישים תושבי המערב, ובמיוחד תושבי ארצות הברית, לדיון ביהודים ובתהייה על קנקנם.

ניתוח זה של הקול היהודי נשען, בסופו של דבר, על מה שאני מכנה "עיקרון איזקסון": בפרפרזה על המודל ההליוצנטרי של קופרניקוס, שהציב את השמש במרכז מערכת השמש, בניגוד למחשבה הרווחת עד אז, על פיה כדור הארץ ניצב במרכז המערכת – ניתן לומר, שגם המאמר הזה ינסה להוכיח שלמרות תשומת הלב הרבה שהיהודים מעוררים בארצות הברית, הם אינם נמצאים במרכז הזירה הפוליטית באמריקה, והשפעתם על תוצאות הבחירות היא בסך הכול מזערית. אף על פי כן, סיפורו של הקול היהודי ראוי שיספרו אותו, משום שהוא מספר את סיפור זהותה של יהדות ארצות הברית.

ברצוני להודות לתכנית רודרמן ללימודי יהדות ארצות הברית באוניברסיטת חיפה, כמו גם לקרן משפחת רודרמן על שמימנו את המחקר הזה, ובמיוחד לפרופ' גור אלרואי, מנהל התכנית ולוועדת ההיגוי שלה על שהזמינו אותי לכתוב אותו; תודתי נתונה להילה קלור, רכזת התכנית, שמפעילה אותה ביעילות ובנועם; ללימור רובין, מנהלת התכנית של יחסי ישראל-ארצות הברית בקרן משפחת רודרמן; למתרגמת ולעורך שטיפלו בטקסט בזהירות, הציעו עצה נבונה ושמרו עלי מפני טעויות רבות, ואחרון אחרון חביב, לקורא האנונימי של המאמר.

ממדיו של המחקר הזה והתחומים הרבים שבהם הוא עוסק התאפשרו הודות לעזרתה של כנרת (קיקי) בלזר, חוקרת שלמדה בתכנית רודרמן. אם קיקי היא תלמידה אופיינית לתכנית, אני מודה שאני מחכה בכיליון עיניים לפגישה עם יתר התלמידים בסתיו הקרוב. יהיה בכך, ללא ספק, משום אתגר עבורי. אני מעז להתנבא, שהעם היהודי משני צדי האוקיינוס האטלנטי צפוי לצאת נשכר במהלך השנים הקרובות, מתרומתם העתידית של הסטודנטים הללו להבנת החברה היהודית באמריקה.

למרות התמיכה הרבה שלה זכיתי, אני לוקח אחריות מלאה על כל טעות שעשויה להופיע במאמר. אני גם האחראי הבלעדי לכל הדעות שהעזתי להביע, לניתוחים שהצעתי ולהטיות שבהן חטאתי. תמיכתם של העושים במלאכה הוענקה לי ללא שום מחויבות מצדי, ובמהלך המחקר נהייתי מחופש אקדמי מלא. אני מקווה שהצלחתי לפענח את תופעת "הקול היהודי באמריקה" ולעשות זאת באופן שיעניין את הקהל הישראלי.

בעת הזאת, שבה הופך מסע הבחירות לנשיאות בארצות הברית ליותר ויותר מטורף, אני מקווה שמחקרי יצליח להחדיר לדיונים שיתקיימו בעקבותיו מעט שפיות, יאיר את הסוגיה הנידונה בו באור שיבהיר אותה ולו במעט, ויעניק לה את הפרספקטיבה הנכונה.

פרופ' גיל טרוי

ירושלים, ספטמבר 2016

- Lichbach, Mark and Eric M. Uslaner. "Identity versus Identity: Israel and Evangelicals and the Two-Front War for Jewish Votes." *Politics and Religion*, Vol. 2, (2009): 395-419.
- Maisel, Sandy L., and Ira N. Forman. *Jews in American Politics: Essays*. Rowman & Littlefield Publishers, 2003.
- McCrisken, Trevor B., *American Exceptionalism and the Legacy of Vietnam: U.S. Foreign Policy Since 1974*. Springer, 2003.
- Medding, Peter Y. *The Transformation of American Jewish Politics*. American Jewish Committee (AJC), 1989.
- Mendelsohn, Ezra. *On Modern Jewish Politics*. Oxford University Press, 1993.
- Moore, Deborah Dash., "The relationship between the Jewish political tradition and Jewish civil religion in the united states." *Jewish Political Studies Review* 2, no. 1/2 Spring (1990): 105-119.
- Moynihan, Daniel Patrick. *Loyalties*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1984.
- Podhoretz, Norman. *Why are Jews liberal?* Knopf Doubleday Publishing Group, 2009.
- Rabinovich, Itamar and Jehuda Reinharz. *Israel in the Middle East: Documents and Readings on Society, Politics, and Foreign Relations, Pre-1948 to the Present*. Volume 5 of Tauber Institute for the Study of European Jewry series. UPNE, 2008.
- Said, Edward W. *The Question of Palestine*. Knopf Doubleday Publishing Group, 1992.
- Sarna, Jonathan D. *When General Grant Expelled the Jews*. Knopf Doubleday Publishing Group, 2012.
- Sarna, Jonathan D. and Adam D. Mendelsohn. *Jews and the Civil War: A Reader*. NYU Press, 2010.
- Sifry, Micah L. "Jesse and the Jews: Palestine and the Struggle for the Democratic Party." *Middle East Report*, no. 155 (1988): 4-11.
- Shapiro, Edward S. *We Are Many: Reflections on American Jewish History and identity*. Syracuse: Syracuse University Press, 2005.
- Sherwin, Byron, L. *Jewish Ethics for the Twenty-First Century: Living in the Image of God*. Syracuse: Syracuse University Press, 2000.
- Slonim, Shlomo. *Jerusalem in America's Foreign Policy: 1947-1997*. Martinus Nijhoff Publishers, 1998.
- Spiegel, Steven, L. *The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan*. Volume 1 of Middle Eastern Studies, University of Chicago Press, 2014.
- Troy, Gil. *Moynihan's Moment: America's Fight Against Zionism as Racism*. OUP USA, 2013.
- Wald, Kenneth D., "The Choosing People: Interpreting the Puzzling Politics of American Jewry." *Politics and Religion* 8 (2015): 4-35.